ISSN-0971-8346

ଯୋଜନା

ଫେବୃୟାରୀ ୨୦୧୫ | ବିକାଶମୂଳକ ମାସିକ ପତ୍ରିକା | ₹ ୧୦/-

ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଭାରତୀୟ ଶାସନତନ୍ତ୍ର

ରାଜସ୍ୱ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାର
ଏମ୍.ଏ. ଓମେନ

ନୀତି ଆୟୋଗ ଓ ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥା
ନିର୍ବିକାର ସିଂହ

ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଭିତ୍ତି ଓ ବିକାଶର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ
ବଲବୀର ଆରୋରା

ବିବିଧତା ଭାରତର ସଫଳତାର ମନ୍ତ୍ର
ଆଶା ନାରାୟଣ ରାୟ

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧ

ଉଦୀୟମାନ ବଜାର ଏବଂ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଆର୍ଥିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ
ଆଲୋକ ସିଲ୍

ଫୋକସ ପ୍ରବନ୍ଧ

ଡିଜିଟାଲ ଭାରତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ : ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ସଂସ୍କାର ଦିଗରେ ଏକ ଅସାଧାରଣ ପ୍ରୟାସ
ଯୋଗେଶ୍ ଦ୍ୱିବେଦୀ, ନୃପେନ୍ଦ୍ର ପି ରାଣା, ଆଣ୍ଟୋନିସ୍ ସିମିନଟ୍ରାସ ଏବଂ ବନୀତା ଲାଲ

୧୧.୫୦ କୋଟି ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉଣ୍ଟ ଖୋଲିବା ସହ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜନ ଧନ ଯୋଜନା ଗିନିସ ବୁକ ଅଫ ଓ୍ୱାର୍ଲ୍ଡ ରେକର୍ଡରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଲା

ବିଶ୍ୱରେ ସର୍ବବୃହତ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ପଦକ୍ଷେପ ସ୍ୱରୂପ ୧୫ ଅଗଷ୍ଟ ୨୦୧୪ରେ ଘୋଷିତ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜନଧନ ଯୋଜନା(ପିଏମଜେଡିଓ୍ୱାଇ)ରେ ୧୭ ଜାନୁଆରୀ, ୨୦୧୫ ସୁଦ୍ଧା ରେକର୍ଡ ସଂଖ୍ୟକ ୧୧.୫୦ କୋଟି ଆକାଉଣ୍ଟ ଖୋଲାଯାଇପାରିଛି । ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉଣ୍ଟ ନଥିବା ଦେଶର ପ୍ରାୟ ୭.୫ କୋଟି ପରିବାରଙ୍କୁ ଏହି ଯୋଜନାରେ ୨୬ ଜାନୁଆରୀ, ୨୦୧୫ ସୁଦ୍ଧା ଦେଶରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଥିଲେ ମଧ ଏହାଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଆକାଉଣ୍ଟ ଖୋଲାଯାଇପାରିଛି । ଦେଶର ସର୍ଭେଭୁକ୍ତ ୨୧.୦୨କୋଟି ପରିବାରଙ୍କୁ ଏହି ଯୋଜନାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଥିଲା ତାହା ୯୯.୭୪ ପ୍ରତିଶତ ସଫଳ ହୋଇଛି । ୨.୨୭ଲକ୍ଷ ଉପସେବା ଅଞ୍ଚଳ(ଏସଏସଏ) ଏବଂ ସହରାଞ୍ଚଳର ଓ୍ୱାର୍ଡରେ ରେକର୍ଡ ସମୟ ମାତ୍ର ୪ ମାସରେ ଏହି ସର୍ଭେ ପରିଚାଳନା କରାଯାଇଥିଲା । ଖୋଲାଯାଇଥିବା ମୋଟ ଆକାଉଣ୍ଟ ମଧରୁ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ୬୦ ପ୍ରତିଶତ ରହିଥିବା ବେଳେ ସହରାଞ୍ଚଳରେ ରହିଛି ୪୦ ପ୍ରତିଶତ । ମହିଳାଙ୍କ ଆକାଉଣ୍ଟର ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ପ୍ରାୟ ୫୧ ପ୍ରତିଶତ ।

ପିଏମଜେଡିଓ୍ୱାଇ ଅଧୀନରେ ହାସଲ କରାଯାଇଥିବା ସଫଳତାକୁ ଗିନିସ ବୁକ ଅଫ ଓ୍ୱାର୍ଲ୍ଡ ରେକର୍ଡସ ମଧ ଶ୍ରେୟ ଦେଇଛି । ଏହା ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଯେ, "ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ଅଭିଯାନର ଅଂଶ ସ୍ୱରୂପ ମାତ୍ର ଏକ ସପ୍ତାହରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥାତ ୧୮,୦୯୬, ୧୩୦ ଆକାଉଣ୍ଟ ଖୋଲାଯାଇପାରିଛି ଏବଂ ୨୩ରୁ ୨୯ ଅଗଷ୍ଟ, ୨୦୧୪ ମଧରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଅର୍ଥ ସେବା ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଏହି ସଫଳତା ହାସଲ କରାଯାଇପାରିଛି ।"

୧୦କୋଟିରୁ ଅଧିକ ଉପଭୋକ୍ତାଙ୍କୁ ରୂପେ କାର୍ଡ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଯୋଜନା ଅଧୀନରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦୁର୍ଘଟଣା ବୀମା ବାବଦରେ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପାଇପାରିବେ । ଏଥି ସହ ଏହି ଯୋଜନାରେ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ଉପଭୋକ୍ତାଙ୍କ ସକାଶେ ୩୦,୦୦୦ ଟଙ୍କାର ଜୀବନ ବୀମା ସୁଯୋଗ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରିବ । ପିଏମଜେଡିଓ୍ୱାଇ ଅଧୀନରେ ଖୋଲାଯାଇଥିବା ଆକାଉଣ୍ଟ ଜରିଆରେ ୯,୧୮୮ କୋଟି ଟଙ୍କା ଜମା ରଖାଯାଇପାରିଛି ।

କେନ୍ଦ୍ର ଅର୍ଥ ମନ୍ତ୍ରୀ କହିଥିଲେ ଯେ, ଅର୍ଥନୀତି ପାଇଁ ପିଏମଜେଡିଓ୍ୱାଇ ହେଉଛି ପରିବର୍ତ୍ତନର ଏକ ବାହକ । କାରଣ ଏହା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସୁବିଧା ହସ୍ତାନ୍ତର (ଡିବିଟି) ସକାଶେ ଏକ ଭିତ୍ତି ସୃଷ୍ଟି କରିବ ଯାହାକି ସବସିଡି ପ୍ରଦାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଥିବା ତ୍ରୁଟିବିଚ୍ୟୁତିକୁ ଦୂର କରିବ । ଏହା ଫଳରେ ରାଜକୋଷ ପାଇଁ ସଞ୍ଚୟ ବୃଦ୍ଧି କରିବ । ପିଏଏଚଏଲ୍ ଯୋଜନା ଯାହାକି ଏଲପିଜି ସବସିଡି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସହାୟତା ହସ୍ତାନ୍ତର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି, ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ସେ କହିଥିଲେ ଯେ, ୧୫ ନଭେମ୍ବର, ୨୦୧୪ ସୁଦ୍ଧା ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ ନେଟଓ୍ୱାର୍କ ଜରିଆରେ ଉପଭୋକ୍ତାଙ୍କ ଆକାଉଣ୍ଟକୁ ୧୭୫୭ କୋଟି ଟଙ୍କା ଯାଇଛି । ଦେଶର ୩୦୦ ଜିଲ୍ଲାରେ ଏମଜିଏନଆରଇଜିଏସ ସମେତ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ୩୫ଟି ଡିବିଟି ଯୋଜନାରୁ ୧୯ଟି ଯୋଜନା ଦେଶରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି । ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ସୂଚନା ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ, ଉପଭୋକ୍ତାଙ୍କ ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉଣ୍ଟରେ ନଗଦ ଅର୍ଥ/ଲାଭକୁ ସିଧାସଳଖ ଭାବେ ଜମା କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଛି ଯଦ୍ୱାରା ସେବା ପ୍ରଦାନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ରହିଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତର ହ୍ରାସ କରାଯାଇପାରିବ ।

ବ୍ୟାଙ୍କ ମିତ୍ର ନାମକ ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିନିଧି (ବିସି) ବା ଏକ ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉଣ୍ଟ ଜରିଆରେ ସମଗ୍ର ଦେଶର ସମସ୍ତ ପରିବାର ପାଇଁ ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ ସୁବିଧା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାର୍ବଜନୀନ ସୁବିଧା କରିବା ପାଇଁ ଦେଶରେ ୧.୨୩ ଲକ୍ଷ ବ୍ୟାଙ୍କ ମିତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଛି । ମିତ୍ରମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ରୂପେ କାର୍ଡ ଓ ଆଧାରଭିତ୍ତିକ ଦେୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବ୍ୟବହାର କରି ଅନଲାଇନ ଆନ୍ତଃସହାୟକ କାରବାରର ସାମର୍ଥ୍ୟ ରହିଛି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆକ୍‌ସେସ ପଏଣ୍ଟରେ ରୂପେ କାର୍ଡର ବ୍ୟବହାର ଯୋଗୁ ନଗଦ ଅର୍ଥ କାରବାର ହ୍ରାସ ପାଇବ ଏବଂ ଏହା ଡିଜିଟାଲ ହେବ ଯଦ୍ୱାରା ନଗଦ ଅର୍ଥର କାରବାର ହ୍ରାସ ହେଉଥିବା ସମାଜ ଦିଗରେ ଅର୍ଥନୀତି ଅଗ୍ରସର ହେବ ।

ଜାତୀୟ ମାମଲା ନୀତି

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିକଟରେ ଜାତୀୟ ମାମଲା ନୀତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି । ଏହି ନୀତି ଏହି ସ୍ୱୀକୃତି ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ଯେ, ସରକାର ଓ ଏହାର ବିଭିନ୍ନ ଅଧୀନସ୍ଥ ସଂସ୍ଥା ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ କୋର୍ଟ ଓ ଟ୍ରିବ୍ୟୁନାଲରେ ମାମଲା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଗରେ ରହିଛନ୍ତି । ପଡ଼ି ରହୁଥିବା ମାମଲାର ହାରାହାରି ସମୟକାଳ ୧୫ବର୍ଷରୁ ୩ ବର୍ଷକୁ ହ୍ରାସ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜାତୀୟ ଆଇନ ମିଶନର ଆଭିମୁଖ୍ୟକୁ ସଫଳ କରିବା ସହ କୋର୍ଟରେ ସରକାରୀ ମାମଲା ସଂଖ୍ୟା ହ୍ରାସ କରିବା ଏବଂ ସରକାରଙ୍କୁ ଏକ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଓ ଦାୟିତ୍ୱଭିତ୍ତିକ ପକ୍ଷରେ ରୂପାନ୍ତରଣ କରିବା ହେଉଛି ଏହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଉକ୍ତ ନୀତି ଏହି ସ୍ୱୀକୃତି ଉପରେ ମଧ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ଯେ, ନାଗରିକଙ୍କ ଅଧିକାରକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା, ମୌଳିକ ଅଧିକାରକୁ ସମ୍ମାନ ଦେବା ହେଉଛି ସରକାରଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ ଏବଂ ସରକାରୀ ମାମଲାକୁ ଯେଉଁମାନେ ପରିଚାଳନା କରୁଛନ୍ତି ସେମାନେ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱବୋଧକୁ ଭୁଲିଯିବା ଅନୁଚିତ ।

ମିଶନର ଘୋଷଣାନାମା

ମିଶନ ଘୋଷଣାନାମାରେ ଏହା ମଧ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି ଯେ, ସରକାର ଏକ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ମାମଲାକାରୀ ଭାବେ ପରିଗଣିତ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ । ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ମୌଳିକ ଦର୍ଶନ ରହିଛି ଯେ, ପରବର୍ତ୍ତୀ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସକାଶେ କୋର୍ଟ ଉପରେ ସବୁ କଥା ଛାଡ଼ିଦେବା ନୀତିକୁ ଦୂର କରିବାକୁ ପଡିବ । ସହଜ ଆଭିମୁଖ୍ୟ , "କୋର୍ଟ ଉପରେ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ଛାଡ଼ି ଦେବା" ନୀତିକୁ ଦୂର କରିବାକୁ ପଡିବ ଏବଂ ଏହାକୁ ବିରୋଧ କରିବାକୁ ପଡିବ । ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଥିବା ମାମଲାକାରୀମାନେ ବିଚାରବିଭାଗୀୟ ସଂସ୍କାର ସକାଶେ ଜାତୀୟ ମିଶନର ଆଭିମୁଖ୍ୟକୁ ସ୍ମରଣରେ ରଖିବା ଦରକାର ଯେଉଁଥିରେ ସରକାର ଓ ଏହାର ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍ଥା ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟାଗୁଡିକୁ ହୃଦବୋଧ କରିବେ ଏବଂ ଅଦରକାରୀ ସରକାରୀ ମାମଲାକୁ ରଦ୍ଦ କରିଦେବେ । କଲ୍ୟାଣମୂଳକ ବିଧେୟକ, ସାମାଜିକ ସଂସ୍କାର, ଦୁର୍ବଳ ବର୍ଗ, ବରିଷ୍ଠ ନାଗରିକ ତଥା ସହାୟତା ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବର୍ଗର ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ସକାଶେ ମାମଲା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଚାର କରିବାକୁ ହେବ ।

ଅଂଶୀଦାର ଓ ଦାୟିତ୍ୱ ସଂପନ୍ନତା

ଏହି ନୀତିର ସଫଳତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶୀଦାରଙ୍କ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିବାକୁ ପଡିବ । ଏହି ଅଂଶୀଦାରମାନେ ହେଲେ ଆଇନ ଓ ନ୍ୟାୟ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ମୁଖ୍ୟ, ଆଇନ ବିଭାଗ ଅଧିକାରୀ, ସରକାରୀ ଓକିଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମ୍ପର୍କିତ ବିଭାଗର ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ । ଏହି ନୀତିର ସଫଳତା ମୁଖ୍ୟତଃ ଏହାର କଠୋର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ବିଭାଗର ମୁଖ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନୋଡାଲ ଅଫିସରମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦିଆଯିବ । ଏହି ନୀତିର ମୁଖ୍ୟ ଦିଗ ହେଉଛି ଦାୟିତ୍ୱ ସଂପନ୍ନତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା । ଏହା ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତର ସମ୍ପର୍କରେ ନିଶ୍ଚିତ କରିଥାଏ । ମାମଲାର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରର ଅଧିକାରୀ, ମାମଲା ସପକ୍ଷରେ ଲଢୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଅଫିସର, ନୋଡାଲ ଅଫିସର ଓ ସମସ୍ତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଓକିଲମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ନୀତିର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ତଥା ଏହାର ଦାୟିତ୍ୱ ସଂପନ୍ନତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସକାଶେ କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ କମିଟିର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିବ । ପ୍ୟାନେଲରେ ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସକାଶେ ସରକାରୀ ପ୍ୟାନେଲରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବା ଲାଗି ଇଚ୍ଛୁକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦକ୍ଷତା ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ ଆକଳନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତରରେ ପ୍ୟାନେଲ ଗଠନର ସ୍କ୍ରିନିଂ କମିଟି ରହିବ । ସେହିପରି ପ୍ରମୁଖ ପ୍ରତିଯୋଗିତାସମ୍ପନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ର, ବିଶେଷଜ୍ଞ ଓ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟଭିତ୍ତିକ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଚିହ୍ନଟ କରାଯିବ ।

ମିଶନ-ବ୍ୟବସ୍ଥାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା

ସରକାରୀ ଓକିଲମାନେ ସବୁଦୃଷ୍ଟିରୁ ସଂପନ୍ନ ହେବା ଦରକାର ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଯଥେଷ୍ଟ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଯଥା କମ୍ପ୍ୟୁଟର, ଇଣ୍ଟରନେଟ ସଂଯୋଗ ଆଦି ଯୋଗାଇଦିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସରକାରୀ ଓକିଲମାନଙ୍କ ସକାଶେ ସାଧାରଣ ଗବେଷଣା ସୁବିଧା କରାଯିବା ସହ ମାମଲାଗୁଡିକର ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ପାଦନା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବା ଦରକାର । ମାମଲାର ସକ୍ରିୟ ପରିଚାଳନା ସକାଶେ ନୋଡାଲ ଅଫିସରମାନେ ଦାୟୀ ରହିବେ । ଏହା ଯୋଗୁ ଧାରାବାହିକ ଭାବେ ମାମଲାଗୁଡିକୁ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରାଯାଇପାରିବ ଏବଂ ମାମଲାଗୁଡିକର ଯଥାର୍ଥତା ରହିଛି କି ନାହିଁ ବା ସେଗୁଡିକ ଅଯଥାରେ ବିଳମ୍ବ ହେଉଛି କି ନାହିଁ ତାହା ସମ୍ପର୍କରେ ଜଣାଯାଇପାରିବ । ? ?ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥ୍ୟ ଦେବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ବନ୍ଦ କରାଯିବ । ଯଦି କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥ୍ୟ ଦିଆଯାଇଥାଏ ତେବେ ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରେକର୍ଡଭୁକ୍ତ ଓକିଲମାନେ ଦାୟୀ ରହିବେ । ? ?ମାମଲାଗୁଡିକର ପୁନଃପୌନିକତା ଓ ଅଯଥାର୍ଥ ମୁଲତବୀ ସମ୍ପର୍କରେ ବିଭାଗୀୟ ମୁଖ୍ୟଙ୍କୁ ଅବଗତ କରିବା ଦାୟିତ୍ୱ ନୋଡାଲ ଅଫିସରମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ରହିବ ଏବଂ ମୁଲତବୀର କାରଣ ସମ୍ପର୍କରେ ମତାମତ ଦେବା ପାଇଁ ମୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବ । ସଂସ୍ଥାର ମୁଖ୍ୟ ନିଶ୍ଚିତ କରିବେ ଯେ, ମୁଲତବୀ ରହିବା ପାଇଁ ଏହି ମାମଲା ଯୋଗ୍ୟ ଯଦି ସେଗୁଡିକ ବାରମ୍ବାର ମୁଲତବୀ ହୋଇଥିବେ । ମାମଲା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବହେଳା ବା ତ୍ରୁଟିକୁ ଗୁରୁତର ସହ ବିବେଚନା କରାଯିବ ଏବଂ କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ କମିଟି ନିକଟରେ ଏହାକୁ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯିବ । ଯଦି ଓକିଲମାନେ ଭୁଲ କରିଥିବେ ତେବେ ସେମାନଙ୍କୁ ସରକାରୀ ପ୍ୟାନେଲରୁ ସସପେଣ୍ଡ/ବହିଷ୍କାର କରାଯିବ ।

ଜନସ୍ୱାର୍ଥ ମାମଲା

ଭାରସାମ୍ୟ ଭିତ୍ତିରେ ଜନ ସ୍ୱାର୍ଥ ମାମଲାଗୁଡିକର ବିଚାର କରାଯିବ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ସରକାର ଯାହାକୁ ଅସୁବିଧା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ତାହାକୁ କୋର୍ଟଗୁଡିକ କରନ୍ତୁ ବୋଲି ଜନ ସ୍ୱାର୍ଥ ମାମଲା ସମ୍ପର୍କରେ ଭାବନା ପୋଷଣ କରିବା ଅନୁଚିତ । ଏହା ସ୍ୱୀକୃତ ଯେ ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନର ଅଭାବ ଯୋଗୁ ଜନ ସ୍ୱାର୍ଥ ମାମଲାର ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି । ଏହି ଧାରଣାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆବଶ୍ୟକ ।

ପଡିରହିଥିବା ମାମଲା

ପଡିରହିଥିବା ସମସ୍ତ ମାମଲାର ସମୀକ୍ଷା ଏବଂ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମୂଳକ ଭାବେ ଦାଏର ହୋଇଥିବା ମାମଲାର ସମୀକ୍ଷା ସମ୍ପର୍କରେ ଆଟର୍ଣ୍ଣି ଜେନରାଲ ଓ ସଲିସିଟର ଜେନରାଲଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଦାୟୀ ହେବ । ମାମଲାଗୁଡିକୁ ବର୍ଗୀକରଣ କରିବା ସହ ଏଗୁଡିକର ଶ୍ରେଣୀବିଭକ୍ତ କରାଯିବ । ବର୍ଗୀକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ହେବ ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ବିଷୟ ଓ ବୈଧାନିକତା ଅନୁସାରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟା ଭାବେ ମାମଲା ପର୍ଯ୍ୟାୟଭୁକ୍ତ ହେବ । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ସକାଶେ ସାଧାରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଆବଶ୍ୟକ ଯାହାକୁ ଓକିଲମାନେ ମାମଲା ଦାଏର କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ରଖୁଥିବା ବ୍ୟବଧାନ ଦୂର କରିବେ । ମାମଲାଗୁଡିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ସକାଶେ ସେଗୁଡିକର ଶ୍ରେଣୀବିଭକ୍ତି, ସମୀକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ତଥା ଯେଉଁ ମାମଲାଗୁଡିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିଦିଆ ଯାଇପାରିବ ତାହା ବିଚାର ପାଇଁ ପ୍ୟାନେଲ ଗଠିତ ହେବ ।   ଏଥିରେ ସେହି ମାମଲାଗୁଡିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବ ଯାହାକି କୋର୍ଟର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଅନୁସାରେ ସୀମିତ ରହିଛି ଏବଂ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ନଥିବା ମାମଲାଗୁଡିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଏସବୁ ସମୟସୀମାଭିତ୍ତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ପରିଚାଳିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

YOJANA (Odia) : Monthly **February 2015** **RNI No. 57203/93**

ISSN 0971-8346 **Total Number of Pages (56)** **₹ 10.00** **Annual Subscription : Rupees One Hundred Only**

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ତଥା ରାଜ୍ୟ ସିଭିଲ ସର୍ଭିସ ଆଶାୟୀ ପ୍ରତିଯୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଏକ ଆହ୍ୱାନ

ସମ୍ମାନଜନକ ସିଭିଲ ସର୍ଭିସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନିଯୁକ୍ତି ସଂକ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ନିଜ ନିଜକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ରୂପେ ଗଢିତୋଳନ୍ତୁ ।

ଯୋଜନା ପଢନ୍ତୁ ଏବଂ ଜ୍ଞାନ ପରିସର ପରିବ୍ୟାପ୍ତ କରନ୍ତୁ ।

ଯୋଜନା, ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଉନ୍ନୟନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରତି ସମର୍ପିତ, ଜାତୀୟ ତଥା ସାଂପ୍ରତିକ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ସମସ୍ୟାବଳୀ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ବିକାଶ, କୃଷି, ଶିକ୍ଷା, ବାଣିଜ୍ୟ, ପରିବହନ, ଯୋଗାଯୋଗ, ଖାଉଟୀସୁରକ୍ଷା, ପରିବେଶ ସଂରକ୍ଷଣ, ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଏବଂ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ ବିଷୟ ସାଙ୍ଗକୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ତଥା ମହିଳା, ଯୁବ ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଗବେଷକ ତଥା ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ବିଶ୍ଳେଷଣାତ୍ମକ ପ୍ରବନ୍ଧମାନ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । ଯୋଜନା ନିୟମିତ ପଠନ ଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ, ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ତଥା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ଅଧ୍ୟାପକ, ଗବେଷକ, ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ତଥା ଜ୍ଞାନପିପାସୁ ସାଧାରଣ ପାଠକ ପାଠିକା ଉପକୃତ ହେଉଛନ୍ତି ।

ଆପଣ ମଧ୍ୟ କାହିଁକି ଉପକୃତ ହେବେ ନାହିଁ ?

ଯୋଜନାର ଗ୍ରାହକ ହୁଅନ୍ତୁ ଏବଂ ନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ର ଲାଗି ନିଜକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ରୂପେ ଗଢି ତୋଳନ୍ତୁ ।

ଓଡିଶାରେ ଯୋଜନା ପତ୍ରିକାର ମୁଖ୍ୟ ଏଜେଣ୍ଟ

* ଅକ୍ଷୟ କୁମାର ନାୟକ, ବସଷ୍ଟାଣ୍ଡ ବୁକ୍ ଷ୍ଟଲ, ଭୁବନେଶ୍ୱର -୯ * ମାଧବ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, ବାଦାମବାଡି, କଟକ -୯ * ମୂର୍ତ୍ତି ନ୍ୟୁଜ୍ ଏଜେନସୀ, ଓଲ୍ଡ ବସ୍ ଷ୍ଟାଣ୍ଡ, ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଗଞ୍ଜାମ * ଶିବ ଶକ୍ତି, ପୁସ୍ତକାଳୟ ସେକ୍ଟର-୨, ବସ୍ଷ୍ଟାଣ୍ଡ, ରାଉରକେଲା । *ଗାୟତ୍ରୀ ଭଣ୍ଡାର, ବସନ୍ତ ବିହାର, ଯୁବଲୀଟାଉନ, ଭାପୁର-ଶଙ୍କରପୁର ରୋଡ, ଢେଙ୍କାନାଳ ଏବଂ ସମସ୍ତ Employment News ବିକ୍ରେତା ।

"ଯୋଜନା"ର ଗ୍ରାହକ ଦେୟ

* ପ୍ରତି ଖଣ୍ଡ – ୧୦ ଟଙ୍କା, ବାର୍ଷିକ – ୧୦୦ ଟଙ୍କା, ଦ୍ୱିବାର୍ଷିକ – ୧୮୦ ଟଙ୍କା, ତ୍ରୈବାର୍ଷିକ – ୨୫୦ ଟଙ୍କା, ପଡୋଶୀ ଦେଶ : ବାର୍ଷିକ – ୫୩୦ ଟଙ୍କା, ଇଉରୋପ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ : ବାର୍ଷିକ – ୭୩୦ ଟଙ୍କା ।

ଗ୍ରାହକ ଦେୟ ପଠାଇବା ଠିକଣା :

Advertisement & Circulation Manager, YOJANA (ODIA)
Publications Division, Min. of I & B,
East Block-IV, Level-VII, R.K. Puram, New Delhi-110066, Tel : 26105590, 26100207
The subscription may be sent through IPO/MO or Bank Draft in favour of the
"Director, Publications Division, Ministry of Information & Broadcasting, New Delhi

Printed and Published by Dr. (Ms) Sadhana Rout, Additional Director General & Head on behalf of Publications Division, Ministry of I & B, Govt. of India, Published from Soochna Bhavan, CGO Complex, Lodhi Road, New Delhi-110003 and Printed at: J K Offset Printers (P) Ltd, B-278, Okhla Phase -I, New Delhi -110020

Editor : B. K. Majhi

ଯୋଜନା

ଦ୍ୱାବିଂଶ ବର୍ଷ : ପ ମ ସଂଖ୍ୟା : ଫେବୃୟାରୀ ୨୦୧୫

ଏ ସଂଖ୍ୟାରେ

୪	ସଂପାଦକୀୟ	
୫	ରାଜସ୍ୱ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାର	ଏମ.ଏ. ଓମେନ
୧୧	ନୀତି ଆୟୋଗ ଓ ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥା	ନିର୍ବିକାର ସିଂହ
୧୪	ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଭି ି ଓ ବିକାଶର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ	ବଲବୀର ଆରୋରା
୨୦	ବିବିଧତା ଭାରତର ସଫଳତାର ମନ୍ତ୍ର	ଆଶା ନାରାୟଣ ରାୟ
୨୫	ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ କେନ୍ଦ୍ର-ରାଜ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ	ପ୍ରଫେସର ସ୍ନେହଲତା ପଣ୍ଡା
୩୧	ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ରାଜ୍ୟ ପୁର୍ନଗଠନ	ଡକ୍ଟର ପୁରୁଷୋ ମ ବିଶ୍ୱାଳ
୩୪	ଭାରତ : ଏକ ସୀମିତ ସଂଘୀୟ ଶାସନର ଦେଶ	ଡକ୍ଟର ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ କର
୩୭	ଉଦୀୟମାନ ବଜାର ଏବଂ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଆର୍ଥିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ	ଆଲୋକ ସିଲ୍
୪୧	ଡିଜିଟାଲ ଭାରତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ : ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ସଂସ୍କାର ଦିଗରେ ଏକ ଅସାଧାରଣ ପ୍ରୟାସ	ଯୋଗେଶ୍ ଦ୍ୱିବେଦୀ, ନୃପେନ୍ଦ୍ର ପି ରାଣା, ଆ ।ନିସ୍ ସିମିନଟ୍ରାସ ଏବଂ ବନୀତା ଲାଲ
୪୭	କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ବ ।ଅ - କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ପଢାଅ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ	
୫୩	କନ୍ୟା ବ ।ଅ କନ୍ୟା ପଢ଼ାଅ	

ମୁଖ୍ୟ ସଂପାଦକ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ	: ରାଜେଶ କୁମାର ଝା
ଉପ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ	: ବସନ୍ତ କୁମାର ମାଝୀ
ଯୁଗ୍ମ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ଉତ୍ପାଦନ)	: ଭି. କେ. ମିନା
ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନା	: ସୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତ ଶର୍ମା
ପ୍ରଚ୍ଛଦ ପଟ ଶିଳ୍ପୀ	: ଜି.ପି. ଧୋପେ

"ଯୋଜନା" ହେଉଛି ପରିକଳ୍ପନା ଓ ଉନ୍ନୟନର ମାସିକ ମୁଖପତ୍ର । ସୂଚନା ଓ ପ୍ରସାରଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ପରିସର କେବଳ ସରକାରୀ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ପ୍ରକାଶନରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ନୁହେଁ । "ଯୋଜନା" ଅସମିୟା, ବଙ୍ଗଳା, ଇଂରାଜୀ, ଗୁଜରାତୀ, ହିନ୍ଦୀ, କନ୍ନଡ଼, ମଲୟାଲମ, ମରାଠୀ, ଓଡ଼ିଆ, ପଞ୍ଜାବୀ, ତାମିଲ, ତେଲୁଗୁ ଓ ଉର୍ଦ୍ଦୁରେ ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି ।

ସଂପାଦକୀୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ:

Editor

YOJANA (ODIA)

East Block - 4, Level - 7

R.K. Puram, New Delhi -110066

Phone & Fax : 011-2617 6722

Website : www.publicationsdivision.nic.in

E-mail : yojanaoriya@rediffmail.com

Subscription & Business Queries :

pdjucir@yahoo.co.in

Ph. : 011-26100207

ଯୋଜନାରେ ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ବ୍ୟକ୍ତ ବିଚାର ଲେଖକଙ୍କ ନିଜସ୍ୱ ଅଟେ । ଏହା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ ଯେ ଲେଖକ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ସେହି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ବିଭାଗ ତଥା ସଙ୍ଗଠନ ଗୁଡିକ ସହ ସଂବନ୍ଧ ବା ତାଙ୍କର ବି ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ରହିଛି । ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ ବିଜ୍ଞାପନଗୁଡିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ ପାଇଁ ଯୋଜନା ଉତ୍ତରଦାୟୀ ନୁହେଁ ।

ସଂପାଦକୀୟ

ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ନିର୍ବାସନ

ଏକ ସାଂଗଠନିକ ନିୟମ ଭାବରେ ରାଷ୍ଟ୍ରର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ସଂଘୀୟ ବିଚାରଧାରା ହେଉଛି ଅତି ପୁରୁଣା । ଗ୍ରୀକ ସହର ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଏହା ଥିଲା । ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୬ଷ୍ଠ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଉ□ର ଭାରତର ଲିଚ୍ଛବି ଗଣରାଜ୍ୟ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଉଦାହରଣ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଆମେରିକା, ବ୍ରାଜିଲ, ମେକସିକୋ ଏବଂ ଭାରତ ଭଳି ବିଶାଳ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅତି ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇଛି । ବାସ୍ତବରେ ୟୁରୋପୀୟ ୟୁନିୟନ ହେଉଛି ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସର୍ବଶେଷ ଉଦାହରଣ । ଏଠାରେ ଏହି ବିଚାରଧାରା ରାଷ୍ଟ୍ର ସୀମା ବାହାରକୁ ଯାଇ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି ଯଦ୍ୱାରା ଏହାର ଆର୍ଥିକ ଲାଭ ଉଠାଯାଇ ପାରିବ । ଏହା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଅବଶ୍ୟ ହୋଇପାରେ ଯେ ୧୯୯୦ ପରେ ପ୍ରାୟ ତିନି ଡଜନ ଦେଶ ବୃହ□ର ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ସ୍ୱାଧିନ ହୋଇ ବା ଯୁଦ୍ଧ ଆଦି ଯୋଗୁଁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଠିକ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ ନକରିବା ଯୋଗୁଁ ବର୍ଣ୍ଣଗତ ଓ ଜାତୀୟତା ବାଦ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ସଂଘର୍ଷ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏଥିଯୋଗୁଁ ନୂତନ ଦେଶ ସବୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ।

ବିଦ୍ୱାନମାନେ ଏହା ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ଯେ ସାରା ଦୁନିଆରେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ସଂଘୀୟ ମଡେଲ ନାହିଁ । ମ□ସକ୍ୟୁ ସାର୍ବଭୌମର ସହର ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗଣରାଜ୍ୟ ମହାସଂଘ ଗଠନ ସଂପର୍କରେ କହିଥିଲେ । ଜେମସ ମ୍ୟାଡିସନଙ୍କଭଳି ସଂଘବାଦ ସପକ୍ଷବାଦୀମାନେ ଅଧିକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ କ୍ଷମତା ସହ ଚକ୍ରବ□ୀ ଗଣରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ି ଥିଲେ । ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବା ଏହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ନିର୍ମାତା ବାବା ସାହେବ ଆମ୍ବେଦକର ଏହା ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ ଯେ ସାଂସ୍କୃତିକ, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଭାଷାଗତ ଦିଗରୁ ବିବିଧତା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାରତ ଭଳି ଦେଶ ପାଇଁ ବଳିଷ୍ଠ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ କ୍ଷମତା ବିଶିଷ୍ଟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉଛି ଅତି ଉପଯୁକ୍ତ । ପଣ୍ଡିତ ଜବାହାର ଲାଲ ନେହରୁ, ସର୍ଦ୍ଦାର ପଟେଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଜାତୀୟ ନେତୃବୃନ୍ଦ ଏହି ବିଚାରଧାରାକୁ ସମର୍ଥନ କରୁନଥିଲେ ହେଁ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସଂଘବାଦ ବିଚାରଧାରା ଭିନ୍ନ ଥିଲା । ସେ ପ□ାୟତର ସର୍ବନିମ୍ନ ୟୁନିଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷମତା ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଓ ହସ୍ତାନ୍ତରଣ ସପକ୍ଷବାଦୀ ଥିଲେ ।

ବିଶ୍ୱକରଣ ମଧ୍ୟ ସଂଘବାଦ ବିଚାରଧାରାକୁ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି । ଦୁନିଆର ଦେଶ ସବୁ ଦିନକୁ ଦିନ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟତର ହେଉଥିବାରୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଆର୍ଥିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଶକ୍ତି ମାନଙ୍କର ବାହ୍ୟ ପ୍ରଭାବ ଅନ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂକୁଚିତ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଛି । ଏହାର ପ୍ରତିଫଳନ ସରକାରୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନମାନଙ୍କୁ ଦୁର୍ବଳ କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଛି । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ପ୍ରତିଯୋଗୀତାମୂଳକ ସଂଘୀୟବାଦକୁ ଜନ୍ମ ଦେଉଛି ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାରମାନେ ପୁଂଜି ନିବେଶ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବା ପୁଂଜି ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଆଦି ଯୋଗାଡ କରିବାରେ କେନ୍ଦ୍ର ସହ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଯୋଗୀତା କରୁଛନ୍ତି । ଭାରତ କିନ୍ତୁ ଅପରପକ୍ଷରେ ସହଯୋଗ ଭି□ିକ ସଂଘୀୟବାଦର ମାର୍ଗ ଅନୁସରଣ କରିଛି ଯେଉଁଠାରେ ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟାପାରରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ରର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କମ୍ କରି ସହଯୋଗ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ମାର୍ଗ ହେବ ଯେଉଁଠାରେ ସବୁପ୍ରକାର ସୁବିଧାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଲାଭ ଉଠାଯାଇପାରିବ ।

ଏହା ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଯେ ବାସ୍ତବରେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କେବଳ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଭି□ି ପ୍ରସାରିତ ଏବଂ ଏହାର ମୂଳଦୂଆ ଗଭୀର ହେଲେ ହେଁ ସଫଳ ହୋଇପାରିବ । ଭାରତରେ ଭାଷା, ସଂସ୍କୃତି, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଧର୍ମ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନ ରହିଛି ତାହାକୁ ରାଜନୈତିକ ଓ ସଭ୍ୟତାଗତ ଅବସ୍ଥିତି ପରିଚୟ ବୋଲି ଧରିଲେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ରାଷ୍ଟ୍ର ସୁଦୃଢ଼ ହୋଇପାରିବ । ଏହା କଲେ ହିଁ ଭାରତ ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ଅମଳରୁ ଗଡି ଆସୁଥିବା ସଂଘୀୟ ପରଂପରାକୁ ଆଗେଇ ନେଇପାରିବା ।

ଆମେ ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ କାହାଣୀରେ ସମାପ୍ତ କରିବା । ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ପ□ମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଲିଚ୍ଛବି ଓ ଶାକ୍ୟ ଗଣରାଜ୍ୟରେ 'ସନ୍ଥାଗାର' ନାମକ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଥିଲା ଯେଉଁଠାରେ ଗଣରାଜ୍ୟ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ବିଭିନ୍ନ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଆଲୋଚନା ହେଉଥିଲା । ଏଠାରେ ଗଣରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ବିବାଦର ମଧ୍ୟ ସମାଧାନ ହେଉଥିଲା । ବୁଦ୍ଧ କୋଡିଏ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଶାକ୍ୟ ସନ୍ଥାଗାରରେ ସାମିଲ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଯେତେବେଳେ ୨୮ ବର୍ଷ ବୟସର ହୋଇଥିଲେ ସେତେବେଳେ ରୋହିଣୀ ନଦୀ ଜଳକୁ ନେଇ ଶାକ୍ୟ ଓ କୋଲିୟାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ହୋଇଥିଲା । ଶାକ୍ୟ ସାମରିକ କମାଣ୍ଡର କୋଲିୟାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲେ । ଏହାକୁ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସିଦ୍ଧାର୍ଥଙ୍କ ଶାନ୍ତି ପ୍ରସ୍ତାବ ଭୋଟ ଦାନ ବେଳେ ପରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ସିଦ୍ଧାର୍ଥଙ୍କୁ ନିର୍ବାସନ ଭୋଗିବାକୁ ପଡିଥିଲା । ବୁଦ୍ଧ ପରାସ୍ତ ହୋଇପାରିଥାନ୍ତି ବା ନିର୍ବାସନ ଭୋଗ କରିଥାଇ ପାରିଥାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଗଣରାଜ୍ୟ ବିଚାରଧାରା ଏବଂ ବିନା ବଳପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ବିବାଦର ସମାଧାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କିନ୍ତୁ ଜାରୀ ରହିଥିଲା । ଗଣରାଜ୍ୟ ଚିନ୍ତାଧାରା ଆଜି ମଧ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରେରିତ କରୁଛି ।

ଏବଂ ଶେଷରେ ଯୋଜନାର ପାଠକମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେବାର ସମୟ ଆସିଛି । ଗତ ଦୁଇବର୍ଷ ଧରି ଅନେକ ବିଷୟ ଉପରେ ପାଠକମାନଙ୍କ ସହ ମତ ବିନିମୟ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା । ତେବେ ଯୋଜନା ପାଠକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ନିର୍ମାଣ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ବିଷୟ ସବୁ ଉପରେ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ଆଲୋଚନା ଜାରୀ ରଖିବ ।

ରାଜସ୍ୱ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାର

• ଏମ.ଏ. ଓମେନ

ସାଧାରଣ ସେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତ୍ରୟୋଦଶ ଅର୍ଥ ଆୟୋଗ ଯେଉଁ ସୁପାରିସଗୁଡିକ କରିଛନ୍ତି ତାହା ବାସ୍ତବରେ ସମାଜର ସାଧାରଣ ନାଗରିକଙ୍କ ଜୀବନ ପାଇଁ ବିଶେଷ ସହାୟକ ହେବ ଏବଂ ଏହି ସୁପାରିସଗୁଡିକୁ ବାସ୍ତବତା ଭି ିରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ହେବ । କାନଡା ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ପରି ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଅନୁଦାନକୁ ସମାନୁପାତିକ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ ଯାହାର ଉଦାହରଣ ନୀତି ଆୟୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ ।

ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସରକାରଙ୍କ ବହୁସ୍ତରୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ସଂଘୀୟ ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟୟ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧର ବିଭାଜନ, ରାଜସ୍ୱ ପ୍ରଚଳନ, ଆନ୍ତଃସରକାରୀ ସ୍ତରୀୟ ଟ୍ରାନ୍ସଫର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଏକ ସଂଘୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟରେ ରାଜସ୍ୱ ସମ୍ପର୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା । କୌଣସି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ହେଉଛି ପ୍ରଭାବଶୀଳ, ସମର୍ଥ ଓ ସମାନୁପାତିକ ଭାବେ ସମ୍ବଳର ବ□ନ ଓ ଏକ ସ୍ଥିର ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ । ଏକ ସ୍ଥିର ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦିଗରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକରିଥାଏ । ମୂଳତଃ ଭାରତୀୟ ସଂଘ ଥିଲା ଏକ ଦ୍ୱୈତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯେଉଁଥିରେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିଲେ । ୭୩ ଓ ୭୪ ତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନରେ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନରେ ଭାଗ ୯ ଓ ଭାଗ ୯ (କ)କୁ ଯୋଗ କରାଯାଇଥିଲା ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ପ□ାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସକାଶେ ତ୍ରିସ୍ତରୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରଚଳନ ହୋଇଥିଲା ଯାହାକି ସରକାରଙ୍କ ତୃତୀୟ ସ୍ତର ଥିଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏକ ବହୁମୁଖୀ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା ଯେଉଁଥିରେ ବହୁସ୍ତରୀୟ ସରକାରୀ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଥିଲା । ଏହି ସଂଶୋଧନଗୁଡିକ ୨୦ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ କାଳ ବିତିଯାଇଛି ଏବଂ ଏସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ୧୯୯୪ରେ ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ଦ୍ୱାର ଏହା ଆଦୃତ ହୋଇଛି । ବାସ୍ତବରେ ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରଶାସନ ଦିଗରେ ଲୋକଙ୍କ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ନିମନ୍ତେ ଏହା ଏକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଥିଲା ଏବଂ ରାଜସ୍ୱ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଉଦ୍ୟମ ଥିଲା । ରାଜସ୍ୱ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାରଗୁଡିକର ରାଜସ୍ୱ ସଶକ୍ତିକରଣ । ଏକ ସକାରାତ୍ମକ ଉ□ର ସକାଶେ ଏକ ଜଟିଳ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଥାଏ: ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ଓ ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ସକାଶେ ଏକ ଗୁରୁଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ଭାବେ ସ୍ୱାୟ□ ସରକାରୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଭାବେ ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ଯାହାକି ସମ୍ବିଧାନର ୨୪୩ଜି ଓ ୨୪୩ଡବ୍ଲ୍ୟୁରେ

ବର୍ଣ୍ଣିତ ରହିଛି ? ଅଣସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭାବେ ପରିଗଣିତ ଥିବା 'ଯୋଜନା କମିଶନ'କୁ ରଦ୍ଦ କରାଗଲା ଏବଂ ଏକ ନୂତନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଭାରତର ରୂପାନ୍ତରଣ ସକାଶେ ଜାତୀୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ (ନୀତି) ଆୟୋଗ ଗତ ଜାନୁଆରୀ ୧, ୨୦୧୫ରୁ ଆରମ୍ଭ କରାଗଲା । ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ପ୍ରଶ୍ନ ତୁରନ୍ତ ଆସିଥାଏ: ତାହାହେଲା- ଧାରା ୨୪୩ଜେଡିଡି ଅନୁସାରେ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଥିବା ଜିଲ୍ଲା ଯୋଜନା କମିଟି (ଡିପିସି) ନାମକ ସାମ୍ବିଧାନିକ ସଂସ୍ଥା ସକାଶେ ଏକ ନୂତନ ଭୂମିକା ବିଷୟ ଆପଣ ଚିନ୍ତା କରିପାରୁଛନ୍ତି କି ? ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବାସ୍ତବ କରିବା ସକାଶେ କେଉଁ କେଉଁ ସଂସ୍କାର ଆବଶ୍ୟକ ? ଏହି ଧରଣର ସଂଘୀୟ ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ନୂତନ ଚିନ୍ତା ଓ ଭାବଧାରା ଜାଗ୍ରତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଭୁଲ ଉ□ର ଦେବା ଅପେକ୍ଷା ସଠିକ ପ୍ରଶ୍ନ ଉତଥାପନ କରିବା ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ନୂଆ ସରକାର ବିଶ୍ୱାସ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିବା ଭାରତର ସହଯୋଗ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଶ୍ୱର କୌଣସି ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଜର୍ମାନୀ ବା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସହ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କିତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ଯେଉଁଠାରେ ସଂଘୀୟ ସରକାର ପ୍ରମୁଖ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ଯେଉଁଠାରେ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁଥିବା ସଂସ୍ଥା ଭାବେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏହା ମଧ ବ୍ରାଜିଲ ମଡେଲଠାରୁ ଅଲଗା ଯେଉଁଠାରେ ସରକାରଙ୍କ ସମସ୍ତ ତିନୋଟି ଯାକ ସ୍ତର ସ୍ୱୟଂଶାସନ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଉପଭୋଗ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସମାନ ମାନ୍ୟତା ଲାଭ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ନୀତିଗୁଡିକ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିଥାନ୍ତି ।

ଭାରତକୁ ସହଯୋଗଭି□କ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏକ ମାର୍ବଲ କେକ୍ ମଡେଲ ଭାବେ କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ଯେଉଁଠାରେ ସରକାରଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତର ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ଅଧିକ ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ସମାନ ସହଭାଗୀ ଭାବେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଭାରତରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରଗୁଡିକୁ ସମାନ ସହଭାଗୀ ଭାବେ ଦର୍ଶାଯାଇ ନଥାଏ । ବାସ୍ତବରେ ରାଜ୍ୟସ୍ତରରେ ସମ୍ବଳ ଓ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସପକ୍ଷରେ ଭାରତୀୟ ମହାସଂଘ ରହିଥାଏ ଯାହାକି ସଂଘର ବହୁସ୍ତରୀୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥାଏ । (କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ଛଡା ତ୍ରିସ୍ତରୀୟ ପ□ାୟତିରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ପୌରପାଳିକା ଓ ନିଗମ) ।

ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଓ ଉନ୍ନତ ସଂଘୀୟ ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ରୂପରେଖ ନିମନ୍ତେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସ□ି ହେଉଛି ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ରମର ବ□ନ, ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ଓ ଏକ ସରକାରଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରର ନିୟାମକ ଭୂମିକା । ଏଠାରେ ପ୍ରଶ୍ନ କରାଯାଇପାରେ: କିଏ କ'ଣ କରିବେ ? ଏବଂ କେଉଁମାନେ କର ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ କେଉଁଠାରେ ଦେବେ ତଥା କ'ଣ ଦେବେ ? ଅତୀତକୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ ଯେ, ଭାରତ ଏହି ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ କେବେ ଉତଥାପନ କରିନାହିଁ କି ଏହାର ସନ୍ତୋଷଜନକ ଉ□ର ପାଇବା ପାଇଁ କେବେ ଚାହିଁନାହିଁ । ବ୍ୟୟସଂକ୍ରାନ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧର ବ□ନ, ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ନିୟାମକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସକାଶେ ଏକ ସାମାନ୍ୟ କିନ୍ତୁ ସର୍ବାଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ନୀତି ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ: ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ତରରେ କିନ୍ତୁ ଏକ ଅଧିକ ସ୍ତରରେ ନୁହେଁ, ସବୁଠାରୁ ଭଲ କ'ଣ କରାଯାଇପାରେ ? ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରରେ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ସକାଶେ ଏକ ସମନ୍ୱୟଭି□କ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଅତୀତର ବୈଦିକ କାଳରେ ରହିଥିବା ପ□ାୟତ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଅନେକ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥାନ୍ତି । ତେବେ ତାହାକୁ ଆଧାର କରି ତତକାଳୀନ ବ୍ରିଟିଶ ଔପନିବେଶିକ ସରକାର ଆ□ଳିକ ସ୍ତରରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଗଠନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲା । ଏହାକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଇଥିଲା । ଭାରତ ସରକାର ଆଇନ ୧୯୩୫ ଅନୁସାରେ ଏବଂ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ରଭି□କ ସ୍ୱୟଂଶାସନ ଜରିଆରେ ଏନେଇ ପୌରପାଳିକା ଓ ଗ୍ରାମପ□ାୟତ ସ୍ତରରେ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଥିଲା । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଜାଣୁ ଯେ, ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ□ାୟତଗୁଡିକର ଭୂମିକା ମୁଖ୍ୟ ଥିଲା ଏବଂ ଗ୍ରାମ ସ୍ୱରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଜାତିର ପିତା ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଭବିଷ୍ୟତ ଭାରତର ବିକାଶ ପାଇଁ ପ□ାୟତର ବିକାଶ ଏକମାତ୍ର ମାଧମ ବୋଲି ସେ ବିଚାର କରିଥିଲେ । ଏପରିକି ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନରେ ମଧ ଡିରେକ୍ଟିଭ ପ୍ରିନ୍ସପୁଲ ଅନୁସାରେ ଧାରା ୪୦ରେ ପ□ାୟତ ସଂପର୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି । ୧୮୮୪ରେ ଲର୍ଡ ରିପନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ଯାହାକି ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାର ଗଠନ ନୀତି ଉପରେ ଆଧାରିତ ଥିଲା ତାହାକୁ ସମ୍ବିଧାନ ଗ୍ରହଣ କରି ନ ଥିଲା । ଫଳରେ, ଏହି ଐତିହାସିକ ନିଅ□କୁ ସଂଶୋଧନ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାରକୁ ସାଂବିଧାନିକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦେବା ପାଇଁ ୭୩ ଓ

୭୪ ତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ କରାଯାଇଥିଲା।

ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନରେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଏବଂ କର ବ୍ୟବସ୍ଥା ତିନୋଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ତାଲିକାରେ ପ୍ରଦ□ ରହିଛି ଯାହାକୁ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ତାଲିକା, ରାଜ୍ୟ ତାଲିକା ଏବଂ ଯୁଗ୍ମତାଲିକା ଯେଉଁଠାରେ ଉଭୟ ସ୍ତରର ଯୁଗ୍ମ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଯାଉଛି। ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଆଇନ, ୧୯୩୫ରେ ସମ୍ବିଧାନ ନିର୍ମାତାମାନେ ସହାୟକଭି□କ ନୀତି ବଦଳରେ ଅସ୍ଥାୟୀ ଐତିହାସିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେଲେ। ତ୍ରିସ୍ତରୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ପୁନଃପରୀକ୍ଷା ସକାଶେ ୭୩ ଓ ୭୪ତମ ସମ୍ବିଧାନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଗଲା ଯାହାକି ଏକ ବୃହତ ସୁଯୋଗ ଥିଲା। ଏହା ବଦଳରେ ପ□ାୟତିରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ସକାଶେ ଧାରା ୧୧ ଓ ସହରା□ଳର କ□ୃପକ୍ଷଙ୍କ ସକାଶେ ଧାରା ୧୨ ଯୋଗ କରାଗଲା। ରାଜ୍ୟ ତାଲିକାରୁ ଏହି ଦୁଇ ଧାରା ବାଦ ଦିଆଗଲା। ସ୍ଥାନୀୟ କ□ୃପକ୍ଷଙ୍କ ସକାଶେ ରାଜସ୍ୱ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧକୁ ଉଚିତ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଗଲା ନାହିଁ। ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟାକୁ ହୃଦବୋଧ କରି ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ବଦଳରେ କେରଳ ସରକାର ୭୩ ଓ ୭୪ତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେଲେ ଏବଂ ଧାରା ୧୧ ଓ ୧୨ରେ ରହିଥିବା ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ଏଡାଇ ଦେଇଗଲେ। ୨୦୦୪ରେ ଅର୍ଥାତ ବହୁ ବିଳମ୍ବରେ ପ□ାୟତିରାଜ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେଲା ଏବଂ ରାଜ୍ୟସ୍ତରରେ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା କରାଯାଇଥିଲା। ଯଦି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ମ୍ୟାପିଙ୍ଗକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇ ନ ଥାନ୍ତା ତେବେ କାର୍ଯ୍ୟଧାରା, ପାଣ୍ଠି ଓ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରୂପରେଖ ନେଇପାରି ନଥାନ୍ତା। ରାଜ୍ୟ ତାଲିକାର ୫ ନମ୍ବରରେ ରହିଛି ଯେ, ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାର ଅର୍ଥାତ ସମ୍ବିଧାନ ଓ ପୌରନିଗମର କ୍ଷମତା, ଟ୍ରଷ୍ଟର ଉନ୍ନତି, ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ, ଖଣି ସମାଧାନ କ□ୃପକ୍ଷ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ□ୃପକ୍ଷ ହେଉଛନ୍ତି ଗ୍ରାମ ପ୍ରଶାସନ ବା ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାରଙ୍କ ଅଙ୍ଗ। ଉ□ମ ପରିଚାଳନା ସମ୍ପର୍କରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଚେତନ ଥିବା ବ□ମାନର ସରକାର ଅତୀତର ସମସ୍ତ ତ୍ରୁଟିକୁ ଦୂରେଇ ଏକ ନୂଆ ସ୍ଥାନୀୟ ତାଲିକାକୁ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ କରି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କରିବାକୁ ଧାରା ୧୧ ଓ ୧୨ ଅନୁସାରେ ବଦ୍ଧ-ପରିକର ହୋଇଛନ୍ତି।

ଅତୀତରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିବା ଯୋଜନା କମିଶନ ଯଦିଓ ବହୁବର୍ଷ ଧରି ରହିଥିଲା ତଥାପି ଜଟିଳ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ବିଶେଷ ସଫଳ ହୋଇ ନ ଥିଲା ଏବଂ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଦେଶକୁ ସୁପରାମର୍ଶ ଦେଇପାରି ନ ଥିଲା। କୌଣସି ପ୍ରକାର ସଂସ୍କାର ବା ପୁନର୍ଗଠନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସମ୍ପ୍ରତି ବ□ମାନଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା। ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ଅର୍ଥନୀତି ପାଇଁ ଅନେକ ପ୍ରକାର ସମୀକ୍ଷା ଓ ଗବେଷଣା କରିବା ସହ ବୃହ□ର ଅର୍ଥନୈତିକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଓ କୌଶଳକୁ ଆଧାର କରି ଏହା ପରିଚାଳିତ ହେବ। ନୀତି ଆୟୋଗ ଓ ନୂଆ ଧାରା ଦ୍ୱାରା ଭବିଷ୍ୟତରେ କେଉଁ ଉପାୟରେ ଏହା କିପରି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ ତାହା ନୀତି ଆୟୋଗ ସ୍ଥିର କରିବ। ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ସଂଘୀୟ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ରର ଉଦଘାଟନ ଆରମ୍ଭରୁ ଯୋଜନା କମିଶନ ସମ୍ବଳଭି□କ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ନେଇ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା। ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୨୮୦ ଅନୁସାରେ ଗଠିତ କେନ୍ଦ୍ର ଅର୍ଥ ଆୟୋଗ ଗଠନ ଜରୁରୀ ଥିଲା କାରଣ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରଜ୍ୟର ରାଜସ୍ୱ ଓ ଖର୍ଚ୍ଚ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧଗୁଡ଼ିକୁ (ଆର୍ଥିକ, ଭୌତିକ ଓ ପ୍ରାକୃତିକ) ସୁସଂହତ କରିବା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସମ୍ବଳ ପରିଯୋଜନାର ଯେଉଁ ବିରାଟ ତାଳମେଳ ଅଭାବ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉଥିଲା ତାହାକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଥିଲା। ପଛୁଆ ଅବସ୍ଥା, ପରିବେଶଗତ ଭାରସାମ୍ୟ ଅଭାବ ଇତ୍ୟାଦି ସମସ୍ୟାର ସଫଳ ମୁକାବିଲା କରାଯିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହିଛି। ଧାରା ୨୮୨ ଅନୁସାରେ ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ପ୍ରଦ□ ପାଣ୍ଠିକୁ ଆଧାର କରି ଯୋଜନା ଆୟୋଗ ସାଧାରଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ନିମନ୍ତେ ଉପଯୋଗ କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଯଥାର୍ଥ ହୋଇଛି। ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ଏକ ସ୍ୱଚ୍ଛ କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ। ଯୋଜନାଭି□କ ଟ୍ରାନ୍ସଫର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭାବେ ମୂଳରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ୧୯୬୯ପରଠାରୁ ଏହା ସମ୍ବଳ ଯୋଗାଣ ଫର୍ମୁଲାଭି□କ କରାଯାଇଥିଲା। ଏହି ଫର୍ମୁଲାକୁ ତତକାଳୀନ ଉପାଧକ୍ଷ ଡି.ଆର. ଗାଡଗିଲଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ ନାମିତ କରାଯାଇଥିଲା। ତେବେ, ଏହାକୁ ନେଇ କେତେକ ରାଜ୍ୟ ବିରୋଧ କରିବା ଦେଖାଯାଇଥିଲା। ୭୩ ଓ ୭୪ତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନରେ ଧାରା ୨୪୩ ଆଇ ଓ ୨୪୩ ୱାଇ ଅନୁସାରେ ରାଜ୍ୟ ଅର୍ଥ ଆୟୋଗ ଗଠନ କରାଯାଇଥିଲା। ରାଜ୍ୟ ଓ ଉପରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ଆର୍ଥିକ ଅସମାନତାକୁ ଦୂର କରିବା ଥିଲା ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ। ସେହିପରି ଏସଏଫସିର ସୁପାରିଶ ଅନୁସାରେ ପ□ାୟତ ଓ ପୌରପାଳିକାଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ବଳ ବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ୭୩ ଓ ୭୪ତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ଅନୁସାରେ ୨୮୦ ଧାରାକୁ ସଂଶୋଧନ କରାଗଲା। ଭାରତର ସଂଘୀୟ ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପୁନର୍ଗଠନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏଣୁ

ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ଏହାକୁ ଅବଜ୍ଞା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ତୃତୀୟତଃ ଯୋଜନା କମିଶନ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଓ ପ୍ରକଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟାୟନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିଥିଲା । ଯଦି ନୀତି ଆୟୋଗ କେବଳ ଏକ ଥିଙ୍କଟ୍ୟାଙ୍କ ଭାବେ ପରିଗଣିତ ହେବ ତେବେ ଏହାକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ଗୁଣବ□ାଭି□ିକ ଗବେଷଣା ଓ ଆଲୋଚନା ହେବା ଜରୁରୀ ।

ଯଦିଓ ନୀତି ଆୟୋଗର ରୂପରେଖ ଏଯାଏ ଚୂଡାନ୍ତ ହୋଇନାହିଁ ତଥାପି ଭାରତରେ ଏହାର ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରର ଯୋଜନା ପାଇଁ ଅନେକ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖାଯାଇଛି । ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରୁ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ସକାଶେ ୨୪୩ଜି, ୨୪୩ଡବ୍ଲ୍ୟୁ, ୨୪୩ଜେଡଡି ଓ ୨୪୩ ଜେଡଇ ଅନୁସାରେ ତଳସ୍ତରରୁ ପଦକ୍ଷେପ ନେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । କ୍ଷମତା, କ□ୃତ୍ୱ ଓ ସ୍ୱାୟ□ - ସରକାର ନୀତି ଅନୁସାରେ ଗ୍ରାମା□ଳ ଓ ସହରା□ଳ କ□ୃପକ୍ଷ ନିଜର ଅଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାର ସମୟ ଆସିଛି । ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ଓ ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ସମ୍ପର୍କିତ ନୀତି ସମୂହକୁ ନେଇ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଜିଲ୍ଲା ଯୋଜନା କମିଟି ଗଠନ କରି ବିକାଶ ଧାରାକୁ ଆଗେଇ ନେବା ସକାଶେ ଧାରା ୨୪୩ଜେଡରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଥିବାବେଳେ ମେଟ୍ରୋପଲିଟାନ ଇଲାକାରେ ମେଟ୍ରୋପଲିଟାନ ଯୋଜନା କମିଟି ଗଠନ କରିବାପାଇଁ ୨୪୩ଜେଡଇରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଜିଲ୍ଲାରେ ପ□ାୟତ ଓ ପୌରପାଳିକାଗୁଡିକ ପାଇଁ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଡିପିସିର ଦାୟିତ୍ୱ ଥିବା ବେଳେ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ଜିଲ୍ଲା ପାଇଁ ଏକ ଚିଠା ବିକାଶ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସେହିପରି ଚିଠା ଯୋଜନାର ଅଂଶଭାବେ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ବଳର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଦେଶରେ ୨.୫ ଲକ୍ଷ ପ□ାୟତିରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଏବଂ ୩୮୪୨ଟି ସହରା□ଳ କ□ୃପକ୍ଷ ରହିଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ପ୍ରାୟ ୩୦ ଲକ୍ଷ ପ୍ରତିନିଧି ରହିଛନ୍ତି । ବାସ୍ତବରେ ଏହା ଏକକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଭି□ି ଯାହାକି ବିଶ୍ୱରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ରହିଛି । ବିଶ୍ୱର ବୃହତ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାଭି□ିକ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଯୋଜନାଗତ ରୂପାୟନକୁ ଜାତୀୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭାବେ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରୀୟ ଯୋଜନା ସକାଶେ ଗ୍ରାମସଭା, ଡିପିସି, ଏସଏଫସି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଂସ୍ଥା ତିଆରି କରାଯାଇଛି । ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏହା ଜରିଆରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ସ୍ଥାନୀୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସଫଳତା ସକାଶେ ରାଜନୈତିକ ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତିର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ଯେପରି ଅଧିକ ରହିବ ସେଥିପାଇଁ ଲୋକଙ୍କୁ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରାଯିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା କେରଳରେ ପ୍ରଥମେ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଏହି ରାଜ୍ୟରେ ବ୍ୟାପକ ସଚେତନତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରାଯାଇଥିଲା । ପରେ ଏହାକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଭି□ିକ ରୂପ ଦିଆଗଲା ଏବଂ ସେନ କମିଟିର ସୁପାରିଶ ଅନୁସାରେ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟକଲା । ଡିପିସି ଦ୍ୱାରା ଚୂଡାନ୍ତ ପ୍ରଶାସନିକ ମଞ୍ଜୁରୀ ସକାଶେ ଗ୍ରାମସଭା ସ୍ତରରେ ଆବଶ୍ୟକ ଅନୁସାରେ କେରଳରେ ବହୁସ୍ତରୀୟ ଅଂଶଗ୍ରହଣମୂଳକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ତିଆରି କରାଗଲା । ବିଭିନ୍ନ ବିକାଶମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସମ୍ପର୍କରେ ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମପ□ାୟତ ଓ ପୌରପାଳିକା ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଏବଂ ଛାପିବା କମ ସଫଳତାର ବିଷୟ ନଥିଲା । ବିକାଶମୂଳକ ରିପୋର୍ଟ ସମ୍ପର୍କରେ ବିକାଶ ସେମିନାରଗୁଡିକରେ ଆଲୋଚନା ହେଲା । ସେମାନେ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ଟାସ୍କଫୋର୍ସ ତିଆରି କଲେ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟ ତିଆରି ହେଲା । ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରସ୍ତୁତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ମଧ୍ୟ ରହିଲା । ପ୍ରତି ପ□ାୟତ ଓ ପୌରପାଳିକାରେ ବିକାଶମୂଳକ ସେମିନାର ଆୟୋଜନ କରିବା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଥିବା ବେଳେ ଗ୍ରାମସଭା ସ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ଏଥିପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି । ଜନଗଣଙ୍କ ଯୋଜନା ଅଭିଯାନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ୫ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କୁ ନେଇ ଗ୍ରାମସଭା ସଦସ୍ୟ, ସିଭିଲ ସର୍ଭେ□, ସ୍ଥାନୀୟ ବିଶେଷଜ୍ଞ, ରାଜନୈତିକ ନେତାଙ୍କୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ବିକାଶମୂଳକ ସେମିନାରରେ ସେମାନଙ୍କ ମତାମତ ନିଆଯାଇଛି । ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ମାଧ୍ୟମ ବୋଲି ଦର୍ଶାଯାଉଛି । ଏହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ, ଏହି ସମସ୍ତ ବିକାଶମୂଳକ ସେମିନାର ସଫଳ ହେଉଛି ଏବଂ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଯୋଜନାମୂଳକ ପ୍ରକଳ୍ପର ତ୍ରୁଟି ରହୁନାହିଁ । ରାଜ୍ୟ ଯୋଜନା ବୋର୍ଡ ପକ୍ଷରୁ ମାଲାୟାଲମ ଭାଷାରେ ସବିଶେଷ ମାନୁଆଲ ପଠାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଏହାଜରିଆରେ ଯୋଜନାଭି□ିକ ପ୍ରକଳ୍ପ ତିଆରି ପାଇଁ ଲୋକଙ୍କୁ ସହାୟତା କରିଥିଲା । ବାସ୍ତବରେ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗରେ ଡିଏଫଆଇଡି ସହାୟତାରେ ଚୟନ ହୋଇଥିବା ଗ୍ରାମପ□ାୟତରେ ତୃଣମୂଳ ଯୋଜନା ୨୦୦୬-୦୭ରେ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା ।

ପ□ାୟତିରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଓ ସହରା□ଳ କ□ୃପକ୍ଷଙ୍କ ଜରିଆରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ଓ ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ସକାଶେ ଯୋଜନାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାର ସାମ୍ବିଧାନିକ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ ଜରୁରୀ । ଏହି

ପ୍ରକାରର ଯୋଜନା ଏକ ଯୁକ୍ତିଗତ ପଦକ୍ଷେପ ଏବଂ ବିଭାଗସ୍ତରୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ବାସ୍ତବ ଧାରା ହେବନାହିଁ। ଭାରତରେ ବିଭାଗସ୍ତରୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏକ ଅଭିଶାପ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେଉଛି। ଏପରିକି ତୃଣମୂଳସ୍ତରୀୟ ଯୋଜନାର ମୂଲ୍ୟ କିଛି ହେବ ନାହିଁ ଯଦି ପ□ାୟତ ହାତରେ କେବଳ ଯୋଜନାସ୍ତରୀୟ ପାଣ୍ଠି ବ୍ୟୟ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ଅର୍ପଣ ଥାଏ। କର୍ଣ୍ଣାଟକ ଓ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗରେ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଅବଲୋକନ କରାଯାଇପାରେ। ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାରଙ୍କ ହାତରେ ଅନ୍‌ଟାଏଡ୍ ଫଣ୍ଡର ଆନୁମାନିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିପାରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବା ସହ ଏଥିପ୍ରତି ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି।

ନୀତି ଆୟୋଗ ତୁରନ୍ତ ଦେଶବ୍ୟାପୀ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ଏଥିପାଇଁ ଗବେଷଣା କରିବା ସହ ୨୦୦୮ରେ ସମନ୍ୱିତ ଯୋଜନା ସକାଶେ ଯୋଜନା କମିଶନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ରିପୋର୍ଟକୁ ନେଇ ବିତର୍କ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଦରକାର ଏବଂ ପରେ ଫ୍ରେମଓ୍ୱାର୍କ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଉ ଯାହା ସ୍ଥାନୀୟ ଭିନ୍ନତାକୁ ଖାପଖୁଆଇବ। ଯଦି ସମସ୍ତ ୬୪୦ଟି ଜିଲ୍ଲା ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ଭି□ିରେ ସେମାନଙ୍କ ନିଜନିଜର ଜିଲ୍ଲା ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ତେବେ ଦେଶରେ ଏକ ଜାଗରଣ ସୃଷ୍ଟି ହେବା ସହ ବିଭିନ୍ନତା ମଧ୍ୟରେ ଐକ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବାର ଉଦାହରଣ ସୃଷ୍ଟି ହେବ। ଭୌଗୋଳିକ ସ୍ଥିତିକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ବିଭିନ୍ନ ଭୌଗୋଳିକ ସ୍ତରରେ ସ୍ଥାନୀୟ କ□ୃପକ୍ଷଙ୍କ ସୂଚନା, ଅବସ୍ଥିତି, ମୃ□ିକା, ଭୂତଳ ଜଳ, ନଦୀ ଶଯ୍ୟା, ଶସ୍ୟ, ଜଳଛାୟା, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯୋଜନା ଆଦି ଏଣିକି ଅପୂରଣୀୟ ଆଶା ହେବନାହିଁ। ଏହା ବାସ୍ତବରେ ସାକାର ହେବ। ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଯଦି ଏହା ରୂପାୟିତ ହେବ ତେବେ ଏହାର ବ୍ୟାପକ ଉପକାରିତା ସାଧିତ ହେବ। ଏଥିନିମନ୍ତେ ପରିବାରସ୍ତରୀୟ ସର୍ଭେ ଆବଶ୍ୟକ। ବାସ୍ତବ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି: ଉପରାଜ୍ୟସ୍ତରରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ଓ ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ଡିପିସିଗୁଡିକ ରାଜନୈତିକ, ଆଇନଗତ ଓ ବୈଷୟିକ ଭାବେ ସଶକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି କି ? ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ଉକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ନୀତି ଆୟୋଗ ସକ୍ଷମ ହେବ।

ଏକ ଉ□ମ ସହଯୋଗଭି□ିକ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସକାଶେ ରାଜସ୍ୱ କ୍ଷେତ୍ରର ସୁପରିଚାଳନା ଆବଶ୍ୟକ। ଭାରତର ସଂଘୀୟ ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ଓ ଅବସ୍ଥା ତଥା ସ□ାବଳୀ ରହିଛି। ଏଥିପାଇଁ ବିବାଦୀୟ ଫଳ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଆସିଛି। ଯୋଜନା କମିଶନ ହାତରେ ରହିଥିବା ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଣ କ୍ଷମତାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାକୁ ଦୂରକଲେ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହେବ ନାହିଁ। ଏଥିପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପ୍ରାୟୋଜିତ ଯୋଜନା ଅନୁସାରେ ଅଧିକ ପାଣ୍ଠି ପ୍ରଦାନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି। ଏହାସ□େ ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବି.କେ. ଚର୍ତୁବେଦୀ କମିଟିର ସୁପାରିସ ଅନୁସାରେ ହ୍ରାସ ପାଇଛି। ଦେଶରେ ଏକ ସୁସଂହତ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଟ୍ରାନ୍ସଫର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ଏହା ସକ୍ଷମ ହୋଇଛି। ସିଏସଏସ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ଦ୍ୱାରା ପରିପୂରକ ପାଣ୍ଠି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଉଥିବାରୁ ଏହା ନାନା ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି। କେରଳରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା ଓ ସାମାଜିକ ବିକାଶ ଅଧିକ ଥିବା ବେଳେ ଝାରଖଣ୍ଡ ବା ଓଡ଼ିଶାର ପଛୁଆ ଅ□ଳରେ ଯୋଜନାର ଘୋଷଣା ଏବଂ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ଉପରେ ଲଦିଦେବା ଭଳି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବାକୁ ହେବ।

ବିଶ୍ୱରେ ଭାରତ ହେଉଛି ଏକମାତ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ର ଯେଉଁଠାରେ ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସୁସଂହତ ଭାବେ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ କରାଯାଇଛି। ଏକକ ସରକାରର ଦେଶ ଭାବେ ପରିଗଣିତ ଚୀନରେ ଭାରତ ତୁଳନାରେ ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଅଧିକ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ କରାଯାଇଛି। ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଐତିହାସିକ ଧାରା ଅନୁସାରେ ଦେଶରେ କେନ୍ଦ୍ର ଅର୍ଥ ଆୟୋଗ କାନ୍ଧରେ ଏତେ ଅଧିକ ଭାର ଲଦିଦିଆଯିବା ଯଥାର୍ଥ କି ? ଅତୀତ ଦିନଗୁଡିକରେ ଭାରତ ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଏହି ଧାରା ଅନୁସାରେ ଆଗେଇ ନେଇପାରିଛି କି ନାହିଁ ତାହା ଆଲୋଚନା କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ଏସମ୍ପର୍କରେ ନୀତି ଆୟୋଗର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଅରବିନ୍ଦ ପାନାଗାରିୟା ଗବେଷଣା କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ବାସ୍ତବରେ ଥିଙ୍କ-ଟ୍ୟାଙ୍କ ଧାରଣା ଉପରେ କାର୍ଯ୍ୟକରି ପାରିବନାହିଁ। ଏପରିକି ସ୍ୱାଧୀନତାର ୬୮ ବର୍ଷ ପରେ ଦେଶର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନ କ୍ରମେ ଏକ ବଡ ଝାଡୁ ନେଇ ସଫେଇ ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି। ପ□ାୟତଗୁଡିକୁ ସଶକ୍ତ କରିବା ତଥା ସ୍ମାର୍ଟ କରିବା ସହ ୭୩ତମ ଓ ୭୪ତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକ ସେମାନଙ୍କର ନିଜନିଜ ଦାୟିତ୍ୱକୁ ପାଳନ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ପ□ାୟତରେ ଯେପରି ପରିମଳ, ପାନୀୟ ଜଳ, ଗୃହନିର୍ମାଣ, ବିଦ୍ୟୁତ, ଗମନାଗମନ ଓ ଇ□ରନେଟ ସଂଯୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି। ଏଥିପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ଦରକାର। ଏହି ବିଭିନ୍ନ ପଦକ୍ଷେପ ପାଇଁ ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରଶାସନ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରୁ ନିଜ ନିଜ ସମ୍ବଳ ଯୋଗାଡ କରିବା ଉଚିତ। ପଞ୍ଜାବ, ରାଜସ୍ଥାନ ଓ ହରିଆନା ସରକାର

ସମ୍ପ□ କର ଉଠାଇଦେଇଛନ୍ତି ଯାହାକି ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରଶାସନ ସକାଶେ ଆୟର ପ୍ରମୁଖ ମାଧ୍ୟମ ଥିଲା । ୮୦ ପ୍ରତିଶତ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ତେବେ ଏହା ସ□େ ଏକ ଟ୍ରାନ୍ସଫର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିମନ୍ତେ ସୁସଂହତ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ଜରୁରୀ ଯଦ୍ଵାରା ରାଜସ୍ଵ ସାମର୍ଥ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ଏବଂ ସବୁ ବର୍ଗର ନାଗରିକ, ଦୁର୍ଗମ ଇଲାକାର ଆଦିବାସୀ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ବର୍ଗର ଲୋକ ସୁବିଧା ପାଇପାରିବେ । ସାଧାରଣ ସେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତ୍ରୟୋଦଶ ଅର୍ଥ ଆୟୋଗ ଯେଉଁ ସୁପାରିସଗୁଡିକ କରିଛନ୍ତି ତାହା ବାସ୍ତବରେ ସମାଜର ସାଧାରଣ ନାଗରିକଙ୍କ ଜୀବନ ପାଇଁ ବିଶେଷ ସହାୟକ ହେବ ଏବଂ ଏହି ସୁପାରିଶଗୁଡିକୁ ବାସ୍ତବତା ଭି□ରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ହେବ । କାନଡା ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ପରି ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଅନୁଦାନକୁ ସମାନୁପାତିକ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ ଯାହାର ଉଦାହରଣ ନୀତି ଆୟୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ସାଧାରଣ ନାଗରିକଙ୍କ ସକାଶେ ସାଧାରଣ ସେବା ଯୋଗାଇବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଦି ବଜେଟଭି□କ ପରିଚାଳନା ଆଇନ ଓ ରାଜସ୍ଵ ଦାୟିତ୍ଵବୋଧର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଏ ତେବେ ଏହା ଅଣସାମ୍ବିଧାନିକ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇବା ଠିକ ହେବନାହିଁ ।

ଶେଷରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ଭାରତ ହେଉଛି ଏକ ଏକକ ସହଯୋଗଭି□କ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାରଗୁଡିକ ହେଉଛନ୍ତି ଭାରତର ଅବିଚ୍ଛେଦ ଅଂଗ । ନିଜକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବା ତଥା ରାଜସ୍ଵଗତ ଭାବେ ସକ୍ଷମ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ନିଜେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାର କ୍ଷମତା ହାସଲ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜେ ନିଜେ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟତା ହାସଲ କରିଛନ୍ତି । ସଠିକ ମାର୍ଗରେ ପରିଚାଳିତ ହେବା ପାଇଁ ସମ୍ପ୍ରତି ଏକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସରକାର ନିମନ୍ତେ ଏକ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ଆସିଛି । ଯେତେଦିନ ଯାଏ ସେମାନଙ୍କୁ ନିକ୍ଷେପିତ, ଅବହେଳିତ ବୋଲି କୁହାଯିବ ସେତେଦିନ ଯାଏ ସାମାଜିକ ବର୍ହିଭୁକ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେଉଥିବ । ଏକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରଶାସନ ତଥା କ□ପକ୍ଷଗୁଡିକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ■■

** ପୂର୍ବତନ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଚତୁର୍ଥ ରାଜ୍ୟ ଅର୍ଥ କମିଶନ୍, କେରଳ ସରକାର*

ଯୋଜନାର ଗ୍ରାହକ ଦେୟ

ପ୍ରତି ଖଣ୍ଡ : ୧୦ ଟଙ୍କା, ବାର୍ଷିକ : ୧୦୦ ଟଙ୍କା, ଦ୍ଵିବାର୍ଷିକ : ୧୮୦ ଟଙ୍କା, ତ୍ରିବାର୍ଷିକ : ୨୫୦ ଟଙ୍କା, ପଡୋଶୀ ଦେଶ : ବାର୍ଷିକ ୫୩୦ ଟଙ୍କା, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ : ବାର୍ଷିକ ୭୩୦ ଟଙ୍କା

SUBSCRIPTION COUPON

I want to subscribe to ______________________________ (Journal's Name / Language)

DD/IPO/Mo No______________________________ Date : ______________

Name (In Block Letters) ______________________________

Address ______________________________

Pin ____________, Phone : ____________, Mob. : ____________ Email: ______________

The Subscription may be sent through IPO/MO/Bank Draft in favour of the "ADG(I/C), Publications Division, Ministry of Information & Broadcasting Payable at New Delhi

ଗ୍ରାହକ ଦେୟ ପଠାଇବାର ଠିକଣା :

Business Manager
Publications Division, East Block-IV, Level-7, R. K. Puram, New Delhi - 110066 Phone 26105590 / 26100207
Please allow us 8 to 10 weeks for this dispatch of the issue.

ନୀତି ଆୟୋଗ ଓ ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥା

• ନିର୍ବିକାର ସିଂହ

ବିକାଶଶୀଳ ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡିକ ସକାଶେ ବ୍ୟାରି ଓ୍ୱିଙ୍ଗାଷ୍ଟ ଓ ତାଙ୍କ ସାଥୀଲେଖକମାନେ ବିକାଶଶୀଳ ରାଷ୍ଟ୍ର ବିଭିନ୍ନ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଯଥା ରାଜସ୍ୱ କ ୃପକ୍ଷ ଓ ଅଂଶୀଦାରମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପରିଚାଳନା ସକାଶେ ସଂଘୀୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡିକର ଅଭିବୃଦ୍ଧିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । କେତେକ ଅତ୍ୟଧିକ ସରଳୀକରଣର ବିପଦ ମଧ୍ୟରେ ଆମ୍ଭେ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦ ଦୁଇ ସେଟ ପ୍ରଶ୍ନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ବାରିପାରିବା ।

୨୦୧୪ ମେ ମାସରେ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଭାରତର ନୂଆ ଜାତୀୟ ସରକାର ଯୋଜନା ଆୟୋଗକୁ ଉଠାଇ ଦେଇ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛନ୍ତି । ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ଭୂମିକାକୁ ସୁଦୃଢ କରିବାପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଏହି ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛନ୍ତି । ବ□ମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଥିବା ନୀତି ଆୟୋଗ ପୂର୍ବର ଯୋଜନା ଆୟୋଗଠାରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକୁ ଯେଉଁପରି ଭାବେ କେନ୍ଦ୍ର ଅଧିକ ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଉଛି ତାହା ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ଏହା ଉପରେ ବାସ୍ତବ ପରିବ□ନ ନିର୍ଭର କରେ । ଏହାକୁ ସେହି ଧାରାପରେ ପ୍ରଚଳିତ କରାଯିବ ଯାହାକି ସାବଲୀଳ ଭାବରେ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବ, କିନ୍ତୁ ସେହିସମୟରେ ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱସନୀୟତାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବ । କେନ୍ଦ୍ର-ରାଜ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସରଳୀକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଓ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ତଥା ମୂଲ୍ୟାୟନର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉନ୍ନତି ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ମୌଳିକ ପରିବ□ନ ବିନା ନୂଆ 'ଥିଙ୍କଟ୍ୟାଙ୍କ' କିମ୍ବା ସହଯୋଗଭି□କ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିନା ଭାରତର ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ସମ୍ପର୍କରେ ଚିନ୍ତା କରିବା ମୂଲ୍ୟହୀନ ହେବ ।

ଏକ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଧରଣର ଟ୍ରାନ୍ସଫର ହେଉଛି ସ୍ୱାଭାବିକ । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର କର ଜରିଆରେ ପାଣ୍ଠି ବୃଦ୍ଧି କରିବା ନେଇ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଥିବା ବେଳେ ଅନେକ ସରକାରୀ ସଂପ□ ଓ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟୟ କରିବା ନେଇ ରାଜ୍ୟ ଓ ସ୍ଥାନୀୟ କ□ୃପକ୍ଷଙ୍କ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଥାଏ । କର ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ନେଇ ଭାରତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଜାରି ରଖିଛି କିନ୍ତୁ ବ୍ୟୟ ଓ ଆନ୍ତଃସରକାରୀ ହସ୍ତାନ୍ତରର କୌଶଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମ୍ପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂସ୍କାରର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ହସ୍ତାନ୍ତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ, ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯାହା ନାମମାତ୍ର ଉପ-ଜାତୀୟ ବ୍ୟୟକୁ ସବସିଡିଭି□କ କରେ, ସେଥିରେ ଏକ ସାଧାରଣ ସମସ୍ୟାକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଥାଏ । ଏହି ଦକ୍ଷତାହୀନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର

ଉଦାହରଣ ହେଉଛି ପାର୍ଥକ୍ୟ-ପୂରଣ ହସ୍ତାନ୍ତର ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା କ□ୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଂଶିକ ଖର୍ଚ୍ଚର ମୂଲ୍ୟ ସାଧାରଣତଃ ବିଶେଷ କିଛି ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ନ ଥାଏ । ଲକ୍ଷ୍ୟାଧାର୍ଯ୍ୟ ଉପ-ଜାତୀୟ ରାଜସ୍ୱ ସାମର୍ଥ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ଏବଂ ଉପ-ଜାତୀୟ ଓ ଜାତୀୟ ଉପକାରିତା ମଧରେ ଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଯତ୍ନ ପାର୍ଥକ୍ୟ ନିରୂପଣ କରିବା ହେଉଛି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ପରବ□ୀ ବିଷୟଟିର ଉଦାହରଣ, ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ ବ୍ୟୟର ସୀମାଠାରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟୟ ସେହି ହସ୍ତାନ୍ତରକୁ ଯଥାର୍ଥ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରେ ଯାହାକି ସେହି ବ୍ୟୟର ଆଂଶିକ ମୂଲ୍ୟକୁ ପରିବ□ିତ କରେ ।

ବିକାଶଶୀଳ ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡିକ ସକାଶେ ବ୍ୟାରି ଓ୍ୱିଙ୍ଗାଷ୍ଟ ଓ ତାଙ୍କ ସାଥୀଲେଖକମାନେ ବିକାଶଶୀଳ ରାଷ୍ଟ୍ର ବିଭିନ୍ନ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଯଥା ରାଜସ୍ୱ କ□ୃପକ୍ଷ ଓ ଅଂଶୀଦାରମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପରିଚାଳନା ସକାଶେ ସଂଘୀୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡିକର ଅଭିବୃଦ୍ଧିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । କେତେକ ଅତ୍ୟଧିକ ସରଳୀକରଣର ବିପଦ ମଧରେ ଆମ୍ଭେ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦ□ ଦୁଇ ସେଟ ପ୍ରଶ୍ନ ମଧରେ ପ୍ରଭେଦ ବାରିପାରିବା । ପ୍ରଦ□ ଉପ-ଜାତୀୟ ଅଧୀନସ୍ଥ ଆୟ ସମ୍ପର୍କରେ ସାଧାରଣ ସରକାରୀ ଅର୍ଥ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ପ୍ରଦ□ କର ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଓ ହସ୍ତାନ୍ତର ସମ୍ପର୍କରେ ଅବଲୋକନ କରିଥାଏ । ଆୟ ବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ କର ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରଭାବ ଓ ସୁବିଧାସୁଯୋଗ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ହସ୍ତାନ୍ତର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଥାଏ ।

କାରେଗା ଓ ଓ୍ୱିଙ୍ଗାଷ୍ଟ ଏକ ମଡେଲ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ ଯେଉଁଥିରେ ସରକାରୀ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରକମାନେ ଭଡା ଆଦାୟ କରନ୍ତି ବା ସେମାନଙ୍କ ଆୟ ଅର୍ଜନର ପରିସର ବୃଦ୍ଧି କରନ୍ତି ଏବଂ ତଦଜନିତ କର ଆଦାୟର ଭି□ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରନ୍ତି । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉପ-ଜାତୀୟ କର ଭି□ ଉପରେ ସମସ୍ତ କରର ଅଂଶିକ ଉପ-ଜାତୀୟ ହାରକୁ ଲେଭିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ଉପାୟ ଅନୁସାରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧିମୂଳକ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉଚ୍ଚ ଉପ-ଜାତୀୟ ଅଂଶିକ ଧାରଣ ହାର ରହିଥିଲା । ଭାରତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଯୁକ୍ତି ଅର୍ଥ ଆୟୋଗକୁ ପରିବ□ନ ଫର୍ମୁଲାକୁ ସମର୍ଥନ ହୁଏତ କରିଥାନ୍ତା କିମ୍ବା ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରର ହସ୍ତାନ୍ତରର ଆକାରକୁ ହ୍ରାସ କରିବା ସକାଶେ ସରକାରଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରର କର କ□ୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧକୁ ଏପରିକି ପରିବ□ନ କରିଥାନ୍ତା । ଏହା ମଧ ଭାରତରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହସ୍ତାନ୍ତର ମାଧମର ଭୂମିକା ଓ କୌଶଳ ସମ୍ପର୍କରେ ପୁନର୍ବିଚାର କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥାଏ ।

ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଂପର୍କରେ ସିଂହ ଓ ଶ୍ରୀନିବାସନ(୨୦୧୩) ସାଂପ୍ରତିକ ଆଲୋଚନାଗୁଡିକରେ ପୁନଃ ଗୁରୁତ୍ୱଆରୋପ କରିଛନ୍ତି । ଯଥା: ଏକ ଏକକ ଫ୍ରେମୱାର୍କ ମଧରେ ଅର୍ଥ ଆୟୋଗ ଜରିଆରେ କେନ୍ଦ୍ର-ରାଜ୍ୟ ହସ୍ତାନ୍ତର, ଯୋଜନା ଆୟୋଗ(ବ□ମାନ ନୀତି ଆୟୋଗ) ଏବଂ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଇତ୍ୟାଦି । ଅନେକ ବିଷୟକୁ ଅବଜ୍ଞା କରାଯାଇ ଏବଂ ଅନେକ ବିସ୍ତୃତକୁ ଛାଡି ଏବଂ ସରଳୀକରଣ କରାଯାଇ ତିନି ପ୍ରକାର ହସ୍ତାନ୍ତର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ଯଥା: ଅର୍ଥ ଆୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ବ□ମାନର ରାଜସ୍ୱରୁ ସଂଗ୍ରହ କରିବା, ନିବେଶ ସକାଶେ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ପାଇଁ ପୁଞ୍ଜିର ହସ୍ତାନ୍ତର ଏବଂ ସକାରାତ୍ମକ ବାହ୍ୟ ଅବସ୍ଥାଗୁଡିକୁ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣଭି□କ କରିବା ଯାହାକି ଗୋଟିଏ ରାଷ୍ଟ୍ରର ରାଜସ୍ୱ ଅବସ୍ଥା ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ଓ ଦେଶର ଅର୍ଥନୀତିର ପରିଚାୟକ ହୋଇଥାଏ ।

ସିଂହ ଓ ଶ୍ରୀନିବାସନ(୨୦୧୩) ଅନୁସାରେ ଯୁକ୍ତି କରିବାର କାରଣ ଏହା ଯେ: (କ) ନିବେଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଣ କରିବା ଓ ପ୍ରକଳ୍ପର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ କେନ୍ଦ୍ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଥାଏ ଯାହାକି ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପଡିଥାଏ । ଏହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁଥିବା ଯେ କୌଣସି କ□ୃପକ୍ଷ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଘଟିଥାଏ(କେନ୍ଦ୍ର ବା ରାଜ୍ୟ) । ସୀମିତ ସମୟ ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପ୍ରାୟୋଜିତ ଯୋଜନାର ସାମ୍ପ୍ରତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଯାହା ଅଧୀନରେ କେନ୍ଦ୍ର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକଳ୍ପର ନିବେଶ ପୁଞ୍ଜି ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ଜନିତ ମୂଲ୍ୟ ସକାଶେ ଆଂଶିକ ସହାୟତା ଦେଇଥାଏ ଏବଂ ତାହା ଯୋଗୁଁ ପ୍ରକଳ୍ପ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଶେଷ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର ବିଷୟ ଥରେ ପ୍ରକଳ୍ପ ଶେଷ ହୋଇଗଲେ ତାହାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପଯୋଗ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନ ଥାଏ କାରଣ ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ସକାଶେ ଆବଶ୍ୟକ ଖର୍ଚ୍ଚକୁ ରାଜ୍ୟ ବହନ କରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ଏହାର ଦାୟିତ୍ୱ ସେମାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛାଧୀନ ବ୍ୟାପାର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆର୍ଥିକ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ନେଇଥିବା କେନ୍ଦ୍ର ଏହି କ୍ଷତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବ ନାହିଁ । (ଖ) ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ସରକାରୀ ନିବେଶ ସକାଶେ ନୀତି ଆୟୋଗ ଏକ ପାଣ୍ଠି ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ । କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଏହାର ଅଂଶୀଦାରମାନେ ହେବେ । ଏକ ବହୁମୁଖୀ ବିକାଶ ବ୍ୟାଙ୍କ ପରି ସେମାନଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ବିକାଶ ସକାଶେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକୁ ତଦାରଖ କରିବ ତଥା ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅବସ୍ଥାକୁ ଯା□ କରିବ । କେନ୍ଦ୍ର ବା ରାଜ୍ୟର ନିଜସ୍ୱ ସମ୍ବଳ, ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ବିଦେଶରୁ ଋଣ ସମ୍ବଳ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ପୁଞ୍ଜି

ଟ୍ରାନ୍ସଫର ଆଦି ଯଦି ଯଥାର୍ଥ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ତାହାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଦେବ ।

ତେବେ ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭି□ି ଉପରେ ନୀତି ଆୟୋଗ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କରିବାର ଆବଶ୍ୟକ ରହିଛି । ୧୯୯୩ରେ ୱିଙ୍ଗାଷ୍ଟ ବଜାର ସଂରକ୍ଷିତ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ଚିନ୍ତା କରିଥିଲେ । ଏହାର ୫ଟି ଭି□ି ଥିଲା । ସେଗୁଡିକ ହେଲା: (୧) ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭି□ିରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କ□ୃପକ୍ଷଙ୍କ ସହ ଏକ ସ୍ତରଭି□ିକ ସରକାର (୨) ଉପ-ଜାତୀୟ ସରକାରଙ୍କ ସକାଶେ ସ୍ଥାନୀୟ ଅର୍ଥନୀତି ଆଧାରିତ ପ୍ରାଥମିକ କ□ୃପକ୍ଷ (୩) ଜାତୀୟ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରୋତ୍ସାହନରେ ଏକ ସାଧାରଣ ଜାତୀୟ ବଜାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା (୪) କଠୋର ଉପସରକାରୀ ବଜେଟଭି□ିକ କଟକଣା ଏବଂ (୫) ରାଜନୈତିକ କ□ୃପକ୍ଷର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଭି□ିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ପୂର୍ବରୁ ସହଯାଗଭି□ିକ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଭିନ୍ନ ଉପ-ଜାତୀୟ ବିଧିସଂଗତ ଲାଭ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ସହ ଉପ-ଜାତୀୟ ଓ ଜାତୀୟ ସରକାରମାନେ ସହମତିର ସହ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସେହିପରି ରାଇକର (୧୯୬୪) ହୃଦବୋଧ କରିଥିଲେ ଯେ, ନିରାପ□ା ଓ ସ୍ଥିରତା ବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ ସଂଘୀୟ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ହେଉଛନ୍ତି ସାମ୍ବିଧାନିକ ମୂଳଚାଲ । ଉପ-ଜାତୀୟ ୟୁନିଟ, ଜାତୀୟ ଓ ଉପ-ଜାତୀୟ ସରକାର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ଉପକାରିତାଗୁଡିକୁ ଏକ ବିକଳ୍ପ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ । ଏହି ପ୍ରତିଯୋଗିତା ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତିର ବୃଦ୍ଧି ଦିଗରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । (ଟାଇବଟ, ୧୯୫୬, ବ୍ରେନାନ ଓ ବୁକାନନ, ୧୯୮୦ ଏବଂ ବ୍ରେଟନ, ୧୯୯୫) । ବ୍ରେଟନ ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ, ସରକାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ବେଳେବେଳେ ଅସ୍ଥିରତା ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରେ ବା ଅସମାନତା ଫଳାଫଳ ସୃଷ୍ଟି କରେ ଏବଂ ସବୁଠୁ ଭଲ ଫଳ ଯେ ମିଳିବ ଏହି ଆଶା ପୂରଣ କରିପାରିନ ଥାଏ । ପ୍ରତିଯୋଗିତାପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏମପିଏଫ ପ୍ରମୁଖ ଦିଗଗୁଡିକୁ ଅବତାରଣା କରିଥାଏ କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ଦିଗରେ ଏହା ଅବବାହିତ ହୋଇଥାଏ । ବିଶେଷ କରି (୩) ଓ (୪) ଅବସ୍ଥା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଘଟିଥାଏ । କେବଳ (୩)ରେ ଥିବା କଟକଣାଗୁଡିକୁ ବାଦ ଦେଲେ ସେହି ଏକା ସମୟରେ ଏମପିଏଫର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଅଧିକ ବାସ୍ତବବାଦୀ ଥାଏ । ଏହା ଉଭୟ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଓ ସରକାରଙ୍କ ନିୟାମକ କ୍ଷମତା ତଥା ବଜାର ଉପରେ କଟକଣାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ । ଭାରତ ଓ ଚୀନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀର ପ୍ରଯୁଜ୍ୟତା ସମ୍ପର୍କରେ ସିଂହ (୨୦୦୮) ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ ।

ଭାରତ ପରି ଦେଶରେ ଥିବା ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସ୍ତରଭି□ିକ ସରକାରର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଓ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ସହ ପ୍ରଶାସନିକ ଗୁଣବ□ାର ବିଭିନ୍ନ ସାଧାରଣ ପ୍ରସଙ୍ଗ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ । ଏମପିଏଫର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଏହା ଯେ, ପ୍ରଦ□ ମୌଳିକ ଉ□ମ ପରିଚାଳନାରେ ଯେଉଁ ବିଷୟ ସଂକଟର କାରଣ ହୋଇଥାଏ ତାହା ହେଉଛି ବଜାରରେ ଅପାରଗ ସରକାରଙ୍କ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଏବଂ ସଂଘୀୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଠିକ୍ ରୂପ ହିଁ ଏହାକୁ ହାସଲ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରେ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପ୍ରଶାସନର କେତେକ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବଜାର ଅଭିମୁଖୀ ସଂସ୍କାର ନିମନ୍ତେ ସହାୟକ ହୋଇଛି ଯାହାକି ସରକାର ଓ ବଜାର ମଧ୍ୟରେ ସୀମା ତିଆରି କରିଥାଏ ।

ଭାରତର ମୌଳିକ ପରିଚାଳନା ସମସ୍ୟା ବିଶ୍ୱସନୀୟତାର ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ବୋଲି ବିଚାର କରାଯାଇପାରେ । ଜଣେ ଯୁକ୍ତି କରିପାରନ୍ତି ଯେ, ଭାରତର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ପାରମ୍ପରିକ ବିଶ୍ୱସନୀୟତା କୌଶଳ ଯାହାକି ସ୍ତରଗତ ରାଜନୈତିକ ଓ ଅମଲାତାନ୍ତ୍ରିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଏବଂ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ତେବେ ଏହା ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ନୁହେଁ । ଏକ ବୃହତ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯାହାକି ରାଜନୈତିକ ବିଶ୍ୱସନୀୟତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ, ତାହା ଉପଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ହେବା ସହ ପ୍ରଶାସନିକ ଶକ୍ତିବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ । ସେହି ସମୟରେ ଏମପିଏଫର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଉପ-ଜାତୀୟ ସରକାର ତଥା ବଜାରର କ୍ଷେତ୍ରରେ କଠୋର କଟକଣା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ ।

ପାରଦର୍ଶିତା ବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ ସରକାରର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ସମସ୍ତ ଉଚ୍ଚସ୍ତରୀୟ ସରକାରୀ ଆକସ୍ମିକ ଭୁଲକୁ ଅପସାରଣ କରି ନ ଥାଏ । ଯଦି କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଧିକାର ଜାତୀୟସ୍ତରରେ ଭଲ ହୋଇଥାଏ ତେବେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଏହା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବା ପରୋକ୍ଷ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ନୁହେଁ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ଉପ-ଜାତୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାରୀ ସାମଗ୍ରୀ ନେଇ ଖର୍ଚ୍ଚ ସକାଶେ ପ୍ରାଥମିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରୁ ଏହା ଖୁବ ଅଲଗା ଯାହାକି କେନ୍ଦ୍ର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ । ତେଣୁ କେତେକ ସରକାରୀ କ୍ଷମତାର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣକୁ ନେଇ ଶୋଷଣ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ଯାହାକି ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଭୟର କାରଣ ଥିଲା । ପ୍ରଶାସନିକ ପରିଚାଳନାରେ ପ୍ରଶାସନିକ ପରିବୃଦ୍ଧି

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୩୦ପୃଷ୍ଠାରେ

ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଭି ି ଓ ବିକାଶର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ

• ବଲବୀର ଆରୋରା

ସମସ୍ତ ସଂଘୀୟ ମଡେଲଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଲଗା ହୋଇ ଏହାର ଫ୍ରେମଓ୍ୱାର୍କକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା । ସମ୍ବିଧାନ ସଭା ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିକଳ୍ପନା କଲା ଯାହାକି ସଂଘୀୟ ସମାଜ ଓ ସମନ୍ୱୟର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଯଥାର୍ଥ ହେଲା । ସଂଘୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଯୁକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ରାଜନୈତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଯାହାକି ସମନ୍ୱୟର ସୁଅରେ ଏହାକୁ ସମ୍ପନ୍ନ କଲା ।

ଭାରତର ସଂଘୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର ବିଗତ ଛଅ ଦଶନ୍ଧିରୁ ଅଧିକ କାଳ ମଧରେ ଅନେକ ପରିବ□ନ ଦେଇ ଗତି କରିଛି । ଏଥିରୁ ମିଳିଥିବା ଅଭିଜ୍ଞତା, ବିରୋଧାଭାସ, ତ୍ରୁଟି, ବିଫଳତା, ନୂତନ ଦିଗ, ବ୍ୟାପ୍ତି ଓ ସଫଳତାର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟଗୁଡିକର ଅନୁଧାନ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଗତ ଦୁଇ ଦଶନ୍ଧି ମଧରେ ସଂଘୀୟ ମେ□ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଏହା ନୂଆ ଦିଗନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହୋଇଛି ।

ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଭିଜ୍ଞତାର ଆରମ୍ଭ ହେବା ପରେ ଅନେକ ପାରମ୍ପରିକ ବୌଦ୍ଧିକତାକୁ ଦୂରେଇ ଦେବାକୁ ପଡିଲା ଯାହାକି ସାମ୍ବିଧାନିକ ସ୍ୱାତ୍ୟନ୍ତତାରୁ ଅଲଗା ଥିଲା । ଏକକ ଔପନିବେଶିକ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଲିଗାସୀରୁ କିଛି ଶିକ୍ଷା ଲାଭ ନ କରି ଏସମ୍ପର୍କରେ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅନେକ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ସକାଶେ ବାଟ ଫିଟାଇଲା ଯାହାକି ଅତୀତରେ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇ ନ ଥିଲା ।

ଏହି ସମୟକାଳ ମଧରେ ଏହାର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ସକାଶେ ଏହାର ଐକ୍ୟଗତ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ବଳି ନ ଦେଇ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଦିଗଗୁଡିକ ରହିଥିଲା ତାହାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରାଗଲା ଏବଂ ଏହାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ସକାଶେ ପଥ ସୃଷ୍ଟି କରାଗଲା । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଦୁର୍ବଳତାର ଶିକାର ହେଲା ତ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା କଠୋର ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିଲା । ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ନବ୍ୟଉଦାରବାଦୀ ଜଗତୀକରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ସମାନୁପାତିକ କରିବା ପାଇଁ ଏହା ଅଧିକ ସରଳୀକରଣ ହେବାରେ ଲାଗିଲା ।

ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ସର୍ବବୃହତ ଏବଂ ଏହାର ନାଗରିକଙ୍କ ସକାଶେ ଅଧିକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଅଧିକାର ହାସଲ କରିବା ସକାଶେ ଏହା ଧାରାବାହିକ ଭାବେ ବିକଶିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଏହା ଅନେକ ବିପ□ିରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଛି ଏବଂ ନିଜର ସ୍ଥିତି ଜାହିର କରିପାରିଛି କାରଣ ଏହା ସଂଘୀୟ ଢା□ାରେ ଗଠିତ ହୋଇଛି ।

ଆମ୍ଭେ ଏଠାରେ କେତେକ ପ୍ରମୁଖ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ଯାହାକି ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିକାଶକୁ ସୂଚୀତ କରିଛି ଏବଂ ତାହା ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁ ଯାହାକୁ ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡିବ ଏବଂ ଯାହାକି ବାକି ରହିଯାଇଛି ତାହାକୁ ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡିବ ।

ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ସଂଘୀୟ ଢା । ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ଆହ୍ୱାନ :

ନୂଆ କରି ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରିଥିବା ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ସକାଶେ ଉପନିବେଶମୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏକ ଜରୁରୀ ଆବଶ୍ୟକତା ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ସାମ୍ବିଧାନିକ ସଭାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତାମାନେ ସେମାନଙ୍କ ବୌଦ୍ଧିକତାକୁ ଉପଯୋଗ କରି ସେମାନଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ଆଭିମୁଖ୍ୟକୁ ଦିଗହରା ନ କରିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲେ । ଏକ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଭି ସ୍ଥାପନ କରିବା ସକାଶେ ସେମାନେ ବୌଦ୍ଧିକତାର ଉପଯୋଗ କରିଥିବା ସ ଭାରତୀୟ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ବାସ୍ତବରେ କଣ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ତାହାକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେନି କି ସେମାନଙ୍କ ନୈତିକତାର ବାସ୍ତବତାକୁ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କଲେନାହିଁ ।

ଏକକ ଆଭିମୁଖ୍ୟର ଉଦ୍ଦାମତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଥିଲା ତେଣୁ ଭାରତକୁ ଏଦିଗରେ ପରିଚାଳିତ କରିବା ସକାଶେ ପଥ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରିଦିଆଗଲା ଏବଂ ଏହା ଯୋଗୁଁ ଦୁଃଖଦ ପରିଣତି ଘଟିଲା । ବ୍ୟାପକ ବିତର୍କ ପରେ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁମାନଙ୍କ ଅଧିକାରକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ସହ ଏକ ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ସମ୍ବିଧାନ ସଭା ନିଷ୍ପ ନେଲା ।

ଆଶାତୀତ ହିଂସାର ତାଣ୍ଡବଲୀଳା ଏବଂ ବିଭାଜନର ବିପ ପରେ ନୂଆ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଐକ୍ୟ ଓ ଅଖଣ୍ଡତାକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ସମ୍ବିଧାନ ସଭା ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଲା । ଅଧିକ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଆଶଙ୍କାକୁ ସନ୍ତର୍ପଣର ସହ ପରିଚାଳିତ କରାଯିବା ସହ ନୂଆ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଉପରେ ବିଭାଜନକାରୀ ଶକ୍ତିଙ୍କ ବିପଦ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଲା ।

ସମସ୍ତ ସଂଘୀୟ ମଡେଲଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଲଗା ହୋଇ ଏହାର ଫ୍ରେମଓ୍ୱର୍କକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା । ସମ୍ବିଧାନ ସଭା ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିକଳ୍ପନା କଲା ଯାହାକି ସଂଘୀୟ ସମାଜ ଓ ସମୟର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଯଥାର୍ଥ ହେଲା । ସଂଘୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଯୁକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ରାଜନୈତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଯାହାକି ସମୟର ସୁଅରେ ଏହାକୁ ସମ୍ପନ୍ନ କଲା ।

କୌଣସି ଅତୀତ ଧାରା ବା ବାସ୍ତବ ନକ୍ସା ନଥାଇ ତତକାଳୀନ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ମଡେଲ ମଧ୍ୟରୁ ଉଦଭବ ହୋଇଥିବା ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ବିଚାରକମାନେ ଏହାକୁ ବାସ୍ତବ ସଂଘୀୟ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ କଷ୍ଟକର ମନେକଲେ । ତେଣୁ ଏହାକୁ ଅର୍ଦ୍ଧସଂଘୀୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଗଲା । ଏହି ବର୍ଣ୍ଣନା ଆଜି ବୈଧ ହୋଇପାରିନାହିଁ କାରଣ ସଂଘୀୟ ନୀତିର ମୂଳ ଓ ଏହାର ବିକାଶର ଧାରା ଭାରତୀୟ ମାଟିରେ ହିଁ ହୋଇଥିଲା । ଭାରତର ରାଜନୈତିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡିକ ଆଜି ସଂଘୀୟ ରୂପର ମିଶ୍ରିତ ରୂପ ବୋଲି ଦର୍ଶାଯାଇଥାଏ । ସ୍ୱୟଂଶାସନ ଓ ଅଂଶୀଦାରମୂଳକ ଶାସନ ଅଣରକ୍ଷଣଶୀଳ ଭାବେ ଏପରି ପରିଚାଳିତ ହେଲା ଯେ, ଭାରତୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର କେବଳ ବ ଲା ନାହିଁ ବରଂ ଏହାର ସମସ୍ତ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଆସ୍ଥାବିସ୍ତାର କଲା । ଏହା ଏକ ମୂଲ୍ୟବାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା ଯାହାକି ଏକ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ଭାରତକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିବାପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହେଲା ।

ରାଜ୍ୟଗୁଡିକର ପୁନର୍ଗଠନ ପ୍ରକ୍ରିୟା : ଏହାର ସ ବିଳୀ ଓ ରାଜନୀତି

ସୀମାଭି କ ରାଜ୍ୟ ଗଠନ ସକାଶେ ଭାଷାଗତ ପରିଚୟକୁ ମୂଳ ଭି ଭାବେ ନେବା ଥିଲା ସମ୍ବିଧାନ ସଭାର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ । ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ କାଳରେ ଏନେଇ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଆଯିବା ଥିଲା ଏହାର ପ୍ରଥମ ଭି ଏବଂ ପରେ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଓ ଜନପ୍ରିୟତାକୁ ଭୁଲଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଅନୁସାରେ ଏହାର ରୂପରେଖ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା ।

ସମ୍ବିଧାନରେ ବିଭିନ୍ନ ଜ୍ୟାମିତି ଓ କୋହଳ ରାଜ୍ୟ ପୁନର୍ଗଠନ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଗଲା ଯାହାକୁ ନେଇ ଭୂକୁ ନ ସୃଷ୍ଟି କରାଗଲା । ବାସ୍ତବରେ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲା କିପରି ? ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମ୍ବିଧାନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସମ୍ପର୍କରେ ଆମକୁ ପୁନଃଆକଳନ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ଯଦ୍ୱାରା ବାସ୍ତବତାର ସହ କାର୍ଯ୍ୟକରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ସହାୟକ ହୋଇପାରିବ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୟନୀୟ ଭାବେ ଏବଂ ହିଂସାତ୍ମକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ତେଲେଙ୍ଗାନାର ଜନ୍ମ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ସମ୍ପର୍କରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଚିତ୍ର ରଖିଥାଏ ।

ସ୍ୱାଧୀନତାର ପ୍ରଥମ ଦୁଇ ଦଶନ୍ଧିରେ ହୋଇଥିବା ରାଜନୈତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ପରିଚୟର ରାଜନୀତି ଓ ଅଭାବବୋଧର ରାଜନୀତିର ମିଶ୍ରିତ ଫଳ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲା । ଏହି ସମୟକାଳରେ ଅସ୍ଥିର ଇଲାକାରେ ନିଜର ପରିଚୟ, ଭାଷା ଓ ସୀମା ନେଇ ସଂଘାତ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ।

ସମ୍ବିଧାନ ସଭା ଏକ 'ବିଧ୍ୱଂସ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକର ବିଧ୍ୱଂସ ହୋଇପାରୁ ନଥିବା କେନ୍ଦ୍ର' ସୃଷ୍ଟି କଲା । ପ୍ରାଥମିକ ବର୍ଷଗୁଡିକରେ

ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହେବାକୁ ନିଷିଦ୍ଧ କରାଗଲା କିନ୍ତୁ ଏହାର ସମାଧାନ କରିବା ସକାଶେ ସାମ୍ବିଧାନିକ କୋହଳତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଗଲା। ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ଏକ ସୀମିତ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବୃହ□ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଭିନ୍ନ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦେଇ ପରିଣତ ହେଲା ଯାହାକି ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବାସ୍ତବତାକୁ ଅବହେଳା କରିବା କଷ୍ଟକର ହେଲା।

ଶକ୍ତିଶାଳୀ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଢା□ା ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଭାବେ ଆଶାପୂରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଫଳ ହେଲା। ଏପରିକି ଅର୍ଥନୀତିରେ ରାଷ୍ଟ୍ରର ହସ୍ତକ୍ଷେପକୁ ଦୂରେଇ ଦେବା ସକାଶେ ରହିଥିବା ନବ୍ୟଉଦାରବାଦୀ ଆହ୍ୱାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ ଏହା ସଫଳ ହେଲା। ନିୟନ୍ତ୍ରଣମୁକ୍ତ ଅବସ୍ଥାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଅନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଅଭିବୃଦ୍ଧି। ନୂଆ ସ୍ୱାଧୀନ ନିୟାମକ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡିକ ପୁରାତନ ରାଜ୍ୟ ସଂସ୍ଥାଗୁଡିକ ହଟାଇଲା। ଏହା ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଷୟ ଯେ, ଏହି ନୂଆ ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡିକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଭାବେ ବିଶ୍ୱସନୀୟ ହୋଇପାରିଲେନାହିଁ। ସମସ୍ତ ବୃହ□ର ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ତରକୁ କେନ୍ଦ୍ର ନିଜର ନିୟନ୍ତ୍ରଣାଧୀନ କଲା। ରାଜ୍ୟର ପଦକ୍ଷେପ ସକାଶେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣମୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଧିକ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବା ବେଳେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ନିୟାମକ ସକାଶେ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ହ୍ରାସ କଲାନାହିଁ ଏବଂ ନୂଆ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ପରିଦୃଷ୍ଟ ହେବାରେ ଲାଗିଲା। ସାମାଜିକ ବିଭିନ୍ନତା ଓ ବିଭାଜନର ପ୍ରକୃତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରର ବୈଚାରିକ ହସ୍ତକ୍ଷେପକୁ ବହୁସମୟରେ ସାମାଜିକ ସଦଭାବ ରକ୍ଷା କରିବା ସକାଶେ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଆବଶ୍ୟକତା ବୋଲି ବିଚାର କରାଗଲା।

ଭାରତର ସଂଘୀୟ ବିକାଶର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ସହଯୋଗ ଓ ସମନ୍ୱୟର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଖାପଖୁଆଇବା ସକାଶେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଭି□କ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କଠୋର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଫଳିତ ହେଲା। ଏକ ଦଳୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ଆହ୍ୱାନଗୁଡିକର ମୁକାବିଲା କରିବାରେ ସଫଳ ହେଲା। ରାଷ୍ଟ୍ର ସ୍ୱୟଶାସନର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ଧାରା ଦ୍ୱାରା ଶକ୍ତିଶାଳୀ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଢା□ା ବାସ୍ତବରେ ବିକଳ୍ପ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ। ସେମାନେ ଚାହୁଁଥିଲେ ସେହି ଏକା ଢା□ା ଭିତରେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏବଂ ଅଧିକ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ସ୍ୱୟଶାସନ। ପ୍ରମୁଖ ବିକାଶମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସକାଶେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଗୁଡିକରେ ଉପଯୁକ୍ତ ବୈଧାନିକ କ୍ଷମତା ଓ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧର ମୂଳ ଢା□ାଗୁଡିକୁ ସ୍ମରଣ କରିବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ।

ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଏକ ସୃଜନଶୀଳ ସମୀକ୍ଷା ବିପଥଗାମୀ ହୋଇଛି। ବହୁସ୍ତରରେ ଏହାର ପୁନଃପୌନିକତା ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଲା, ବାସ୍ତବ ବିଚାରଗତ ପରିସରରେ କେବଳ ନୁହେଁ ବରଂ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକୁ ପ୍ରଦ□ କ୍ଷମତା ମଧରେ ଏହା ପରିଦୃଷ୍ଟ ହେଲା।

ରାଜ୍ୟଗୁଡିକର ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂକଟ ବିଶେଷ କରି କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଯୋଜନା ଓ ଜାତୀୟ ମିଶନ ତିଆରି ସକାଶେ ବାଟ କାଢ଼ିଲା। ତାଲିକା ୩ରେ ୨୦ଟି କ୍ଷେତ୍ରର ପ୍ରବେଶ, ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଯୋଜନାର ସମସ୍ତ ପରିସର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଯୋଜନାଭି□କ ବିକାଶ ସକାଶେ ସାମ୍ବିଧାନିକ ଭି□ ଯୋଗାଇଲା।

କ୍ଷମତାର ବ□ନ ଓ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧର ନୂଆ କ୍ଷେତ୍ର ଗୁରୁତ୍ୱ ବହନ କଲା ଯାହାକି ପ୍ରାକକାଳରେ ସଂସ୍କାର କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀର ପ୍ରାଧାନ୍ୟକୁ ବଳବ□ର କରିଥିବା କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଦୂରେଇଦେଲା।

ସଂଘୀୟ ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଦାୟିତ୍ୱ ଓ କ୍ଷମତାର ବ□ନ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସାଧାରଣତଃ ବିବାଦୀୟ ଥିବା ବେଳେ ଏହି ଦୁଇ କ୍ଷେତ୍ର ମଧରେ ବ୍ୟାପକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଅତି ଗୁରୁତର ସଂଘାତକୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଥାଏ।

ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ମଧରେ ସଂଘୀୟ ଆଲୋଚନା ବହୁସମୟରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପ୍ରଶାସନ ଓ ନୀତିଗତ ନିଷ୍ପ□କୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିଥାଏ। ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେନ୍ଦ୍ର ବହୁ ସମୟରେ ନିଷ୍ପ□ ନେଇଥାଏ ଏବଂ ଏହା ପରେ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକଠାରୁ ମତାମତ ଚାହିଁଥାଏ। ନିଷ୍ପ□ ନେବା ପରେ ହିଁ ସହମତି ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଥାଏ କିନ୍ତୁ ଏହା ପୂର୍ବରୁ ନିଆଯାଇ ନ ଥାଏ। ଏହି ଧରଣର ନିଷ୍ପ□ ତିଆରି ବିବାଦୀୟ ହୋଇଥାଏ। ପରିବ□ିତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ଅଧିକାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାମାନ୍ୟ ଆଲୋଚନା ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ। ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛି ଯେ, ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ନିଷ୍ପ□ ନେବା ପ୍ରକ୍ରିୟା ନେବା ଯଥାର୍ଥ।

ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସମାନ ରାଜ୍ୟ ସାଧାରଣତଃ ଅସମାନତାର ସାମ୍ବିଧାନିକ ସ୍ୱୀକୃତିର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାନ୍ତି ଯାହାକୁ ସଂଘୀୟ ରାଜନୀତି ମଧରେ ତିଆରି କରାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଉପଲବ୍ଧ କରିଥାନ୍ତି ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ଏକକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବା ଐକ୍ୟକୁ ବଳି ନ ଦେଇ ବିଭିନ୍ନତାକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିଥାନ୍ତି।

ଏକ ଅଧିକ ଦାୟିତ୍ୱ ସମ୍ପନ୍ନ ଓ ଅଂଶଗ୍ରହଣମୂଳକ ସଂଘୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର ସକାଶେ

ଅନୁସନ୍ଧାନ ହେଉଛି ଏକ ଅସମାନ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ରାଜନୈତିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅସମାନତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୈଧାନିକ ଅସମାନତା ବ୍ୟବସ୍ଥା ସକାଶେ ଦାବି ଉଠିବା ଯଥାର୍ଥ ।

ଭାରତରେ ରାଜ୍ୟ ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅ□ଳଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଅସମାନତା ଯୋଗୁଁ ବହୁ ସମୟରେ ଉ□େଜନା, ଅସନ୍ତୋଷ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ଅସମାନ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମେତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ସୁବିଧାସୁଯୋଗ ଏହି ସବୁ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ ।

ଇତିହାସ, ଭୂଗୋଳ ଓ ସଂସ୍କୃତିରୁ ଜାତ ସମସ୍ୟାଗୁଡିକର ସମାଧାନ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମର୍ଯ୍ୟାଦାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଧାରା ୩୭୦ ଓ ୩୭୧ ଏହି ଧରଣର ସାମ୍ବିଧାନିକ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ଲାଗି ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ଉଦାହରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡିକୁ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଓ ଏକକ ସମ୍ପର୍କର ଉଦାହରଣ ସୃଷ୍ଟିକରିଥାଏ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ମୂଳ ସାମ୍ବିଧାନିକ ଢା□ାର ଅଂଶବିଶେଷ ହୋଇଥାଏ ।

ଉପରାଜ୍ୟ ସ୍ୱୟଂଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦର ମିଶ୍ରିତ ରେକର୍ଡ ରହିଛି । ରାଜ୍ୟାବସ୍ଥା ଦିଗରେ କେତେକର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ରହିଥିବା ବେଳେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଅଧିକ ଦୀର୍ଘକାଳବ୍ୟାପୀ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ରହିଛି । ମିଶ୍ରିତ ସ୍ୱୟଂଶାସନ ଓ ଅଂଶୀଦାରଭି□ିକ ଶାସନ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଦିଗର ପରିପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ; ବିଭାଜନ ଏବଂ ଅଣସ୍ଥିତିସମ୍ପନ୍ନ ଏକକଗୁଡିକୁ ମିଶ୍ରଣ ଓ ଆକାରର ସୁବିଧା ବିରୋଧରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଏ । ଉ□ରପୂର୍ବା□ଳ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକର ସୃଷ୍ଟି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆକାରରେ ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥାଏ ।

ଉଦାରୀକରଣ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣମୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିଛି ନା ଦୁର୍ବଳ କରିଛି ? ଏହି ପରିବ□ିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରାଜନୀତି ଓ ରାଜନୈତିକ ଭାବନାକୁ ଉତଖାତ କରିଛି କି ? ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱୟଂଶାସନରୁ ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂଚାଳନ ଦିଗରେ 'ରାଜ୍ୟର ଅଧିକାର' ସମ୍ପର୍କରେ ନୂଆ ଭାବନା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି କି ? ଏହି ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନକୁ ଆଜି ବି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଲାଗିରହିଛି ।

ଭାରତୀୟ କେନ୍ଦ୍ର ଗଠନରେ ବିକାଶମୂଳକ ଅବସ୍ଥାର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଥିଲା ପ୍ରଥମତଃ ରାଜନୈତିକ ମିଶ୍ରଣ ଏବଂ ଏକ ସାଧାରଣ ବଜାର ଗଠନକୁ ସହଜ ବୋଲି ବିଚାର କରାଯାଉଥିଲା । ଏକ ସାଧାରଣ ମୁଦ୍ରା, ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବ୍ୟାଙ୍କ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୃହତ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥାଗୁଡିକ ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ନିୟନ୍ତ୍ରଣକୁ ନେଇ ଏହି ବିଚାର କରାଯାଇଥିଲା ।

ସଂଘୀୟ ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଭାରସାମ୍ୟହୀନତା ବୃଦ୍ଧି ବିଳମ୍ବିତ ମିଶ୍ରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ନୂଆ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ରାଜସ୍ୱ ସୃଷ୍ଟି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କ୍ଷମତା ଓ ଜଟିଳ ବୁଝାମଣାର କେନ୍ଦ୍ର ଭାବେ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ତିଆରି ହେଲେ ଯାହାକି ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ଶୁଳ୍କଗତ ପ୍ରତିବନ୍ଧକରୁ ଶୁଳ୍କ ସଂଗ୍ରହ କରିବାର କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲା ।

ଉଦାରୀକରଣ ଓ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ବଜାର ଶକ୍ତିର ଭୂମିକା ସହ ୧୯୯୦ ଦଶନ୍ଧିରେ ଭାରତର ରାଜନୈତିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ଏକ ନୂଆ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ବଜାର ପରିଚାଳିତ ଅର୍ଥନୀତି ଓ ସାର୍ବଜନୀନ ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟରେ ଏହି ପରିବ□ନ ନୂଆ ସଂଘାତ ଓ ପାର୍ଥକ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କଲା ।

ପୂର୍ବରୁ ଉପରୋକ୍ତ ସଂଘାତଗୁଡିକୁ ମଧ୍ୟସ୍ଥି କରିବାରେ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକର ପ୍ରାଥମିକ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ଥିଲା । ବିଭିନ୍ନ ନୀତି ଓ ରାଜନୈତିକ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜରିଆରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି କରି ବଜାର ଦ୍ୱାରା ବହିର୍ଭୁକ୍ତି ହୋଇଯାଇଥିବା ଘଟଣାଗୁଡିକୁ ଏହା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଥିଲା ।

ବ୍ୟାପକ ଆୟଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ସହ ଭାରତୀୟ କେନ୍ଦ୍ର ବିପୁଳ ଆ□ଳିକ ଅସମାନତା ଦ୍ୱାରା ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିଲା । ପୁଣିଥରେ ଭୌଗୋଳିକ କାରଣରୁ ଅସମାନ ବିକାଶର ଫଳ ଭୋଗ କରିଥିବା ପ୍ରସଙ୍ଗଗୁଡିକର ସମାଧାନ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକୁ ଦାୟିତ୍ୱ ଅର୍ପଣ କରାଯାଇଥିଲା ।

ପୁଂଜି ନିବେଶର ବଜାର ଅଂଶ ଉପରେ ଅଧିକ ନିର୍ଭର ଯୋଗୁଁ ଯେଉଁ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରେ ଅସମାନତା ରହିଛି ଏବଂ ପୁଂଜି ନିମନ୍ତେ ସେମାନେ ବ୍ୟଗ୍ର ସେହି ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି । ଏହା ଏକ ପ୍ରତିଯୋଗିତାପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜାତ କରିଥାଏ ଯେଉଁଥିରେ ଏକ ସ୍ତରଭି□ିକ କ୍ଷେତ୍ର ସୃଷ୍ଟି ହେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଥାଏ । ରାଜ୍ୟଗୁଡିକୁ ନିବେଶ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ପ୍ରଭାବଗୁଡିକୁ ଦୁଇଟି ସ୍ତରରେ ହୃଦବୋଧ କରାଯିବା ଦରକାର । ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷରେ ଉ□ମ ପରିଚାଳନା ସକାଶେ ଏବଂ ସଚ୍ଚୋଟତା ଭି□ିରେ ସେମାନଙ୍କର ଅର୍ଥ ପରିଚାଳନାରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ଚାପରେ ରହିଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ସେମାନଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ ଜନପ୍ରି□ୟତା ଉପରେ ଏହି ସଂସ୍କାରଗୁଡିକର ନକରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ଯୋଗୁଁ

ସେମାନେ ଅତିଶୟ ସମସ୍ୟାରେ ପଡିଥାନ୍ତି ।

ଭାରତର ସଂଘୀୟ ବିକାଶ ଧାରାରେ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହେଉଛି ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ । ବିଭିନ୍ନ ବିକାଶମୂଳକ ଯୋଜନାରେ ଅମଲାତନ୍ତ୍ରର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟିଥାଏ ଯାହାକି ଢା□ାଗତ ଭାବେ ତିଆରି ହୁଏ, ଲକ୍ଷ୍ୟଧାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଥାଏ । ସଶକ୍ତିକରଣ ଓ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ପରିଚାଳନା ବଦଳରେ ଯୋଜନାଗୁଡିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାର ଯଥାର୍ଥତା ରହିଛି । ସେହି ଅନୁସାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡିକ ବିକଶିତ ହୋଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଖାପଖୁଆଇଛନ୍ତି ।

ଆ ଳିକ ଆଶା ଓ ଆକାଂକ୍ଷା: ଏକ ନୂଆ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ

ଭାରତୀୟ ରାଜନୀତି ସକାଶେ ୧୯୯୦ ଦଶକ ଥିଲା ପରିବ□ନର ଏକ ସଂଜ୍ଞାଭୁକ୍ତ ସମୟକାଳ । ସେଗୁଡିକ ଭାରତରେ ଏକ ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ପଥ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିଥିଲେ ଯାହାକି ଅଧିକ ସଂଘୀୟ ଥିଲା । ସଂଘୀୟ ମେ□ର କୌଶଳ ଜରିଆରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ଓ ନିଷ୍ପ□ି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣର ନୂଆ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ଯେଉଁଗୁଡିକୁ ସଂସଦୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ସମ୍ବିଧାନ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବେ ପରିକଳ୍ପିତ କରିବାକୁ ବାକି ରହିଛି । ସଂଘୀୟ ମେ□ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜରିଆରେ ରାଜ୍ୟଭି□ିକ ଦଳର କ୍ଷମତା ଓ ପ୍ରଭାବ ଜାତୀୟ ନୀତି ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ଏହା ସହ କେନ୍ଦ୍ର-ରାଜ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ ସୃଷ୍ଟିରେ ମଧ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ଅଧିକନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧରେ ଏକକ ଓ ବହୁମୁଖୀ ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ ଦଳ ମଧ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । ଜାତୀୟ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ ଯାହାକି ସମବାୟଭି□ିକ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିଧିବଦ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଜରିଆରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିନ ଥାନ୍ତା । ବାସ୍ତବରେ ସଂଘୀୟ ମେ□ ଅଂଶୀଦାରଭି□ିକ ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ଯାହା ପୂର୍ବରୁ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନ ଥିଲା ।

ଏହି ରୂପାନ୍ତରଣ ପଛରେ ଦୁଇଟି ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ରହିଛି ଯାହାକି ଏହାର ଗତିଶୀଳତାକୁ ସହାୟତା ଦେଇଥାଏ । ପ୍ରଥମତଃ, ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ସକାଶେ ନୂଆ ଭୂମିକା ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂସ୍କାର ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିବା ସହ ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂସ୍କାର ସହିତ ରାଜନୀତିକୁ ଜଗତୀକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏକ ନୂଆ ଦିଗ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ଦଳୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସଂଘୀୟ ଢା□ା ଯାହକି ଏକ ନୂଆ ଦିଗନ୍ତ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ଏହାର ନିଜସ୍ୱ ପ୍ରତିଯୋଗିତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୁକ୍ତି ହେଉଛି ଏକ ଜଟିଳ ବିକାଶ ।

ଜାତୀୟ ସଂହତିର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ସହ ରାଜ୍ୟଭି□ିକ ଦଳ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାନୀୟ ଆକାଂକ୍ଷାର ପୂରଣ ଏହି ବିତର୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜାତ ହୋଇଥାଏ । ଜଟିଳ କ୍ଷମତାର ଅଂଶୀଦାର କରିବ ଯାହାକି ଏହି ବହୁସ୍ତରୀୟ ସମ୍ପର୍କରୁ ଜାତ ହୋଇଥାଏ ତାହା ହେଉଛି ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ ।

ଏବେ ଆମେ ଅନ୍ୟ ଏକ ବୃହତ ବିଷୟ ଉପରେ ଅବଲୋକନ କରିବା ଯାହାକି ଆ□ଳିକ ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ସରକାରୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡିକ ହାତରେ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର କାଳରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା । ୭୩ତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ସହ ଏହି ଚିନ୍ତାଧାରା ବିଧେୟକ ରୂପରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଥିଲା ଯାହାଏକ ତ୍ରିସ୍ତରୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସାମ୍ବିଧାନିକ ଅଧିକାର ରୂପରେ ପରିଣତ କରିଥିଲା । ତେବେ ଏହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ, ବହୁମୁଖୀ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏକ ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ଭି□ି କିମ୍ବା ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ତାହା ହେବାର ନାହିଁ । ଏହା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ, ରାଜ୍ୟଗୁଡିକରେ ରାଜନୈତିକ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଅମଲାତାନ୍ତ୍ରିକ ଗୋଷ୍ଠୀ ରହିଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣକୁ ବିରୋଧ କରିଥାନ୍ତି ।

ବିଭିନ୍ନ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ କ୍ଷେତ୍ରର ନାଗରିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ସହ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଆସିଥିବା ପ□ାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଧାରାବାହିକ ବିକାଶ ହେଉଛି ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏକ ସଂଜ୍ଞାଭୁକ୍ତ ବିକାଶ ।ଏହି ସ୍ତରରେ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଚାପ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଭି□ିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅଧିକ ପରିବ□ନ ଆଣିବା ସକାଶେ ପାୱାରହାଉସ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

ନୂଆ ସହସ୍ରାବ୍ଦର ଆହ୍ୱାନ

ବ□ମାନ ସୁଦ୍ଧା ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାକୁ ସମୀକ୍ଷା କରିବା ସହ ନୂଆ ସହସ୍ରାବ୍ଦରେ ଏହା ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ନୂଆ ସମସ୍ୟାଗୁଡିକର ମୁକାବିଲା ଦିଗରେ ଆମ୍ଭେ ଅଗ୍ରସର ହେବା । ନିକଟରେ କରାଯାଇଥିବା ଗବେଷଣାରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, କ୍ଷମତାର ସ୍ଥାନାନ୍ତର ଏବଂ ରାଜ୍ୟରାଜଧାନୀଗୁଡିକ ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ଘଟିବା ସହ ଉପା□ଳ, ଜିଲ୍ଲା ଓ ପ□ାୟତରେ ଏହା ମଧ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ।

ଏଥିରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଛି ଯେ, ଆ□ଳିକତା ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ଜାତିଭି□ିକ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି । ସେହିପରି ଦେଶରେ ଅଲଗା ରାଜ୍ୟ ଗଠନର ମାନସିକତା ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା ।

ଏସମ୍ପର୍କରେ ଏକ ଆକଳନ ଏଠାରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଉଛି :

ସାଂସ୍କୃତିକ ଅସହନଶୀଳତା ଏକ ବହୁମୁଖୀ ସଂଘୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଢା□। ପ୍ରତି ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଦୁଇଟି ସମସ୍ୟା ଏଯାଏ ଅସମାହିତ ରହିଛି, ତାହା ହେଉଛି ବିଚାରବିଭାଗ ଓ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ସମାହିତ ହୋଇଥିବା ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଯଦି ରଦ୍ଦ କରାଯାଏ ତେବେ କ'ଣ ହେବ ? ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭାର ନିଷ୍ପ□କୁ ବାତିଲ କରିବା ସକାଶେ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ କ୍ଷମତା ପ୍ରସଙ୍ଗ ଏକ ବିବାଦୀୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଭାବେ ରହିଛି କିନ୍ତୁ ଏକ୍ଷେତ୍ରର ସ□ଗୁଡିକ କ୍ରମାଗତ ଭାବେ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହେଉଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମତଃ, ପରିଚୟ ସମ୍ପର୍କିତ ପ୍ରସଙ୍ଗ : ଏକ ଦ୍ୱିତୀୟ ଏସଆରସି ସକାଶେ ଦାବି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେଗୁଡିକ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ଆକାଂକ୍ଷା ସକାଶେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ସୀମାଗୁଡିକୁ ଦର୍ଶାଇଥାନ୍ତି । ତେଲେଙ୍ଗାନା ଇତିମଧ୍ୟରେ ଗଠିତ ହୋଇଛି ମାତ୍ର ବିଦର୍ଭ ଏବଂ ଉ□ର ପ୍ରଦେଶର ପୁନର୍ଗଠନ ବିବାଦ ଜାରି ରହିଛି । ଦ୍ୱିତୀୟରେ ସମ୍ବଳ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ବିବାଦ । ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ନଦୀଜଳକୁ ନେଇ ବିବାଦ ଲାଗି ରହିଛି ଯଥା:- କାବେରୀ ଓ ନର୍ମଦା ନଦୀଜଳ । ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରେ ଅସମାନତାର ସହ ଜଳବ□ନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଓ କ୍ଷତିପୂରଣ ପ୍ରସଙ୍ଗ ନେଇ ଏହି ବିବାଦ ଜାରି ରହିଛି । ଏହାକୁ ପ୍ରସଙ୍ଗ କରି ଅଧିକ ସ୍ୱଂୟଶାସନ ଦାବି କରାଯାଉଛି । ଏହା ଜୀବନ୍ତ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ରହିଥିବା ବେଳେ ପ୍ରମୁଖ ସମସ୍ୟାଗୁଡିକ ହେଉଛି ନୂଆ ସହସ୍ରାବ୍ଦରେ ଆର୍ଥିକ ସମ୍ବଳର ବ□ନ ଏବଂ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ନବୀକରଣ । ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ତୁଳନାରେ କେନ୍ଦ୍ରର କର ରାଜସ୍ୱର ଦ୍ରୁତ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସମ୍ବଳ ପ୍ରଦାନର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗଗୁଡିକୁ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ କରିଥାଏ ।

କେନ୍ଦ୍ରରେ ମେ□ ସରକାର ଗଠନ ଯୋଗୁଁ କେନ୍ଦ୍ର-ରାଜ୍ୟ ସମ୍ପର୍କର ଏକ ଧାରା ସ୍ୱରୂପ ରାଜ୍ୟଭି□କ ଦଳଗୁଡିକର କ୍ଷମତା ଓ ପ୍ରଭାବ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ । ଅଧିକନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜରିଆରେ ଜାତୀୟ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅଧିକ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି ଯାହାକି ସାଧାରଣ ସହଯୋଗଭି□କ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜରିଆରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରି ନ ଥାନ୍ତା । ଏହାର ପ୍ରଭାବରେ ସଂଘୀୟ ମେ□ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଂଶଗ୍ରହଣମୂଳକ ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରିଥାନ୍ତି ଯାହାକୁ ପୂର୍ବରୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା । ପୂର୍ବର ଯୋଜନା ଆୟୋଗ, ଜାତୀୟ ବିକାଶ ପରିଷଦ ଓ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ପରିଷଦ ଏହାର ଉଦାହରଣ । ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରାମର୍ଶଭି□କ ହୋଇ ରହିନାହିଁ କିନ୍ତୁ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ରହିଛି ଯେଉଁଠାରେ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକର ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଜାତୀୟ ନୀତିଗୁଡିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକର ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ସୁବିଧା କରିବା ଏବଂ ଶକ୍ତି, ସଡକ, ମୌଳିକ ସୁବିଧା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଦିଗରେ ସେଗୁଡିକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୂଆ ଆହ୍ୱାନ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି । ବହୁଦଳୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଜାତୀୟ ପରିଚାଳନା ସକାଶେ ସଂଘୀୟ ମେ□ର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପଲବ୍ଧ କରାଯାଏ ଏବଂ ଏହା ଅଧିକ ଜରୁରୀ ହୋଇଥାଏ । କେତେକାଂଶରେ ଏହି ରାଜନୈତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜରିଆରେ ଏହା ହାସଲ କରାଯାଇଥାଏ କିନ୍ତୁ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଭି□କ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏହା ବାସ୍ତବ ବିକଳ୍ପ ହୋଇପାରି ନ ଥାଏ ।

ସମ୍ବିଧାନର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଏବଂ ମୌଳିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ସଂଘୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବିକାଶର ଯୁକ୍ତି ପ୍ରଶାସନିକ ପରିଚାଳନା ସକାଶେ ନୂଆ ପରୀକ୍ଷା ସକାଶେ ଅନୁମତି ଦିଏ । ପ୍ରଶାସନିକ ପ୍ରଣାଳୀର ସୀମିତ ସ୍ତରରେ ଏହି ପରୀକ୍ଷା ଆଂଶିକ ସଫଳ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ଠାରୁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିଷ୍କର୍ଷ ମିଳିଥାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଏବଂ ସହରା□ଳ ଜମି ମୂଲ୍ୟାୟନ ବ୍ୟବସ୍ଥା । କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ପରୀକ୍ଷା ଜରିଆରେ ବିକାଶର ବିକଳ୍ପ ପଥ ତିଆରି କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିବନ୍ଧକଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟର କାରଣ ଯେ, ଜାତୀୟତାର ରାଜନୈତିକ ସଂସ୍କୃତି ଓ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ରାଜ୍ୟରେ ରାଜନୈତିକ ଦଳଗୁଡିକ ଦ୍ୱାରା ପରିକଳ୍ପିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ମୋଟାମୋଟି କହିବାକୁ ଗଲେ ବାସ୍ତବ ପ୍ରତିଫଳନ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ କୌଣସି ବିକଳ୍ପ ନାହିଁ ।

ଆଜି ରାଜନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ଚକ୍ରରେ ସହଯୋଗ ଓ ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନୂଆ ଶବ୍ଦ ପରି ପ୍ରତୀୟମାନ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଏହା ମନେ ରଖିବାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ଯେ, ରାଜ୍ୟ ଓ ଜିଲ୍ଲାଗୁଡିକରେ ହିଁ ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବ□ଛି । ଏହି ସ୍ତରଗୁଡିକରେ ଯଦି ବାସ୍ତବ ପରିବ□ନ କରାଯିବ ନାହିଁ ତେବେ ଭାରତର ସଂଘୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏକ ଅସମାହିତ କ□ବ୍ୟ ଭାବେ ରହିବ । ■■

ବିବିଧତା ଭାରତର ସଫଳତାର ମନ୍ତ୍ର

• ଆଶା ନାରାୟଣ ରାୟ

ବହୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନ ପରୀକ୍ଷଣରେ ଭାରତ ହେଉଛି ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ଉଦାହରଣ । ୨୦୦୪ ୟୁ.ଏନ୍.ଡି.ପି. ରିପୋର୍ଟରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିବିଧତା ଯୋଗୁଁ ସଭ୍ୟତା ମଧ୍ୟରେ ସଂଘର୍ଷ ହେଉଥିବା ବିଚାରକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରାଯାଇଛି । ଏହା କୁହାଯାଇଛି ଯେ ବିବିଧତା ଏବଂ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ବିକାଶ ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଜି ଏକ ନୂତନ ନବଜାଗରଣରେ ପହଂଚିଛି । ବିଗତ ଦୁଇ ଦଶକ ଧରି ସାରା ଦୁନିଆରେ ସଂଘୀୟ ରାଜନୈତିକ ସମାଧାନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଥିବା ଦେଖା ଯାଇଛି । ମିଳିତ ସରକାର ଯୋଗୁଁ ଭାରତ ସଂଘୀୟ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ଆଡକୁ ଅଧିକ ନିକଟତର ହେଉଥିବା ବେଳେ ବେଲଜିୟମ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂଘୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ହେବା ପାଇଁ ସମ୍ବିଧାନରେ ସଂଶୋଧନ ମଧ୍ୟ କରିଛି । ବର୍ଣ୍ଣ ବୈଷମ୍ୟବାଦର ସମାପ୍ତି ପରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ବିଧାନରେ ସମ୍ମିଳିତ କରିଛି । ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଢା□ାର ଭବିଷ୍ୟତ ହେବାକୁ ଯାଉଛି ।

ଅଧିକନ୍ତୁ ଏପରିକି କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ଓ ଅଣ ସଂଘୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗୁଡିକ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରଶାସନକୁ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତରଣ ଭଳି ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଡକୁ ଗତି କରୁଛନ୍ତି । (ସ୍ପେନ ଓ ଇଂଲଣ୍ଡ), ଜାତୀୟ ବିଚାର ବିମର୍ଷ ଜରିଆରେ ଯେମେନ ମଧ୍ୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁକରଣ କରୁଛି ଯଦିଚ ଉପସାଗରୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗୁଡିକରେ ସ୍ୱାର୍ଥ ପରିଚାଳିତ ଅର୍ଦ୍ଧ ସମାଧାନ ଗୁଡିକ ସେଠାରେ ପ୍ରଗତିକୁ ସ୍ଥାଣୁ ପ୍ରାୟ କରିଦେଇଛି । ଇରାକ, ନେପାଳ, ଦକ୍ଷିଣ ସୁଦାନ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେକ ରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି ଯଦିଚ ଏମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଆଦୌ ଉଦାହରଣ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ଯୁକ୍ତି କରାଯାଇ ପାରେ ଯେ ବ□ମାନ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ସମୟ ଆସିଛି ।

ସାରା ଦୁନିଆରେ ଆଜି ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାହିଁକି ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମହ□ ହୋଇଛି ? ଏହା ପଛରେ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ହେଉଛି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ମୂଲ୍ୟବୋଧ । ଏହା ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ଏକତାରେ ବିବିଧତାର ସହିତ ବାସ କରିବାକୁ ସାଧନ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାଏ । ଏହା ସମାଜର ବିଭିନ୍ନ ବର୍ଗର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନିଜର ପରିଚୟ ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦେଇଛି । ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ପ୍ରଶାସନ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ

ତୃଣମୂଳ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦେଉଛି ।

ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅନ୍ୟ ଏକ ଆକର୍ଷଣ ହେଉଛି ଏହାର ନମନୀୟତା । ୨୫ଟି ସଂଘୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କର କେତେକ ସମାନତା ରହିଛି । କିନ୍ତୁ କ୍ଷମତା ବିତରଣ, ଆର୍ଥିକ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ସଂଘୀୟ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭିନ୍ନତା ରହିଛି । ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସଫଳତା ବା ବିଫଳତା ସଂଘୀୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଏବଂ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗ୍ରହଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଏହା ନିକଟ ରାଷ୍ଟ୍ରର ରାଜନୈତିକ ସଂସ୍କୃତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ।

ଏହା ଅବଶ୍ୟ ଅନୁକରଣଯୋଗ୍ୟ ଏକ ମଡେଲ ନୁହେଁ , ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ବିକଶିତ ହୁଏ । ଗୋଟିଏ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସଫଳତା ଅନ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଅନୁକରଣ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି କିଛି ମାନେ ନାହିଁ । ପରସ୍ପରର ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ କିଛି ନା କିଛି ଶିଖିବାର ଅଛି । ତେବେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗଠନ କଲାବେଳେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମଡେଲ ବିକଶିତ କରିବାକୁ ହେବ । ଯୁଦ୍ଧ ପରବ□ୀ ସମାଜରେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଗଠନ ଏତେ ସହଜ ନୁହେଁ । ପ୍ରକୃତି ଭଳି ଏହା ଘଟିଥାଏ । ଏହାକୁ ବିକଶିତ କରିବାକୁ ହେବ ।

ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉଛି ବାସ୍ତବତାର ଏକ ଦର୍ପଣ ଭଳି ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଏହାର ଢା□ା ତିଆରି କରିବାକୁ ପଡିବ । ଏହା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଭଲ ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରେରିତ କରିଥାଏ । ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଧାରିତ ରାଜନୈତିକ ଢା□ା ସବୁବେଳେ ସ୍ଥିର ହୋଇଥାଏ ।

ଆମ ଦୁନିଆ ବିବିଧତା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ବିବିଧତା ଜୀବନର ମହକ ସଦୃଶ । ଅମ□୍ୟ ସେନଙ୍କ ଭାଷାରେ କୌଣସି ଏକକ ପରିଚୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଛୋଟ କରିଦେଇଥାଏ । ଏହା ଆତ୍ମୀୟତା ନଷ୍ଟ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହିଂସା ମଧ୍ୟ ଅଧିକ କରିଥାଏ ।

ବିବିଧତା ହେଉଛି ଏକ ସଂପଦ । ସଠିକ ଭାବରେ ପରିକଳ୍ପନା ଅନୁସାରେ ପରିଚାଳିତ ହେଲେ ଏହା ଦୃଢ଼ତାର ପରିଚୟ ଦିଏ । ବିବିଧତା ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରତିଯୋଗୀତାମୂଳକ ଶକ୍ତି । ଏହା ସୃଜନଶୀଳତା ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିଥାଏ ।

ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବହୁ ସଂସ୍କୃତି ବିଶିଷ୍ଟ ସମାଜ ସାଧାରଣ ହୋଇଛି । ଅଧିକ ବିଶ୍ୱକରଣ ସହିତ ତୁରନ୍ତ ଯୋଗାଯୋଗ ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରବ୍ରଜନ ଓ ବିଚାରଧାରାର ବହୁବିଧତା, ଭବିଷ୍ୟତର ଦୁନିଆ ବହୁବିଧତାରେ ରହିବ । ଏହା ଦୁନିଆର ପରିବ□ନର ନୂତନ ଚେହେରା ହେବ ।

ପ୍ରବ୍ରଜନ ଓ ବିଶ୍ୱକରଣ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଏକ ନୂତନ କିସମର ଜୀବନ ଦେଇଛି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଯଦି ବହୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ସମାଜ ସବୁ ଏକାଠି ରହିବାକୁ ଚାହିଁବେ ନାହିଁ ତାହା ହେଲେ ତାହାର ଫଳାଫଳ ଭୟଙ୍କର ହେବ । ଏହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ସମ ସଂସ୍କୃତିର ସମାଜ ଆମ ପାଇଁ ନୂତନ ।

ବହୁ ପ୍ରାକ୍ ଆଧୁନିକ ସମାଜ (ରୋମାନ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ, ମଧ୍ୟଯୁଗ ଭାରତ ଓ ରୋମାନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସମେତ)ରେ ମଧ୍ୟ ବହୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିବିଧତା ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଥିଲା । କେତେକ ସମାଜରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସାଂସ୍କୃତିକ ଗୋଷ୍ଠୀ ବହୁ ବର୍ଷ ଧରି ରହି ଆସିଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟଠାରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ଭିନ୍ନତା ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । କେତେକ ଦେଶରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ଗୋଷ୍ଠୀ ସବୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଦେଖାଯାନ୍ତି । କେତେକ ରାଜ୍ୟରେ ଏହା ଶାନ୍ତି ଓ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ । ଅନ୍ୟ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଏହା ହିଂସାତ୍ମକ ବିବାଦ ମଧ୍ୟ କରିଥାଏ ।

ଅନେକ ସମାଜ ବହୁବିଧତା ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରି ନଥାନ୍ତି । କେତେକ ସମାଜ ବହୁବିଧତା ସମସ୍ୟା ଲୋକପ୍ରବ୍ରଜନ ଦ୍ୱାରା ସମାଧାନ କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରୁଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ କେତେକ 'ମେଲଟିଂପଟ୍' ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିଛନ୍ତି । ବିବିଧତା ପରିଚାଳନା କରିବା ପାଇଁ ସଠିକ ପନ୍ଥା ହେଉଛି ସ୍ୱାୟ□ ଶାସନ ଓ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ଶାସନର ସମଷ୍ଟି । ଏହି ବିବିଧତା ହିଁ ସମାଜ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ଶକ୍ତି ଦେଇଥାଏ ।

ବହୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ସମାଜଗୁଡିକ ପାଇଁ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉଛି ଏକ ଅତି ଆକର୍ଷଣୀୟ ବିକଳ୍ପ । ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଯେଉଁ ଏକତା ଓ ବିବିଧତାର ସମ୍ମିଶ୍ରଣ ହୋଇଥାଏ । ତାହା ବହୁସାଂସ୍କୃତିକ ସମାଜକୁ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଲାଭ ଯୋଗାଇଥାଏ ।

ଉପଜାତୀୟ ୟୁନିଟ ଗୁଡିକରେ ଏହା ସଂଖ୍ୟାଲଘୁମାନଙ୍କୁ ସଂଖ୍ୟା ବହୁଳ ହେବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦେଇଥାଏ । ଏହା ବିଭିନ୍ନ ଭାଷା, ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଗ୍ରହଣ ଓ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଁ ଉପାୟ ଯୋଗାଇ ଥାଏ । ଏହା ବିବିଧତାର ପ୍ରସାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହାର ଲାଭ ଉଠାଇବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସୁଯୋଗ ଦେଇଥାଏ ।

ଏକ ଦେଶ ଓ ସମାଜ ଭାବରେ ଭାରତ ପାଇଁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଜ୍ଞା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ । ୟୁ.ଆର୍.ଅନନ୍ତମୂ□ିଙ୍କ ମତରେ ଭାରତରେ ଏକ ସମୟରେ ଦ୍ୱାଦଶ ଓ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ରହିପାରେ ଏବଂ ଏହି ସମୟର ସମସ୍ତ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମଧ୍ୟ । କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଢଙ୍ଗରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ପାଇଁ ଭାରତ ହେଉଛି ଜଟିଳ । ଶତାବ୍ଦୀ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ଭାରତରେ ଯେଭଳି ବିବିଧତା ବିକଶିତ ହୋଇଛି ତାହାକୁ ଦେଖିଲେ ଭାରତକୁ

ଅନେକ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିହେବ । ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଆମେରିକୀୟ ଲେଖକ ମାର୍କ ଟ୍ୱେନ ୧୮୯୬ ମସିହାରେ ଭାରତ ଭ୍ରମଣକଲାବେଳେ ଲେଖିଥିଲେ ଭଗବାନ ବା ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଯାହା କିଛି କରିପାରିବେ ତାହା ଏହି ଭୂମିରେ ହୋଇଛି ।

ଭାରତରେ ଲୋକ, ସଂସ୍କୃତି, ଭାଷା ଓ ଧର୍ମକୁ ନେଇ ବ୍ୟାପକ ବିବିଧତା ଭରି ରହିଛି । ଭାରତକୁ କିନ୍ତୁ ଯାହା ଅସାଧାରଣ କରେ ତାହା ହେଉଛି ବିଭିନ୍ନ ସଂପ୍ରଦାୟ ମାନଙ୍କର ସାଂସ୍କୃତିକ ଐତିହ୍ୟ । ଏହା କୌଣସି ସ୍ଥଳ ଓ ସମୟ ନର୍ବିଶେଷରେ ପ୍ରତିକୂଳ ହୋଇନାହିଁ । ବିଭିନ୍ନ ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋକମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିଜସ୍ୱ ପରିଚୟ ଓ ଭାବ ଧାରା ରହିଛି । ଏହା ସାମାଜିକ ଶୂନ୍ୟତା ଭିତରେ ରହିନାହିଁ । ଭାରତର ବିବିଧତା କେବଳ ବିଶାଳ ନୁହେଁ ଏହା ହେଉଛି ଜୀବନ୍ତ ଏବଂ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ମଧ୍ୟ ।

ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ରିଟିଶ ଐତିହାସିକ ଇ.ପି. ଥମ୍ପସନ୍ ଏକଦା କହିଥିଲେ ଭାରତ ହେଉଛି ଭବିଷ୍ୟତ ଦୁନିଆ ପାଇଁ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେଶ । ଦୁନିଆର ଏକାଭିମୁଖି ପ୍ରଭାବ ଏହି ସମାଜ ଦେଇ ଗତି କରୁଛି । ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ, ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ, ଷ୍ଟାଲିନବାଦୀ, ମାଓବାଦୀ, ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସମାଜବାଦୀ, ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଏହି ଦେଶରେ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରାଚ୍ୟ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟରେ ଏଭଳି ବିଚାରଧାରା ନାହିଁ ଯାହା ଭାରତୀୟଙ୍କ ମନରେ ନାହିଁ । ବ୍ୟାପକ ବିବିଧତା ମଧ୍ୟରେ ଭାରତ ଏକ ଅତି ଜଟିଳ ଏକତାର ପ୍ରତିପାଦନ କରେ । ଏହି ବିବିଧତା ଆଧୁନିକ ରାଷ୍ଟ୍ର ଭାବରେ ଭାରତର ମୂଳଦୁଆକୁ ଦୃଢ଼ କରୁଛି । ଏଥିରେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦିଗରୁ ଲୋକମାନେ ଭାରତ ଆସିଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ମାନବ ସଂସ୍କୃତିରେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ସଂସ୍କୃତି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିଲୋପ କରୁଥିବାବେଳେ ଭାରତ କିନ୍ତୁ ଏହି ବିବିଧତାର ପ୍ରସାର ଓ ବିକାଶ କରିଛି । ସଂସ୍କୃତି କେବଳ ଅତୀତ, ଐତିହ୍ୟ, ପରଂପରା ଓ ପ୍ରଥାର ବାହକ ନୁହେଁ । ଏଗୁଡିକର ବହୁବିଧତାରେ ଭାରତ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରେ । ଅଧିକ ବିବିଧତାର ଅର୍ଥ ହେଲା ଅଧିକ ସଶକ୍ତିକରଣ । ଭାରତ ହେଉଛି ଏକ ବହୁବାଦୀ ସମାଜ ଓ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ ରାଷ୍ଟ୍ର । ଭାରତର ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତା ହିଁ ହେଉଛି ବହୁବିଧର ପରିଚାୟକ । ବହୁବାଦିତା ହେଉଛି ଏକ ବିଚାରଧାରା । କାଳପାତ୍ର ଅନ୍ତରାଳରେ ସଂସ୍କୃତି ମଧରେ ଆନ୍ତଃ ଯୋଗାଯୋଗ ଲୋକମାନଙ୍କ ମାନବୀୟତାର ପ୍ରସାର କରିଥାଏ ।

ଭାରତ ଅନ୍ତର୍ଗ୍ରହଣ ଓ ମେଲଟିଂ ପଟ ମଡେଲକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିଛି । ଅପରପକ୍ଷରେ ଭାରତ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ, ଜାତି, ସଂପ୍ରଦାୟ ଆଦିମାନେ ଯେପରି ନିଜର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିଚୟ ବଜାୟ ରଖିବେ ତାହା ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇଛି । ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟରୁ ଏହା ସୁସ୍ପଷ୍ଟ "ମୁଁ ଚାହେଁ ନାହିଁ ମୋ ଘର ଚାରିପଟୁ ବନ୍ଦ ରହୁ । ମୁଁ ଚାହେଁ ସମସ୍ତ ସଂସ୍କୃତିର ପବନ ମୋ ଘର ଉପରେ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ବହୁ ମୁଁ କେବେ ହେଁ କୋଣସି ଗୋଟିକରେ ଉଡିଯିବି ନାହିଁ ।"

ସମୟ ଥିଲା ଯେତେବେଳେ ନୂତନ ଭାବେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଥିବା ଦେଶମାନେ ବିବିଧତାରେ ଏକତା ଅମୋଘ ମନ୍ତ୍ର ଥିଲା କେତେକ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏହାକୁ ନିଜର ସମ୍ବିଧାନରେ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପରେ ବିବିଧତା ମାଧ୍ୟମରେ ଏକତା ତାହା ହେଲେ ବିବିଧତା ହିଁ ହେଉଛି ଏକତା ଭାରତ ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍କୃତି, ଧର୍ମ ଓ ଭାଷାର ବିବିଧତାର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଆସିଛି ଏବଂ ଏହା ଉପରେ ଗର୍ବ ମଧ୍ୟ କରିଛି । ବିଚାରଧାରା ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ଜରିଆରେ ଆମେ ଏକ ଅସାଧାରଣ ସମ୍ମିଶ୍ରଣ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛୁ ।

ଭାରତର ସଫଳତା ପଛରେ ଚାବିକାଠି କଣ ? ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉଛି ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସୌଧ । ଭାରତର ଅବୟବ ଏବଂ ଅସାଧାରଣ ବିବିଧତା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କୌଣସି ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଜାତୀୟ ପରିଚୟ ଓ ଜାତୀୟ ଆକାଂକ୍ଷା ଭାବରେ ଧରି ନିଆଯାଇଛି । ବିବିଧତା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାଜର ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଏହାକୁ ଚାବିକାଠି ଭାବରେ ଧରାଯାଉଛି । ଭାରତୀୟ ସଫଳତାର ଚାବିକାଠି ହେଉଛି ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ଦେଶ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୋଷ୍ଠୀର ନୁହେଁ । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ସମୟରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ କହିଥିଲେ ଯେ ବ୍ୟାପକ ସଂଖ୍ୟା ବହୁଳ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସୁବିଧା ମିଳିବ ନାହିଁ । ସବୁପ୍ରକାର ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ସଂପ୍ରଦାୟମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଦିଆଯିବ ।

ବିବିଧତାରେ ଏକତା କେବଳ ଏକ ସ୍ଲୋଗାନ ନୁହେଁ ବରଂ ଜୀବନର ଏକ ସତ୍ୟତା ମଧ୍ୟ । ଏହା ଗଣତନ୍ତ୍ର, ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ସହନଶୀଳତା ଏବଂ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତା ଉପରେ ଆଧାରିତ । ପ୍ରାରମ୍ଭରୁ ହିଁ ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟତାର ବହୁବାଦୀ ଚରିତ୍ର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ।

ଏହାର ବିବ□ନ ବୈଦିକ ଯୁଗରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଓ ଜୈନଧର୍ମର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ସମୟରେ ଏହା ସୁଦୃଢ଼ ହେବା ସଂଗେ ସଂଗେ ମଧ୍ୟଯୁଗ ପରେ ଭକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଯାଇ ଶୀର୍ଷରେ ପହ□ିଥିଲା ।

ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ବିଜେତା

ଅକ୍ଟାଭିଓ ପାଜ ଏହା ଉପରେ ଏକ ଉତ୍ସାହଜନକ ଟିପ୍ପଣୀ ଦେଇଛନ୍ତି । ଭାରତର ଅସାଧାରଣ ସଂସ୍କୃତି ଉପରେ ଟିପ୍ପଣୀ ଦେଇ ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକଟ କରିଥିଲେ କି କଣ ହିନ୍ଦୁ ଓ ଇସଲାମ ସଭ୍ୟତା ଗୋଟିଏ ଅଂଚଳରେ ରହିଛି ବା ଏହି ଦୁଇଟି ଧର୍ମ ଗୋଟିଏ ସଭ୍ୟତା ଦ୍ୱାରା ପରିପାଳିତ ହୋଇଛି । ଏହା କହିବା ଅସମ୍ଭବ । ଭାରତ ହେଉଛି ଏକ ସଂଘ । ଏହା ଏକ ବହୁବାଦୀ ସମାଜ ମଧ୍ୟ । ଏ ଦୁଇଟି ଭିତରେ ଅବଶ୍ୟ ତଫାତ ରହିଛି । ଏପରିକି ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟ ବହୁବାଦୀ ସମାଜ ବିଶିଷ୍ଟ ହୋଇପାରିବ । କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତରଣ, କ୍ଷମତା ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଏବଂ ସବୁ ନାଗରିକଙ୍କ ପାଇଁ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଆଦି ଗୁଣ ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସୁଦୃଢ କରୁଛି । ଭାରତର ସଫଳତା ପଛରେ ମୂଳ ହେଉଛି ସଂଘୀୟ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ବହୁବାଦୀ ସମାଜର ଆନୁଷ୍ଠାନିକରଣ ।

ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନରେ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ସହିତ ଧର୍ମ ସ୍ୱାଧୀନତା ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ସକାଶେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ସମ୍ବିଧାନର ମୁଖବନ୍ଧରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ଭାରତ ହେଉଛି ଏକ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ ରାଷ୍ଟ୍ର । ଯେ କୌଣସି ଧର୍ମ ଅବଲମ୍ବନ ଅଧିକାର ମୌଳିକ ଅଧିକାରରେ ନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇଛି । ଯେ କୌଣସି ଧର୍ମର ଲୋକ ଭାରତରେ ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ଯେ କୌଣସି ଧର୍ମାବଲମ୍ବନ କରିପାରିବେ । ୧୯୩୦ ମସିହାରେ ଭାରତର ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ନୀତି ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଥିଲା । ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତୃବୃନ୍ଦ ଯେଉଁ ମତ ଦେଇଥିଲେ ତାହା ହେଲା - ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ମାନଙ୍କୁ ଦମନ ପାଇଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଶରେ ସ୍ଥାୟୀ ସନ୍ତୁଳନ ଅଣାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଆମେ ଭାରତରେ ଏହା ଅବଶ୍ୟ ନିଶ୍ଚିତ କରିବାକୁ ହେବ ଯେ ଆମର ନୀତି ସଂଖ୍ୟା ଲଘୁ ମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଉପରେ ଆଧାରିତ ହେବା ଦରକାର । କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର ସହ୍ୟ କରାଯିବ ନାହିଁ । ଭାରତ ହେଉଛି ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ କାରଣ ଭାରତର ଲୋକ, ସଂସ୍କୃତି ଓ ଜାତୀୟତା ହେଉଛି ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ । ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତା ଭାରତର ଭାଗ୍ୟ ସହିତ ଯୋଡା ।

ଭାରତ ହେଉଛି ଏକ ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷ ରାଷ୍ଟ୍ର ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଏତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଧର୍ମ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଛୁଟି ନାହିଁ । ଭାରତୀୟ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତା କେବେ ହେଁ ଧାର୍ମିକ ଉତ୍ସବ ଓ ପର୍ବପର୍ବାଣି ଆଦିକୁ ନିରୁତ୍ସାହିତ କରିନାହିଁ । ଭାରତର ସାମାଜିକ ଢା□ା ଧର୍ମ ସହିତ ନିବିଡ ଭାବରେ ଜଡିତ ।

ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତା ବିଗତ କେଇବର୍ଷ ଭିତରେ ଏକ ବିବାଦାସ୍ପଦ ପ୍ରଶ୍ନ ହୋଇଯାଇଛି । ଏହାର ସମର୍ଥକଙ୍କ ଯୁକ୍ତି ହେଉଛି ଯେ ଭାରତ ସେଭଳି ଯଥେଷ୍ଟ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ ନୁହେଁ ଅପରପକ୍ଷେ ସମାଲୋଚକମାନଙ୍କ ମତ ହେଉଛି ଯେ ଭାରତରେ କୃ□ମ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତା ଅବଲମ୍ବନ ହେଉଛି । ଭାରତର ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତାର ଉପଯୋଗ ଓ ସୀମା ଉପରେ ଆଜିକାଲି ବ୍ୟାପକ ତର୍କ ବିତର୍କ ହେଉଛି । ବିଶ୍ୱକରଣ ଯୋଗୁଁ ଅନେକ ଭୟ ମଧ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ଯାହା ସଂସ୍କୃତି ଗୁଡିକରେ ସମକରଣ, ପରିଚୟ ସବୁର ନାମମାତ୍ରକରଣ, ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ହେବା ଉପାୟ, ସାଂସ୍କୃତିକ ସଂହତି ନଷ୍ଟ ହେବା, ଆଦି । ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତି ବ୍ୟାପକ ସହନଶୀଳତାର ପରିଚୟ ଦେଇଛି ତଥା ବାହ୍ୟ ପ୍ରଭାବ ଦ୍ୱାରା ଅଧିକ ସୁଦୃଢ ହୋଇଛି । ଏଥିରେ ନିରନ୍ତର ପୁନରୁଥାନ, ନବୀକରଣ ଓ ସୁଦୃଢକରଣ ହେଉଛି ।

ବିବିଧତା ମଧ୍ୟରେ ବଂଚି ରହିବାର ଦୀର୍ଘ ଅଭିଜ୍ଞତା ଭଳି ଅନେକ କିଛି ଭାରତ ଦୁନିଆକୁ ଦେଇପାରିବ । ତଥାପି, ଭାରତର ବିବିଧତା ତେବେ ଦେଶର ଏକତା ପ୍ରତି ଆର୍ଥିକ ବୈଷମ୍ୟ, ଧାର୍ମିକ ମୌଳିକବାଦ ଓ ବର୍ଣ୍ଣଗତ ବିଦ୍ୱେଷ ଆଦି ଯୋଗୁଁ ବିପଦ ଦେଖାଦେଇଛି । ସଂସ୍କୃତି , ଧର୍ମ ଓ ବର୍ଣ୍ଣ ନାମରେ ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ଦଙ୍ଗା ସବୁ ହେଉଥିବା ଦେଖାଯାଇଛି ।

ଆଧୁନିକ ସମାଜ ସବୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବହୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ହେଉଛନ୍ତି । ସମସ୍ତ ସମାଜରେ ବଳିଷ୍ଠ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ଆଚାର ବ୍ୟବହାର ଉପରେ ନଜର ରଖାଯାଇଛି । ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତା କୌଣସି ଉପାୟରେ ମଧ୍ୟ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ସାଂପ୍ରଦାୟିକତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରେ ନାହିଁ । ପ୍ରଫେସର ଶିବ ବିଶ୍ୱନାଥଙ୍କ ମତରେ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତା କେବେ ହେଁ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଉଲଂଘନକୁ ସଂଖ୍ୟା ବହୁଳ ପକ୍ଷପାତଠାରୁ ଅଧିକ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବୋଲି ମାନେ ନାହିଁ ।

ଭାରତର ଭାଷାଗତ ବିବିଧତା ମଧ୍ୟ ଅତି ମନୋମୁଗ୍ଧକର । ଭାଷା ହେଉଛି ଗୋଷ୍ଠୀ ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରିଚୟର ପ୍ରତିବିମ୍ବ । ବହୁଭାଷା ଭାଷୀ ଭାରତୀୟ ଜୀବନର ଗୁଣ ହୋଇଛି । ଭାରତରେ ଅନେକ ଲେଖକ ନିଜେ କହୁଥିବା ଭାଷାରେ ଲେଖନ୍ତି ନାହିଁ । ଭାରତୀୟ ଲୋକମାନେ ଏକାଧିକ ଭାଷା କହିପାରନ୍ତି ଭିନ୍ନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତଥା ଭିନ୍ନ ଦୃଶ୍ୟପଟରେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଉ□ର ପୂର୍ବା□ଳର ଜଣେ ଖାସୀ ମହିଳା ନିଜ ଗୋଷ୍ଠୀର ମହିଳାଙ୍କ ସହ କଥା ହେଲାବେଳେ ମହିଳା ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି ତଥା ପୁରୁଷଙ୍କ ସହ କଥାହେଲା ବେଳେ ପୁରୁଷ

ଭାଷାକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରନ୍ତି ।

ତେବେ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଚଳର ଭାଷାଗତ ବିବାଦ ଭାରତର ଏକତା ଓ ଅଖଣ୍ଡତା ପ୍ରତି ବିପଦ ଭାବରେ ଦେଖା ଦେଇଛି । ତେବେ ଆମର ରାଜନୈତିକ ନେତୃବୃନ୍ଦ ବୁଦ୍ଧିମତା ଓ ଦୂରଦୃଷ୍ଟିର ପରିଚୟ ଦେଇ ସମସ୍ତ ମୁଖ୍ୟ ଭାଷାକୁ ଜାତୀୟ ଭାଷାର ମାନ୍ୟତା ଦେଇଛନ୍ତି ତଥା ଭାଷା ଆଧାରିତ ରାଜ୍ୟ ସବୁ ଗଠନ କରିଛନ୍ତି ।

ଭାରତର ବିବିଧତାରେ ଏକତା, ମୁକ୍ତତା ଓ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସଂପନ୍ନତା, ବିଚାରଧାରା ଇତିହାସ ଓ ସମୟ ପରୀକ୍ଷଣ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ ଓ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସମ୍ବିଧାନର ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ଆର୍ଥିକ, ସାମାଜିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ବିକାଶ ଓ ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ଯେଉଁ ପ୍ରୟାସ କରାଯାଉଛି ତାହା ଦେଶକୁ ଦୁନିଆରେ ଏକ ଅସାଧାରଣ ସ୍ଥାନ ଦେଇଛି ।

ବହୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନ ପରୀକ୍ଷଣରେ ଭାରତ ହେଉଛି ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ଉଦାହରଣ । ୨୦୦୪ ୟୁ.ଏନ୍.ଡି.ପି. ରିପୋର୍ଟରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିବିଧତା ଯୋଗୁଁ ସଭ୍ୟତା ମଧ୍ୟରେ ସଂଘର୍ଷ ହେଉଥିବା ବିଚାରକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରାଯାଇଛି । ଏହା କୁହାଯାଇଛି ଯେ ବିବିଧତା ଏବଂ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ବିକାଶ ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଅଧିକନ୍ତୁ ବହୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ନୀତି ନେଇ ଗରିବ ଓ ବିବିଧତାପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ କିପରି ବିକାଶ ହାସଲ କରିପାରିବେ ସେଥିରେ ଭାରତ ଏକ ଉଦାହରଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିପାରିଛି । ଭାରତର ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଏହା ପ୍ରତୀତ ହୁଏ ଯେ କୌଣସି ସଂସ୍କୃତି ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ଜୀବନର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରେ ନାହିଁ । ସଂସ୍କୃତି ସବୁ ମଧ୍ୟରେ ନିରନ୍ତର ବିଚାର ଆଲୋଚନା ଦ୍ୱାରା ଦେଶ ଓ ସମାଜରର ହିତ ହେବ ।■■

* *ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ ଅଫ୍ ସୋସିଆଲ୍ ସାଇନ୍ସ, ନୂଆ ଦିଲ୍ଲୀ*

ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ

"ଯୋଜନା''ରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଲେଖକମାନଙ୍କଠାରୁ ଅର୍ଥନୈତିକ ତଥା ସାମାଜିକ ବିଷୟ ବସ୍ତୁ ଉପରେ ସ୍ୱଲିଖିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଉଛି । ପ୍ରବନ୍ଧଗୁଡିକ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ସାଂପ୍ରତିକ ସମସ୍ୟା ଯଥା : କୃଷି, ଶିଳ୍ପ, ବାଣିଜ୍ୟ, ଖାଉଟି ସୁରକ୍ଷା, ପରିବହନ ଓ ଯୋଗାଯୋଗ, ପରିବେଶ ସଂରକ୍ଷଣ, ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ, ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ ଆଦି ଉପରେ ଆଧାରିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ସାଂସ୍କୃତିକ ତଥା ସାମାଜିକ ବିକାଶମୂଳକ ରଚନା ସମେତ ସମାଜର ବିଭିନ୍ନ କଲ୍ୟାଣକର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ନିୟୋଜିତ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନ ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷଙ୍କ ଭୂମିକା ଉପରେ ଲିଖିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ଗୃହୀତ ହେବ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ମହିଳା, ଯୁବ ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସଫଳ କାହାଣୀ ଓ ରଚନା ପ୍ରକାଶନ ପାଇଁ ପଠାଯାଇ ପାରେ ।

"ଯୋଜନା"ରେ ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ ବିଭିନ୍ନ ରଚନା ଉପରେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ତଥା ମତାମତ ପଠାଇବାକୁ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଲେଖା ପଠାଇବାର ଠିକଣା :

Editor
Yojana (Odia)
East Block-IV, Level-7, R. K. Puram, New Delhi - 110066
Phone & Fax : 011-26176722, Email : yojanaoriya@rediffmail.com

ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ କେନ୍ଦ୍ର-ରାଜ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ

• ପ୍ରଫେସର ସ୍ନେହଲତା ପଣ୍ଡା

> ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂସ୍କାର ତଥା ପରିବ ର୍ତ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଗୁରୁତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ବିଦେଶୀ ପୁଁଜି ଆବଶ୍ୟକ । ବାଣିଜ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ବଜାର ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ । ଏସବୁ ପାଇଁ ପଡୋଶୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ସହ ସୁସଂପର୍କ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ । ଭାରତର ସୀମାନ୍ତରେ ଅବସ୍ଥିତ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ତେଣୁ ବୈଦେଶିକ ନୀତି ପ୍ରଣୟନରେ ଅତି ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ।

ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସ୍ୱରୂପ :

ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର ସଂଖ୍ୟାଧିକ ମତକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେବାବେଳେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଭୌଗୋଳିକ ବିଭିନ୍ନତାକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛି । ବିଭିନ୍ନତା ମଧ୍ୟରେ ଏକତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନିମନ୍ତେ ସମ୍ବିଧାନରେ ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ କ୍ଷମତା ପରିସର ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଥିଲେ ହେଁ ରାଜ୍ୟ ତୁଳନାରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଅଧିକ କ୍ଷମତାଶାଳୀ । ଏହା ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଚୁକ୍ତି ମାଧ୍ୟମରେ ଗଠିତ ହୋଇନାହିଁ । ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ଓହରିଯିବା ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ନାହିଁ । କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ତାଲିକାରେ ଉଭୟଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ପରିସର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଛି । ସମୟକ୍ରମେ ପରିବ□ନ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଏହାର ସଂଶୋଧନ ପାଇଁ ସମ୍ବିଧାନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଚାର ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଏହା ସୁରକ୍ଷିତ । ରାଜ୍ୟସଭାରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି ପରୋକ୍ଷ ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ସ୍ୱରାଜ୍ୟର ସ୍ୱାର୍ଥ ସୁରକ୍ଷା ସହ ରାଜ୍ୟ ସଂପର୍କିତ ନିଷ୍ପ□ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ସମ୍ବିଧାନ ବିଶାରଦମାନେ ଏହାକୁ ସହଭାଗିତା ମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବୋଲି ଆଖ୍ୟା ଦେଇଥିବା ବେଳେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ମଧ୍ୟ କେତେକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ରାୟରେ (ରାଜସ୍ଥାନ ବନାମ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର, ୧୯୭୭) ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଏହାଦ୍ୱାରା କେନ୍ଦ୍ର କିମ୍ବା ରାଜ୍ୟ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିସ୍ଥିତି ଅନୁଯାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୁଏ । ଏସ୍.ଆର୍. ବୋମାଇ ମାମଲାରେ ଏହାକୁ ପ୍ରାଗ୍‌ମାଟିକ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଖ୍ୟା ଦିଆଯାଇଛି । ହରିଆନା ବନାମ ପଂଜାବ ବିବାଦରେ ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ୱରୂପ କହିଥିବା ବେଳେ ସାମଶେର ସିଂ ବନାମ ପଂଜାବ ମାମଲା ରାୟରେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ଆମ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ କେନ୍ଦ୍ର ଅଧିକ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ।

କେତେକ ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା କେନ୍ଦ୍ରର ରାଜ୍ୟ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ କ୍ଷମତା ରହିଛି । କାରଣ ମିଳିତ ତାଲିକାରେ ଉଭୟଙ୍କର ନିଷ୍ପ□ ଗ୍ରହଣ କରିବା କ୍ଷମତା

ରହିଥିବା ବେଳେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ନିଷ୍ପ□ି ବଳବ□ର ରହେ । ସମ୍ବିଧାନର ୩୫୬ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ସୁପାରିଶ ଭି□ିରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରି ହୁଏ । ରାଜ୍ୟପାଳ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଆନ୍ତି । ରାଜ୍ୟ ସଭାର ସହମତିରେ ଯେ କୌଣସି ରାଜ୍ୟପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସଂସଦ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିପାରିବେ । ଜାତୀୟ ଜରୁରୀ ପରିସ୍ଥିତି ଜାରିହେଲେ ସମଗ୍ର ଦେଶ ଏକ ଶାସନାଧିନ ରାଷ୍ଟ୍ର ସ୍ୱରୂପ କାର୍ଯ୍ୟକରେ । ଆର୍ଥିକ ଜରୁରୀ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁରୂପ ଭାବେ କେନ୍ଦ୍ରର କ୍ଷମତା ଅଧିକ । ଆମେରିକା ପରି ଭାରତରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମ୍ବିଧାନ ନାହିଁ ଜାମ୍ମୁ କାଶ୍ମୀର ବ୍ୟତୀତ ଦ୍ୱୈତ ନାଗରିକତା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ରାଜ୍ୟ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ ବିଷୟ ଗୁଡିକ କେନ୍ଦ୍ର ତାଲିକାଠାରୁ ଊଣା । ବୈଦେଶିକ ନୀତି, ପ୍ରତିରକ୍ଷା, ଡାକ ଓ ସଂଚାର, ରେଳସେବା ଇତ୍ୟାଦିରେ କେବଳ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିପାରିବେ ।

ସମ୍ବିଧାନ ଅନୁଯାୟୀ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ଓ ପ୍ରୟୋଗ କ୍ଷମତା ପରସ୍ପର ନିର୍ଭରଶୀଳ । କିନ୍ତୁ କେତେକ ସମ୍ବିଧାନ ବହିର୍ଭୁତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ଅଭିମୁଖ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ରାଜ୍ୟମାନେ ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ନ ଥିବା ଅଭିଯୋଗ କରିଛନ୍ତି । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବ□ି ୧୫ ବର୍ଷ ଅଧିକାଂଶ ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଗୋଟିଏ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ସଂଖ୍ୟା ଗରିଷ୍ଠତା ଲାଭ କରୁଥିବା ଯୋଗୁଁ ରାଜ୍ୟମାନେ ନିଜର ଅସନ୍ତୋଷ ବ୍ୟକ୍ତ କରିପାରୁନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅଧିକାଂଶ ରାଜ୍ୟରେ ଆ□ଳିକ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ଶାସନକ୍ଷମତା ହାସଲ କରିବା ପରେ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତି ତିକ୍ତତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା ।

୧୯୬୦ ରୁ ୧୯୮୦ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଗଲା । ସେଗୁଡିକର ନୀତିନିୟମ ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିଥିଲେ କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦାୟିତ୍ୱ ଦିଆଗଲା । ସେଗୁଡିକର ପରିଚାଳନା ଓ ତଦାରଖ ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ପ୍ରଶାସନିକ ସେବା ପଦାଧିକାରୀ ଦ୍ୱାରା କେନ୍ଦ୍ରାୟନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଅନେକ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଥିଲେ ।

କେନ୍ଦ୍ର ରାଜ୍ୟ ସଂପର୍କ ଓ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା :-

କେନ୍ଦ୍ର-ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସୁସଂପର୍କ ତଥା ବିବାଦୀୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଗୁଡିକର ସମାଧାନ ନିମନ୍ତେ ସମ୍ବିଧାନର ୨୬୩ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ପରିଷଦ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ୧୯୯୦ ମସିହାରେ, ଏହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲା । ୧୯୭୧ରେ ରାଜ୍ୟରମନ୍ନାର କମିଟି ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଥିବା ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ପରିଷଦକୁ ଅଣରାଜନୈତିକ କରିବା ପାଇଁ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି । କୌଣସି ରାଜ୍ୟର ବିନା ଅନୁମତିରେ କେନ୍ଦ୍ର ନିଷ୍ପ□ି ନେବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ବାରଣ କରାଯାଇଛି । ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଜାତୀୟ ନୀତି ନିୟମ ଗୁଡିକ ସଂସଦରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ପରିଷଦରେ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ଏଥିରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ରହିଛି । କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ କେନ୍ଦ୍ର ରାଜ୍ୟ ତିକ୍ତ ସଂପର୍କକୁ ସୁବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରିବା ପାଇଁ ଏ କମିଟି ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୁଡିକ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇନାହିଁ ।

କେଶବାନନ୍ଦ ଭାରତୀ ବନାମ କେରଳ (୧୯୭୩) ମାମଲାରେ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସମ୍ବିଧାନର ମୂଳଭି□ି ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଏହା ସଂଶୋଧନ କରିବା କଷ୍ଟକର । ୧୯୭୬ରେ ଦେଶରେ ଜରୁରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି ଜାରି ହେବା ପରେ ପୁଣି ସାମ୍ବିଧାନିକ ସଂକଟ ଉପୁଜିଥିଲା । ୪୪ ତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ଆଇନ ଯୋଗୁଁ ଦେଶରେ ଜରୁରୀକାଳୀନ କ୍ଷମତା ପ୍ରୟୋଗ ଉପରେ ଅଙ୍କୁଶ ଲାଗି ଥିଲା । ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କର ଏହି କ୍ଷମତାକୁ ବିଚାରାଳୟ ନିରିକ୍ଷଣଭୁକ୍ତ କରାଯିବା ଯୋଗୁଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ କ୍ଷମତା ସଂକୁଚିତ ହୋଇଛି ।

ଜାତୀୟ ଉନ୍ନୟନ କମିଶନରେ ୧୯୮୦ ଦଶକରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ସମ୍ମିଳନୀରେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକ ମତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଉପୁଜିଥିଲା ବିଶେଷତଃ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ତଥ୍ୟ ଭି□ିରେ ରାଜ୍ୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରୀ କରିବା ପ୍ରସଙ୍ଗ ସଂପର୍କରେ । ଆ□ଳିକତାବାଦ ମଧ୍ୟ ଘନୀଭୂତ ହେଲା । ଅଣ-କଂଗ୍ରେସ ଶାସିତ ରାଜ୍ୟମାନେ ଦକ୍ଷିଣା□ଳ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଏକ ପରିଷଦ ଗଠନ କରିଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ଜାତୀୟ ଉନ୍ନୟନ ପରିଷଦ ତଥା ଯୋଜନା କମିଶନର ନିୟନ୍ତ୍ରଣରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇପାରିନଥିଲା । ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱାଧିନତା ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ବିଦ୍ୱେଷ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା ।

ଏ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ କେନ୍ଦ୍ର-ରାଜ୍ୟ ସଂପର୍କ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ପାଇଁ ଗଠିତ ହେଲା ସରକାରିଆ କମିଶନ । ୧୯୮୮ରେ କମିଶନ ରିପୋର୍ଟ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲା । ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ସହ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ପରିଷଦକୁ କେନ୍ଦ୍ର ନିୟନ୍ତ୍ରଣରୁ ମୁକ୍ତ ରଖିବା ପାଇଁ ଏଥିରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ରହିଥିଲା । ଜାତୀୟ ଉନ୍ନୟନ ପରିଷଦର ପ୍ରଥମ ସମ୍ମେଳନରେ ଏହାର ୨୪୭ ଟି

ପ୍ରସ୍ତାବ ମଧ୍ୟରୁ ୧୬୯ଟି ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇଥିଲା । ଏସବୁ ସ□େ୍ୱ କେନ୍ଦ୍ର ତୁଳନାରେ ରାଜ୍ୟର କ୍ଷମତା ଊଣା; ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସୀମିତ ।

ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଗୁରୁତ୍ୱ ଓ ଅଭିଯୋଗ

ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂସ୍କାର ତଥା ପରିବ□ିତ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଗୁରୁତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ବିଦେଶୀ ପୁଂଜି ଆବଶ୍ୟକ । ବାଣିଜ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ବଜାର ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ । ଏସବୁ ପାଇଁ ପଡୋଶୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ସହ ସୁସଂପର୍କ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ । ଭାରତର ସୀମାନ୍ତରେ ଅବସ୍ଥିତ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ତେଣୁ ବୈଦେଶିକ ନୀତି ପ୍ରଣୟନରେ ଅତି ପ୍ରଭାବଶାଳୀ । ଏହା ସହିତ ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ପରଠାରୁ ସମସ୍ୟା ଅବ୍ୟାହତ ରହିଛି । ଦେଶର ସାମୁଦ୍ରିକ ସୀମା ସବୁବେଳେ ପଡୋଶୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ସହ ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଧୀବର ମାନଙ୍କର ପଡୋଶୀ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଜଳସୀମାରେ ଅନୁପ୍ରବେଶ ଏପରି ଏକ ସମସ୍ୟା । ଏହା ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସେମାନଙ୍କର ମୁକ୍ତି ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ଉପରେ ଚାପ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ସମଭାବାପନ୍ନ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ କ୍ଷମତାସୀନ ଥିଲେ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ସହଜ ହେଉଛି, ଅନ୍ୟଥା ଏହା ରାଜନୈତିକ ରୂପ ନେଉଛି । ତେବେ ଆ□ଳିକ ଦଳମାନଙ୍କ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଯୋଗୁଁ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଉପେକ୍ଷା କରିବା ସହଜ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ।

ବଙ୍ଗଳାଦେଶ, ପାକିସ୍ତାନ ଓ ଶ୍ରୀଲଙ୍କା ସହିତ ଭାରତ ସଂପର୍କ ସେ ଦେଶଗୁଡିକର ସୀମାନ୍ତରେ ଅବସ୍ଥିତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ରାଜନୀତି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ । ତଥାପି, ବାଣିଜ୍ୟ ସହଯୋଗ ବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ସୀମାନ୍ତ ରାଜ୍ୟ ସହ ପଡୋଶୀ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସଂଯୋଗ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଇଛି । ତେବେ ଯେଉଁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଏ ସମସ୍ୟା ନାହିଁ, ସେମାନେ ଉପେକ୍ଷିତ ହୋଇଛନ୍ତି କାରଣ ସେମାନଙ୍କ ଦାବୀ ଅନୁଯାୟୀ ଆର୍ଥିକ କିମ୍ବା ଭି□ିଭୂମି ଉନ୍ନତ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ ।

ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ପରିଷଦରେ ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୩୫୬ ସଂପର୍କରେ ରାଜ୍ୟମାନେ ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି । ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟ ୩୫୬ ଓ ୩୬୫ ଧାରାର ସଂଶୋଧନ ନିମନ୍ତେ ଏସ୍.ଆର.ବୋମାଇ ମାମଲା ରାୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ ହେଁ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିନାହିଁ ।

ଅର୍ଦ୍ଧ ସାମରିକ ବାହିନୀ ମୁତୟନକୁ ଜାମ୍ମୁ-କାଶ୍ମୀର ଓ ଉ□ର ପୂର୍ବା□ଳ ରାଜ୍ୟମାନେ ବିରୋଧ କରୁଛନ୍ତି । ଆଭ୍ୟନ୍ତରିଣ ବିଶୃଙ୍ଖଳା ସହ ଏହା ମୁତୟନ କରାଯିବାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଏବଂ ଏ ସଂପର୍କିତ ଧାରା ୩୫୫କୁ ଧାରା ୩୫୬ ଅନୁଯାୟୀ ପରିବ□ନ ପାଇଁ ସେମାନେ ଦାବୀ କରୁଛନ୍ତି । ସୀମାନ୍ତରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏସବୁ ଅ□ଳ ଉପଦ୍ରବ ପ୍ରବଣ । ତେଣୁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିଆଯାଇ ପାରିନାହିଁ ।

ଅନେକ ରାଜ୍ୟ ଅଭିଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି ଯେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧିନତା ପରିବ□େ ବିଭିନ୍ନ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମାଧ୍ୟମରେ ସେମାନଙ୍କ କ୍ଷମତା ସଂକୁଚିତ କରାଯାଉଛି । କେତେକ ରାଜ୍ୟ ତାଲିକା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆକାରରେ ରାଜ୍ୟକୁ ପରିଚାଳନା ଦାୟିତ୍ୱ ଦେବା ଯୋଗୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ଓ ଶାସନଗତ କ୍ଷମତା ହ୍ରାସ ପାଇଛି । ଅନେକ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୁଡିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁନାହାନ୍ତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଖାଦ୍ୟ ନିରାପ□ା ଆଇନ ଯଦିଓ ବର୍ଷେ ପୂର୍ବରୁ ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇଛି ଅଧିକାଂଶ ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ଶାସିତ ଅ□ଳ ଏହାକୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିନାହାନ୍ତି । ବ□ମାନ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଏହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିନଥିବା ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ରହିଥିବା ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଯୋଗାଉଥିବା ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ନ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ କହିଛନ୍ତି । ନିକଟରେ ସେହି ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ ସଚିବମାନଙ୍କ ସହ ଏ ସଂପର୍କରେ ଏକ ସମ୍ମେଳନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଛି । ସେହିପରି ମିଳିତ ତାଲିକାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ସେବାକର ଲାଗୁ କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ରାଜ୍ୟମାନେ ବିରୋଧ କରୁଛନ୍ତି । ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିଥିବା ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଚିଠା ଗୁଡିକ ଅନୁମୋଦନ ନିମନ୍ତେ ଏକ ସମୟ ସୀମା ଧାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଦାବୀ ହେଉଛି ।

କେତେକ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦ ଜାତୀୟକରଣ ଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର କେନ୍ଦ୍ର ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ରୟାଲଟି ପ୍ରଦାନ ଏବଂ ଏହାର ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କୁ ଆବେଦନ କରିବାକୁ ପଡୁଛି । ରାଜ୍ୟର ଦାୟିତ୍ୱ ସହ ସମତୁଲ ସମ୍ବଳ ଅଭାବରୁ ଅନେକ ରାଜ୍ୟ ଅଗ୍ରଗତି କରିପାରିନାହାନ୍ତି । କେତେକ ଅନଗ୍ରସର ରାଜ୍ୟ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଶ୍ରେଣୀ ମାନ୍ୟତା ଦାବୀ କରୁଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଏହାର ନିୟମ ଗୁଡିକ ବିଶେଷଭାବେ ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶଗୁଡିକ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବା ଯୋଗୁଁ ଆର୍ଥିକ ଦୁରାବସ୍ଥା ସ□େ୍ୱ କେତେକ ରାଜ୍ୟକୁ ଏହି ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରାଯାଇନାହିଁ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ର ଯୋଗୁଁ କେତେକ ରାଜ୍ୟର ରାଜସ୍ୱ ହାନି ହେଉଛି । କେନ୍ଦ୍ରରୁ

ଆବଶ୍ୟକ ପରିମାଣ କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟମାନେ ଦାବୀ କରୁଛନ୍ତି । ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ରାଜସ୍ୱ ହ୍ରାସ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଏକ କାରଣ ରହିଛି । ତାହାହେଲା ବିଦେଶୀ ପୁଞ୍ଜି ନିବେଶ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା । ଏହି ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ସଫଳ ହେବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟମାନେ ବିଭିନ୍ନ କର ଓ ଶୁଳ୍କ ହ୍ରାସ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି ।

ଅର୍ଥନୈତିକ ଉଦାରୀକରଣ ପରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଉଥିବା ଋଣର ସୁଧ ହାର ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ରାଜସ୍ୱ ଅଭାବରୁ ରାଜ୍ୟମାନେ ସୁଧ ଛାଡ ପାଇଁ ଦାବୀ କରୁଛନ୍ତି । କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଉଦାସୀନତା ଯୋଗୁଁ କେନ୍ଦ୍ର- ରାଜ୍ୟ ସଂପର୍କ ତିକ୍ତ ହେଉଛି । ଅର୍ଥକମିଶନ ରାଜ୍ୟର ବି□ୀୟ ନିଅ□ ହ୍ରାସ ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ସହ ଆର୍ଥିକ ଅନୁଦାନ ଏହା ସହିତ ଜଡିତ କରିଥିବା ଯୋଗୁଁ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ ବିଭିନ୍ନ ଆବଶ୍ୟକ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା କିମ୍ବା ଚାଲୁଥିବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡିକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ପାଇଁ ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରୁନାହାନ୍ତି । ସ୍ୱଳ୍ପ ସଂଚୟ ଯୋଜନା ସଂପୃକ୍ତ କେନ୍ଦ୍ରିୟ ଋଣ ମଧ୍ୟ ବିବଦମାନ, କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିମନ୍ତେ ରାଜ୍ୟର ଅଂଶଧନ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ କେତେକ ରାଜ୍ୟ ଅଧିକ କର ଆଦାୟ କରୁଛନ୍ତି । ଆଉ କେତେକ ଅଂଶଧନ ଉଚ୍ଛେଦ ଦାବୀ କରି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାରେ ସଫଳ ହୋଇପାରିନାହାନ୍ତି । ଷ୍ଟାମ୍ପ ଶୁଳ୍କ ହ୍ରାସ ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ରର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ରାଜ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱାଧିନତାରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରାଯାଉଥିବା ଅଭିଯୋଗ କରିଛନ୍ତି ।

ଏକାଦଶ ଅର୍ଥ କମିଶନ ଆର୍ଥିକ ଅନୁଦାନ ନିମନ୍ତେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ କେତେକ ସ□ାବଳୀ ରଖିଥିଲେ । ଏହି ସ□ାବଳୀ ପାଳନ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟମାନେ ଖର୍ଚ୍ଚ କାଟ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ବ୍ୟୟ ହ୍ରାସ କରିବା ପାଇଁ ସରକାରୀ ନିଯୁକ୍ତି ପ୍ରାୟ ବନ୍ଦ କରିଦିଆଗଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ଦକ୍ଷ ମାନବ ସମ୍ବଳ ଅପଚୟ ହେବା ସହ ରାଜ୍ୟ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୁରୁତର ସଙ୍କଟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ରାଜସ୍ୱର ସମାନୁପାତିକ ହାରରେ ଆର୍ଥିକ ଆବ□ନ କରାଯାଉନଥିଲେ ହେଁ ସ□ ସହିତ ଅନୁଦାନର ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । କେନ୍ଦ୍ର ଯୋଜନାଗୁଡିକ ପ□ାୟତ ସ୍ତରରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ଯୋଗୁଁ ସ୍ୱାୟ□ ଶାସନ ସଂସ୍ଥାଗୁଡିକର ସ୍ୱାଧିନତା ମଧ୍ୟ ହ୍ରାସ ପାଇଛି । ଯୋଜନାର ଆବଶ୍ୟକତା ସଂପର୍କିତ ନିଷ୍ପ□ ନେବାରେ ସେମାନଙ୍କର ସହଭାଗିତା ରହୁନାହିଁ ।

ଏସବୁ ବ୍ୟତୀତ ଜଳସେଚନ, ରେଳ, ରାଜପଥ, ବନ୍ଦର, ବିମାନବନ୍ଦର ଇତ୍ୟାଦିରେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥ ଜଡିତ । ତେବେ, ଏସବୁ ନିର୍ମାଣ ସମତୁଳ ଭାବେ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । କେତେକ ରାଜ୍ୟକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଥିବାବେଳେ ଅନ୍ୟ କେତେକଙ୍କୁ ଉପେକ୍ଷା କରାଯାଉଛି ।

ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ପରିଷଦ, ଜାତୀୟ ସଂହତି ପରିଷଦ, ଜାତୀୟ ଉନ୍ନୟନ ପରିଷଦ, ଅର୍ଥ କମିଶନ, ରିଜର୍ଭ ବ୍ୟାଙ୍କ ଇତ୍ୟାଦିରେ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକର ମତାମତକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉ ନାହିଁ । ବିଶେଷକରି ଅର୍ଥ କମିଶନ ଓ ଯୋଜନା କମିଶନ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବୋଲି ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ଯୋଜନା କମିଶନ (ବ□ମାନ ନୀତି ଆୟୋଗ) ୧୯୫୦ରେ ଗଠିତ ହେଲା । ଏହା ଜାତୀୟ ଉନ୍ନୟନ ପରିଷଦ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲେ ହେଁ ଏହାର କ୍ଷମତା ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ । ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଉଥିବା କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପାଣ୍ଠିର ୭୦ ପ୍ରତିଶତ ଏହାଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଉଥିବା ବେଳେ ୩୦ ପ୍ରତିଶତ ଅର୍ଥ କମିଶନ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଉଛି । ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଯୋଜନା କମିଶନର ଅଭୁତପୂର୍ବ କ୍ଷମତା ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମାଲୋଚିତ ହୋଇ ଆସିଛି । ବିଶେଷକରି ଆର୍ଥିକ ଅନୁଦାନ ସହ ସଂଯୋଗିତ ସ□ାବଳୀ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ରର ଅନୁବ□ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବୋଲି ଅନେକ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ମତ । ଯୋଜନା ଆୟୋଗ ପକ୍ଷରୁ ପାଣ୍ଠି ଆବ□ନ ଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକର ସ୍ୱାଧିନତା କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି । କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଯୋଜନା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡିକ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ଋଣ ଉଠାଉଛନ୍ତି । ଏହାକୁ ଅଧିକ ସୁଧରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଉଛନ୍ତି । ଅନେକ ରାଜ୍ୟର ରାଜସ୍ୱ ସମ୍ବଳ ସୀମିତ ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନେ ସୁଧ ଛାଡ ପାଇଁ ଦାବୀ କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଋଣ ଉଠାଇ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଋଣ ଦେବାରେ କୌଣସି ଯଥାର୍ଥତା ନାହିଁ । ଏ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଡିସେମ୍ବର ୭,୨୦୧୪ ରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କ ସମ୍ମିଳନୀ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଛି । ଯୋଜନା କମିଶନକୁ କେବଳ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣରେ ସୀମିତ ରଖିବା ପାଇଁ ଏଥିରେ ଦୃଢ ମତ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ।

ବ□ମାନ ଆଉ ଏକ ବିବାଦୀୟ ବିଷୟ ସାମଗ୍ରୀ ଓ ସେବା କର ପ୍ରବ□ନ । ରାଜ୍ୟମାନେ ରାଜି ନଥିବାରୁ ଏହା ଦୀର୍ଘ ପା□ ବର୍ଷ ହେଲା ଲାଗୁ କରାଯାଇପାରୁନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ଆବଶ୍ୟକ । ସଂସଦର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃହରେ ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶ ସଭ୍ୟଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ ଓ ଅନ୍ୟୁନ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ରାଜ୍ୟର

ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳିଲେ ହିଁ ଏହା ଲାଗୁ କରାଯାଇପାରିବ । ଏହି କର ପ୍ରବ□ନ କରିବା ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର, କେନ୍ଦ୍ର ବିକ୍ରି କରରୁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ଅଂଶ ଚାରି ପ୍ରତିଶତରୁ ଦୁଇ ପ୍ରତିଶତକୁ ହ୍ରାସ କରିଛନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ରାଜସ୍ୱ ହ୍ରାସ ପାଇଛି । ସେମାନେ ଦାବୀ କରିଛନ୍ତି କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଏ ବାବଦକୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବା ପାଇଁ ଯାହା ପ୍ରାୟ ୩୦,୦୦୦ କୋଟିରୁ ଅଧିକ । ଡିସେମ୍ବର ୧୧,୨୦୧୪ରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ରାଜ୍ୟ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଅବଶ୍ୟ ୧୧,୦୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଏ ବାବଦକୁ ଦେବା ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ରାଜି ହୋଇଛନ୍ତି । ତେବେ ଏହି କର ଲାଗୁ ହେଲେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଟିକସ ଆଦାୟ କ୍ଷମତା ଅନେକାଂଶରେ ହ୍ରାସ ପାଇବ । ସେଥିପାଇଁ ରାଜ୍ୟମାନେ ଦାବୀ କରୁଛନ୍ତି ସମସ୍ତ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଯୋଜନା ରାଜ୍ୟମାନେ ପରିଚାଳନା କରିବେ, ଏଥିପାଇଁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଦେବେ ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ ଅନୁଯାୟୀ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିମନ୍ତେ ଏ ପାଣ୍ଠି ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାପାଇଁ ସ୍ୱାଧିନତା ରହିବ । ସେହିପରି ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ, ପୁନର୍ବାସ ଓ ଥଇଥାନ ଆଇନ ଯୋଗୁଁ ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟମାନେ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ କରିବା କଷ୍ଟକର ହୋଇଛି । ଅଭିଯୋଗ ହେଉଛି ସେମାନଙ୍କର ସହମତି ବିନା ଏହି ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଛି ଯାହାଦ୍ୱାରା ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଭୂ-ଅଧିଗ୍ରହଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରୁନାହିଁ ।

କେନ୍ଦ୍ର- ରାଜ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ତାଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁଯାୟୀ ରାଜ୍ୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରି ହୁଏ । ଅଧ୍ୟାଦେଶ ଜାରି କ୍ଷମତା ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କର ରହିଛି । ତେବେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତି ପାଉଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ଦଳ ପ୍ରତି ପ୍ରତିବଦ୍ଧତା ରହିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ତେଣୁ ଅତୀତରେ ଅନେକ ରାଜ୍ୟପାଳ ନିରପେକ୍ଷ ହୋଇ ପାରିନାହାନ୍ତି । ଏହି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦବୀ ସଂପର୍କରେ ଏସ୍.ଆର୍.ବୋମ୍ମାଇ ମାମଲାରେ ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟ ଦେଇଥିବା ରାୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ତାଙ୍କର କ୍ଷମତାର ଆଇନ ନିରୀକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟପାଳ ମାନଙ୍କର କ୍ଷମତା ପରିସର ସଂକୁଚିତ ହୋଇଛି । କେନ୍ଦ୍ରରେ ସରକାର ପରିବ□ନ ହେଲେ ରାଜ୍ୟପାଳ ପରିବ□ନ କରିବା ମଧ୍ୟ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟର ରାୟ ଯୋଗୁଁ ସଫଳ ହୋଇପାରୁନାହିଁ ଯଦିଓ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରିବା କ୍ଷମତା କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କର ରହିଛି । ରାଜ୍ୟପାଳ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଁ ରାଜ୍ୟର ମତାମତ ନିଆଯାଉନାହିଁ ।

ସମନ୍ୱୟ

ଅଧିକ ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ସହ ନିଷ୍ପ□ ଗ୍ରହଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟନକୁ ସମାଲୋଚନା କରିଥିଲେ ହେଁ ୨୦୦୦ ମସିହାରୁ ରାଜ୍ୟମାନେ ଆର୍ଥିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧିକୁ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ଉଭୟ ସରକାରରେ ସମନ୍ୱୟ ରହିଥିବା ପରିପୁଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ଏ ସଂପର୍କ ବ□ମାନ ଦ୍ୱିସ୍ତରୀୟ ନୁହେଁ ବରଂ ତ୍ରିସ୍ତରୀୟ କାରଣ ଅନେକ ସ୍ୱାଧିନ ସଙ୍ଗଠନ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପରିବ□ନ ପାଇଁ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ତ୍ୱରିତ ତଥ୍ୟ ଆହରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହେବାପରେ ବିଭିନ୍ନ ମାନବିକ ସୁରକ୍ଷା ବିଷୟ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଆହ୍ୱାନ । ବିଶ୍ୱାୟନ ଯୋଗୁଁ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ତଥା ରାଜ୍ୟ ଅଭ୍ୟନ୍ତରର ଭୌଗୋଳିକ, ପରିବେଶ ଓ ବୈଷୟିକ ବିଭିନ୍ନତା ବିଶ୍ୱ ସହିତ ସ୍ଥାନୀୟ ସମସ୍ୟାକୁ ଜଡିତ କରିଛି । ତେଣୁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସ୍ତରରେ ଯେଉଁସବୁ ଚୁକ୍ତି କରୁଛନ୍ତି ତାହା ସ୍ଥାନୀୟ ସହମତି ଭି□ରେ କରିବାପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ ସଂଗଠନରେ ଖାଦ୍ୟ ସୁରକ୍ଷାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଟ୍ରେଡ ଫେସିଲିଟେସନ ଚୁକ୍ତି ଭାରତ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିନାହିଁ ।

ଆତଙ୍କବାଦ, ସଂଗଠିତ ଅପରାଧ, ଶରଣାର୍ଥି, ରାଜ୍ୟ-ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନାନ୍ତର, କର୍ମ ସଂସ୍ଥାନ, ଶିକ୍ଷା, ସହାବସ୍ଥାନ, ବାଣିଜ୍ୟ ସଂପର୍କ ଇତ୍ୟାଦି ଯୋଗୁଁ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କର ସମ୍ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି । ସେହିପରି ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ ସହଯୋଗର ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ତେବେ ଦେଶର ସବୁ ରାଜ୍ୟର ଆର୍ଥିକ କିମ୍ବା ଭୌଗୋଳିକ ସ୍ଥିତି ସମାନ ନୁହେଁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ରର ଦାୟିତ୍ୱ କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ କାରଣରୁ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । କେନ୍ଦ୍ରୀୟନ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ପୁନଃବିଚାର କରି ବ□ମାନ ସରକାର ରାଜ୍ୟ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ ତଥା ସ୍ୱାୟ□ଶାସନ ସଂସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡିକର ସଂଖ୍ୟା ହ୍ରାସ କରି ରାଜ୍ୟଗୁଡିକୁ ଆର୍ଥିକ ଅନୁଦାନ ସହ କାଯର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପରିଚାଳନା ଦାୟିତ୍ୱ ଦେବାପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି ।

* ତଥାପି, କେତେକ ସଂଶୋଧନ ଆବଶ୍ୟକ ମନେହୁଏ କେନ୍ଦ୍ର-ରାଜ୍ୟ ସଂପର୍କକୁ ସମନ୍ୱୟ ଭି□କ କରିବା ପାଇଁ । ସେଗୁଡିକ ହେଲା-
* ଧାରା ୩୫୬ର ସଂଶୋଧନ । ଧାରା ୩୫୫ର ମଧ୍ୟ ସଂଶୋଧନ ଆବଶ୍ୟକ ତେବେ ରାଜ୍ୟର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ପରିସ୍ଥିତି ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ଅନୁଧ୍ୟାନ ପରେ ।
* ରାଜ୍ୟପାଳ ନିଯୁକ୍ତି ।

* ବଳକା କ୍ଷମତା ଗୁଡିକରେ ନିଷ୍ପ□ ଗ୍ରହଣ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅଧିକାର ।
* ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଚୁକ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଯଦି କୌଣସି ରାଜ୍ୟର ସ୍ୱାର୍ଥହାନି ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ, ତାହେଲେ ସଂପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟ ଓ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ପରିଷଦରେ ଏହାର ଆଲୋଚନା ।
* ରାଜସ୍ୱର ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ଅଂଶ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଇ ଦେବା ସହ ସେବାକର ପାଇଁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ ।
* ବଜାରରୁ ଋଣ ଉଠାଇବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସ୍ୱାଧିନତା ।
* ଋଣ ଛାଡ ଯୋଗୁଁ ରାଜସ୍ୱ ହାନି ହେଲେ ରାଜ୍ୟକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷତିପୂରଣ ।
* ଋଣ ଛାଡ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜ୍ୟର ଆର୍ଥିକ ପରିସ୍ଥିତି ଅନୁଧ୍ୟାନ ଓ ସେହି ଭି□ରେ ସ□ବଳୀ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ।
* ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ପରିଷଦର ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ମାନିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କରିବା ।
* ଜାତୀୟ ଉନ୍ନୟନ ପରିଷଦକୁ ସାମ୍ବିଧାନିକ ମାନ୍ୟତା ।
* ସ୍ପଷ୍ଟ ଖଣିନୀତି ଓ ରାଜସ୍ୱ ସଂଶୋଧନ ।
* ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ କର୍ପାସ୍ ପାଣ୍ଠିରେ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପ୍ରବଣ ରାଜ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହ ଏହା ଅନୁକଂପା ଭି□କ ନ ହୋଇ ଅଧିକାର ଭି□କ କରିବା ।

ଶେଷକଥା

ସମ୍ବିଧାନରେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତତ୍କାଳୀନ ସାମାଜିକ, ନିରାପ□, ସୁରକ୍ଷା ତଥା ସାର୍ବଭୌମତା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିଲା । ଔପନିବେଶିକ ଶାସନର ବିଭିନ୍ନ ଆଇନ ଥିଲା ଏହାର ପୃଷ୍ଠଭୂମି । ପା□ଶହରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ସମ୍ମିଶ୍ରଣ ସରକାରଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏକ ଆହ୍ୱାନ ଥିଲା । ସୀମାନ୍ତ ପରିସ୍ଥିତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କେତେକ ଅ□ଳ ପ୍ରତି କୋହଳ ନୀତିନିୟମ କରାଗଲା । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସୁବିଧା ମଧ୍ୟ ରହିଲା । କିନ୍ତୁ ବ□ମାନ ପରିସ୍ଥିତି ପରିବ□ତ ହୋଇଛି । ରାଜ୍ୟମାନେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ଦାବି ଉପସ୍ଥାପନ କରିବା ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ରାୟନ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ବିଭିନ୍ନ କାରଣରୁ ବିରୋଧ କରିବା ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ମନେ କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅନେକ କେନ୍ଦ୍ରାୟନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛି । ସାମଗ୍ରୀ ଓ ସେବା କର ଲାଗୁ ହେଲେ ସମଗ୍ର ଦେଶ ଏକ ବଜାରରେ ପରିଣତ ହେବ କାରଣ ଏ କର ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲାଗୁ ନ ହୋଇ ବିକ୍ରୟ ସ୍ଥଳରେ ଆଦାୟ ହେବ । ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ବିକ୍ରୟ କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ତନଖି ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବ ନାହିଁ । କେନ୍ଦ୍ର ଆର୍ଥିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆହୁରି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେବ । ତେଣୁ ଆଗାମୀ ଦିନରେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ପରିଚାଳିତ ହେବ । ■■

** ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଓଡିଶା*

ପୃଷ୍ଠା ୧୩ର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ

ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସମ୍ଭାବନାକୁ ସିଂହ ଓ ଶ୍ରୀନିବାସନ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି ।

ଶେଷରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ନୂଆ ନୀତି ଆୟୋଗ ନିଜର ଭୂମିକାକୁ ସଯତ୍ନେ ନିରୂପଣ କରିବ କିନ୍ତୁ ସେହି ସମୟରେ ଭାରତୀୟ ଅର୍ଥନୀତି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଏହା ନିଜର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହସ୍ତକ୍ଷେପକୁ ସୀମାବଦ୍ଧ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଉପ-ଜାତୀୟ ସରକାର ସକାଶେ କର କ□ପକ୍ଷଙ୍କ ଏକ ଭି□ଭାବେ, ସମସ୍ତ ସ୍ତରରେ ସରକାରୀ ବ୍ୟୟର ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଏହା ଛଡା ଯେଉଁଠି ସମ୍ଭବ ସେଠାରେ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ କରିବା ତଥା ଆନ୍ତଃସରକାରୀ ସ୍ତରୀୟ ହସ୍ତାନ୍ତର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସୁବ୍ୟବସ୍ଥିତ ତଥା ସମନ୍ୱିତ କରିବାର ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଏହି ତ□ଭି□କ ସଂସ୍କାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମହ□ାକାଂକ୍ଷୀ ହେବ କିନ୍ତୁ ପ୍ରଶାସନିକ ପରିଚାଳନାର ଗୁଣବ□ାର ଉନ୍ନତି ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ ଏହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପାଦେୟ ହୋଇପାରେ । ■■

ଆଗାମୀ ସଂଖ୍ୟା ସଂପର୍କରେ

ମାର୍ଚ୍ଚ : ୨୦୧୫

ବଜେଟ- ୨୦୧୫-୧୬

ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ରାଜ୍ୟ ପୁର୍ନଗଠନ

• ଡକ୍ଟର ପୁରୁଷୋ ମ ବିଶ୍ୱାଳ

ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣେତାମାନେ ରାଜ୍ୟ ଗଠନ ଓ ପୁନର୍ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ସୁଚିନ୍ତିତ ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛନ୍ତି । ଦେଶରେ ବିଦେଶୀ ଆଧିପତ୍ୟର ବିଲୋପ ସାଧନ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତ କାଳର ପରିସ୍ଥିତି ସଂପର୍କରେ ସେମାନେ ବେଶ୍ ସଚେତନ ଥିଲେ । ଦେଶ ବିଭାଜନ ସମୟରେ ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ହିଂସା, ରକ୍ତପାତ, ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଦେଶ ତ୍ୟାଗ ଭଳି ବହୁବିଧ ଘଟଣା ଓ ଦୁର୍ଘଟଣା ସେମାନଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚିତରୂପେ ବ୍ୟଥିତ କରିଥିବ ।

ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରଥମ ଅନୁଚ୍ଛେଦରେ ଭାରତବର୍ଷକୁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଏକ ୟୁନିଅନ୍ ବା ସମାବେଶ ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାଧିନ ଭାରତରେ ଏକ ସଂଘୀୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଛି । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ, ବ୍ରାଜିଲ, କାନାଡା, କଲମ୍ବିଆ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଇତ୍ୟାଦି ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ଭଳି ଭାରତ ମଧ୍ୟ ଏକ ସଂଘୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ଭାବେ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ନିଜକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିପାରିଛି ।

ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ଭଳି ଭାରତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଏକ ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଘ ନୁହେଁ । ମାତ୍ର ଭାରତବର୍ଷ ଏକ ସଂଘୀୟ ୟୁନିୟନ୍ ଏବଂ ଏହାର ସମ୍ବିଧାନ ଏକ ସଂଘୀୟ ସମ୍ବିଧାନ । ଭାରତ ଏକ ସଂଘୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର କି ନୁହେଁ, ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ରାଜନୀତି ବିଶାରଦମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବହୁ ସମୟରେ ଭିନ୍ନମତ ଦେଖାଦେଇଛି । କେତେକ ସମ୍ବିଧାନ ବିଶାରଦ ଏହାକୁ ଅର୍ଦ୍ଧ ସଂଘୀୟ ଶାସନତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ଏକ ସଂଘୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସମଗ୍ର ବୈଭବ ଭାରତ ନିକଟରେ ରହିଛି । ଭାରତୀୟ ଶାସନତନ୍ତ୍ରରେ ରହିଛି ଏକ ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ ଏବଂ ସଂଘୀୟ ନ୍ୟାୟିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଯାହା ସଂଘ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ବିଧିର ତର୍ଜମା କରିବାରେ ସମର୍ଥ । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭାରତ ଶାସନତନ୍ତ୍ରରେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରଭାବ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଛି । ତେଣୁ ବିଶ୍ୱର ଅନେକ ରାଷ୍ଟ୍ର ଭଳି ଭାରତ ଏକ ସଂଘୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ଏହାର ସମୁନ୍ନତ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବ ୀ କାଳରେ ବିଶ୍ୱ ସମୁଦାୟର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରି ପାରିଛି ।

ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବିଭିନ୍ନ ଗବେଷକ ଓ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀମାନେ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିଛନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷରେ ବିବିଧତା ମଧ୍ୟରେ ଏକତା ଭଳି ଚିନ୍ତାଧାରାର ସାର୍ବଜନୀନତାକୁ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିବା ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ଶାସନତନ୍ତ୍ରରେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଆବଶ୍ୟକତା ଏକାନ୍ତ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ । ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଜୟଯାତ୍ରାକୁ

ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇଗୋଟି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ୧୯୫୦ ଦଶକରୁ ୧୯୮୦ ଦଶକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ଶାସନବ୍ୟବସ୍ଥା ଦିଗରେ ଗତି କରିଥିବାବେଳେ, ୧୯୯୦ ଦଶକରେ ଏହି ସ୍ଥିତିରେ ପରିବ□ନ ଦେଖାଦେଇଥିଲା । ଏହାପରେ ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମକାଳୀନ ପରିବ□ିତ ରାଜନୈତିକ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ନେଇ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲା ।

ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣେତାମାନେ ରାଜ୍ୟ ଗଠନ ଓ ପୁନର୍ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ସୁଚିନ୍ତିତ ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛନ୍ତି । ଦେଶରେ ବିଦେଶୀ ଆଧିପତ୍ୟର ବିଲୋପ ସାଧନ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତ କାଳର ପରିସ୍ଥିତି ସଂପର୍କରେ ସେମାନେ ବେଶ୍ ସଚେତନ ଥିଲେ । ଦେଶ ବିଭାଜନ ସମୟରେ ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ହିଂସା, ରକ୍ତପାତ, ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଦେଶ ତ୍ୟାଗ ଭଳି ବହୁବିଧ ଘଟଣା ଓ ଦୁର୍ଘଟଣା ସେମାନଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚିତରୂପେ ବ୍ୟଥିତ କରିଥିବ । ସ୍ୱାଧୀନତା ସମୟରେ ବିଭିନ୍ନ କିସମର ରାଜ୍ୟ ରହିଥିଲା । ଏକ ବୃହ□ର ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠନ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଦେଶର ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟର ପୁନର୍ଗଠନ କରିବା ସହିତ ୫୫୨ଟି ଗଡଜାତ ଅ□ଳକୁ ଦେଶ ସହ ମିଶ୍ରଣ କରିବା ଶାସନତନ୍ତ୍ର ସମ୍ମୁଖରେ ଥିଲା ଏକ ବିରାଟ ଆହ୍ୱାନ । ତେଣୁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସୀମା ପରିବ□ନ କରିବା, ରାଜ୍ୟ ପୁନର୍ଗଠନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସଂପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟର ସମ୍ମତି ନେବା ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ପ୍ରାକ୍ ସ□ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ସମ୍ଭବପର ନଥିଲା । ତେଣୁ ପରବ□ୀ ସମୟରେ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ କରାଯାଇ ରାଜ୍ୟ ପୁନର୍ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ବିଧେୟକ ଆଗତ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ସୁପାରିଶ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟର ମତାମତ ନେବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି କୁହାଗଲା ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ପରେ ଭାଷାକୁ ଭି□କରି ଓ ସଂପୃକ୍ତ ଭାଷାଭାଷୀମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ରିତ କରି ନୂତନ ରାଜ୍ୟ ଗଠନ ଓ ପ୍ରଚଳିତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ପୁନର୍ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଉଥିଲା । ୧୯୫୩ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ତତ୍କାଳୀନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ପଣ୍ଡିତ ଜବାହାରଲାଲ ନେହରୁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ପୁନର୍ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ରାଜ୍ୟ ପୁନର୍ଗଠନ ଆୟୋଗ ସ୍ଥାପିତ କରିଥିଲେ । ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟର ସେବା ନିବୃ□ ମୁଖ୍ୟ ନ୍ୟାୟାଧୀଶ ଫଜଲ ଅଲି ଏହି ଆୟୋଗର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଆୟୋଗର ସଦସ୍ୟ ରହିଥିଲେ । ସେମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଓ ଅଭିଜ୍ଞ ସଂସଦବିଦ୍ ପଣ୍ଡିତ ହୃଦୟନାଥ କୁଞ୍ଜରୁ ଏବଂ ଭାରତୀୟ ବିଦ୍ୱାନ, ପ୍ରଶାସକ ଓ କୂଟନୀତିଜ୍ଞ ସର୍ଦ୍ଦାର କାଭାଲାମ ମାଧବ ପାନିକର । କିନ୍ତୁ ଏହାର ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ଏପରିକି ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତିର ପ୍ରାୟ ଏଗାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଭାରତବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ଭାଷାଭି□ିକ ରାଜ୍ୟ ଭାବେ ୧୯୩୬ ମସିହାରେ ଓଡିଶା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ଭାବେ ଜନ୍ମ ନେଇଥିଲା । ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ନୂତନ ରାଜ୍ୟ ଗଠିତ ହେବା ଫଳରେ ଭାରତର ସଂଘୀୟ ଶାସନବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଏବେ ୨୯ ଗୋଟି ରାଜ୍ୟ ଓ ୭ ଟି କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅ□ଳ ରହିଛି ।

ଆମ ଦେଶର ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ନୂତନ ରାଜ୍ୟ ଗଠନ କରିବାର କ୍ଷମତା ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ-୩ ଅନୁଯାୟୀ ସଂସଦ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇଛି । କୌଣସି ରାଜ୍ୟର ଭୂଭାଗକୁ ବିଭାଜନ କରି କିମ୍ବା ଦୁଇ ବା ତ□ୋଧିକ ରାଜ୍ୟର ମିଶ୍ରଣ ଘଟାଇ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଆବଶ୍ୟକ ମନେ କଲେ ନୂତନ ରାଜ୍ୟ ଗଠନ କରିପାରିବେ । ସମ୍ବିଧାନର ପ□ମ ସଂଶୋଧନ (୧୯୫୫)ରେ ସ୍ପଷ୍ଟ କରାଯାଇଛି ଯେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ସୁପାରିସ ବିନା ସଂସଦର କୌଣସି ଗୃହରେ ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ବିଧେୟକ ଆଗତ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ-୨ ବା ୩ ଅନୁଯାୟୀ ଗଠିତ ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ଶାସିତ ଅ□ଳମାନଙ୍କର ତାଲିକା ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରଥମ ଅନୁସୂଚୀରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

୨୦୧୪ ମସିହାରେ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶର ବିଭାଜନ ଫଳରେ ତେଲେଙ୍ଗାନା ଭାରତର ଉନତ୍ରିଂଶତମ ରାଜ୍ୟ ଭାବେ ଜନ୍ମ ନେଇଛି । ସଂସଦରେ ଗୃହୀତ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ ପୁନର୍ଗଠନ ଅଧିନିୟମ, ୨୦୧୪ ଅନୁଯାୟୀ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶର ବିଭାଜନ ହୋଇ ତେଲେଙ୍ଗାନା ରାଜ୍ୟ ଓ ଅବଶିଷ୍ଟ ଭୂଭାଗକୁ ନେଇ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲା । ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶରେ ୧୩ ଗୋଟି ଜିଲ୍ଲା ରହିଥିବାବେଳେ ୧୦ ଗୋଟି ଜିଲ୍ଲାକୁ ନେଇ ତେଲେଙ୍ଗାନା ରାଜ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ।

ଏଥିନିମନ୍ତେ ବିଧେୟକ ୨୦୧୪ ମସିହା ଫେବୃୟାରୀ ମାସ ୧୮ ତାରିଖ ଦିନ ଲୋକସଭାରେ ଓ ତାହାର ଦୁଇ ଦିନ ପରେ ଫେବୃୟାରୀ ମାସ ୨୦ ତାରିଖରେ ରାଜ୍ୟସଭାରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ସଂସଦର ଉଭୟ ଗୃହରେ ପାରିତ ହେବାପରେ ସେହିବର୍ଷ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୧ ତାରିଖ ଦିନ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ ଲାଭ କରି ଜୁନ ମାସ ଦୁଇ ତାରିଖଠାରୁ ନୂତନ ଭାବେ ଦୁଇଗୋଟି ରାଜ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ହେଲେ ।

ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଆନ୍ଧ୍ର

ପ୍ରଦେଶର ବିଭାଜନ ଓ ତେଲେଙ୍ଗାନା ରାଜ୍ୟର ଗଠନ ଏକ ବହୁ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ଘଟଣା । ସଂସଦର ଉଭୟ ଗୃହରେ ମୌଖିକ ଭୋଟ ମାଧ୍ୟମରେ ବିଧେୟକ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ଡିଭିଜନ ବା ଭୋଟ ନିମନ୍ତେ ବିରୋଧୀ ଦଳଙ୍କ ଦାବିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରାଯାଇଥିଲା । ରାଜ୍ୟ ପୁନର୍ଗଠନ ପାଇଁ ସଂପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟର ମଧ୍ୟ ମତାମତ ନିଆଯାଇନଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ସେତେବେଳେ ସଂସଦର ଗୃହ ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ପ୍ରବଳ ହଟ୍ଟଗୋଳ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର ତତ୍ କାଳୀନ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶକୁ ବିଭାଜନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଦୃଢ ପ୍ରତିଜ୍ଞ ଥିଲେ ।

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇପାରେ ଯେତେବେଳେ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ ରାଜ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ସେତେବେଳେ ଆନ୍ଧ୍ର ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭା ଓ ହାଇଦ୍ରାବାଦ ବିଧାନସଭାର ମତାମତ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶର ବିଭାଜନ ପାଇଁ ଅତୀତରେ ରାଜ୍ୟରେ ଗଣ ଆନ୍ଦୋଳନ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଥିଲା । ସେତେବେଳେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଆନ୍ଦୋଳନ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଥିବା ସଂପୃକ୍ତ ଅ□ଳର ନେତା ଓ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଆପୋଷ ଆଲୋଚନା ମାଧ୍ୟମରେ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ ।

ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ-୩ରେ ପ୍ରଦ□ ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିଶ୍ଚିତଭାବେ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣେତାମାନଙ୍କ ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ଓ ବିଜ୍ଞତାର ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କରେ । ପରବ□ୀ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ରାଜ୍ୟ ପୁନର୍ଗଠନ ବେଳେ ଏହି ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଅବହେଳା କରି ନାହାନ୍ତି । ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ରାଜ୍ୟର ପୂର୍ବ ସମ୍ମତି ନେବା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇ ନ ଥିବାବେଳେ ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷେ ପ୍ରାକ୍ ସମ୍ମତିକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇ ଦେଶରେ ରାଜ୍ୟର ବିଭାଜନ ସଂଘଟିତ ହୋଇଛି । ପ□ାବର ବିଭାଜନ ବେଳେ ୧୯୬୬ ମସିହା ଜୁଲାଇ ମାସରୁ ଅକ୍ଟୋବର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଶାସନ ବଳବ□ର ଥିବାରୁ ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ନ ଥିଲା । ମାତ୍ର ସଂପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟବାସୀ ଓ ନେତାମାନଙ୍କ ମତାମତ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଥିଲା । ଦୀର୍ଘ ଦିନଧରି ଅକାଳିଦଳ ଓ ଅନ୍ୟ ଶିଖ ସଂଗଠନମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିବା ପରେ ପରିଶେଷରେ ଭାଷା ଭି□ିରେ ପଞ୍ଜାବ ରାଜ୍ୟ ହରିଆନା, ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶ ଓ ପଞ୍ଜାବ ଭାବେ ତିନିଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲା ।

ସଂପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟର ସମ୍ମତି ବିନା କୌଣସି ରାଜ୍ୟକୁ ବିଭାଜିତ କରିବା ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପରିପନ୍ଥୀ । ରାଜ୍ୟକୁ ବିଭାଜିତ କଲାବେଳେ ସଂପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟର ମତାମତକୁ ସମ୍ମାନ ଦେବା ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ । ୨୦୦୦ ମସିହାରେ ଝାରଖଣ୍ଡ, ଉ□ରା□ଳ ଓ ଛତିଶଗଡ ରାଜ୍ୟ ଗଠନ ବେଳେ ସଂପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟବାସୀମାନଙ୍କର ମତାମତକୁ କେନ୍ଦ୍ର ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଯଦି ସଂପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସମ୍ମତି ବିନା ରାଜ୍ୟଗୁଡିକୁ ବିଭାଜନ କରିବାରେ ପ୍ରୟାସ କରନ୍ତି ତେବେ ଏହା ଦେଶର ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତି ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରିବ ।

ସଂପ୍ରତି ରାଷ୍ଟ୍ରର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତରେ ରାଜ୍ୟ ବିଭାଜନ ନିମନ୍ତେ ଦାବି ଜୋର ଧରିବାରେ ଲାଗିଛି । ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗରେ ଗୋର୍ଖାଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଓ କାମତାପୁର ରାଜ୍ୟ ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ଦାବି ହେଉଥିବା ବେଳେ କାରବି ଆଂଲଂ ଓ ବୋଡୋଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରାଜ୍ୟ ଗଠନ ପାଇଁ ଆସାମରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ମୁଣ୍ଡ ଟେକୁଛି । ଗୁଜୁରାଟରେ କଚ୍ଛ ଓ ସୌରାଷ୍ଟ୍ର ରାଜ୍ୟ, ଉ□ରପ୍ରଦେଶରେ ହରିତ ପ୍ରଦେଶ, ଅବଧ, ପୁର୍ବା□ଳ, ବୁନ୍ଦେଲଖଣ୍ଡ ରାଜ୍ୟ, ବିହାରରେ ମିଥିଳା□ଳ, ଭୋଜପୁର ରାଜ୍ୟ, କର୍ଣ୍ଣାଟକରେ କଲ୍ୟାଣ କର୍ଣ୍ଣାଟକ ଓ ଟୁଲୁନାଡୁ ରାଜ୍ୟ, ଜାମ୍ମୁକାଶ୍ମୀରରେ କାଶ୍ମୀର, ଡୋଗ୍ରାଦେଶ, ଲଦାଖ ରାଜ୍ୟ ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ସଂପୃକ୍ତ ଅ□ଳର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଦାବି ହେଉଛି । ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରେ ବିନ୍ଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ, ମହାକୋଶଳ ଓ ମାଲୱ ରାଜ୍ୟ ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ଦାବି ହେଉଛି । ଓଡିଶାରେ ମଧ୍ୟ କୋଶଳ ରାଜ୍ୟ ଦାବିର ସ୍ୱର ବେଶ ସ୍ପଷ୍ଟ ବାରି ହୋଇ ପଡୁଛି । ପଶ୍ଚିମ ଓଡିଶା ବିକାଶ ପରିଷଦ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ମାନଙ୍କରେ ଏହି ରାଜ୍ୟ ଗଠନର ଦାବି ଜୋର ଧରିଛି । ଓଡିଶାର କେତେକ ଜିଲ୍ଲା, ଝାରଖଣ୍ଡ ଓ ଛତିଶଗଡ ରାଜ୍ୟର କେତେକ ଅ□ଳକୁ ନେଇ କୋଶଳ ରାଜ୍ୟ ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ଦାବି ହେଉଛି । ଆରବସାଗର ଉପକୂଳବ□ୀ ଅ□ଳରେ କୋଙ୍କଣି ଭାଷାଭାଷୀ ଲୋକମାନେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କୋଙ୍କଣ ରାଜ୍ୟ ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ଦାବି କରୁଛନ୍ତି । ସଂପ୍ରତି ନୂତନ ରାଜ୍ୟ ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାୟ ୨୦ ଟି ପ୍ରସ୍ତାବ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଗୃହ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ନିକଟରେ ପହ□ିଛି ।

ରାଜ୍ୟ ପୁନର୍ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ ୩ରେ ଦିଆଯାଇଥିବା କ୍ଷମତାକୁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ସମୟରେ ସଂପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ମତାମତ ପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ଫଳରେ ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଧିକ

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୩୬ପୃଷ୍ଠାରେ

ଭାରତ : ଏକ ସୀମିତ ସଂଘୀୟ ଶାସନର ଦେଶ

• ଡକ୍ଟର ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ କର

ଆମ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଓ ଶାସନତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଜାତୀୟ ବିକାଶ, ପ୍ରଗତି ଓ ଜାତୀୟ ସଂହତି ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ତେଣୁ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ବରଂ ସବୁ ସହଯୋଗ ଭି ିରେ ହୋଇପାରିଲେ ସମସ୍ତଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ । କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ପରସ୍ପର ସହଯୋଗରେ ଚାଲିପାରିଲେ ଆମ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଓ ଶାସନତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୁଦୃଢ଼ ଓ ସଫଳ ହୋଇଛି ବୋଲି ଧରାଯିବ ।

ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଭାରତକୁ ଏକ ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଘ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏଠାରେ ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଅଛନ୍ତି । ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ ରହିଛି । କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କ୍ଷମତା ବ□ନ ହୋଇଛି । ନ୍ୟାୟାଳୟକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ନିରପେକ୍ଷ କରାଯାଇଛି । ଅବଶ୍ୟ ଭାରତ ସମ୍ବିଧାନରେ ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଘ ବା ସଂଘୀୟ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର ହୋଇନାହିଁ । ଭାରତର ଶାସନ ବିଧାନ ସଭାରେ ସମ୍ବିଧାନର ଚିଠା ଆଗତ କରି ଚିଠା କମିଟିର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଡକ୍ଟର ବି.ଆର. ଆମ୍ବେଦକର ସମ୍ବିଧାନରେ କେନ୍ଦ୍ରଶାସନକୁ ସଂଘୀୟ ଶାସନ ନ କହି ୟୁନିଅନ ଶାସନ ରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲେ । ଭାରତର ତତ୍କାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି ତଥା ଦେଶର ବିଭିନ୍ନତାକୁ ବିଚାର କରି ସେ ଏପରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିବା ମନେ ହୁଏ । ଆ□ଳିକ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ସୁରକ୍ଷିତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେଶର ଜାତୀୟ ସଂହତି ଯେପରି ବିପଦାପନ୍ନ ନହୁଏ ସେଥିପ୍ରତି ସେ ବେଶ ସଚେତନ ଥିଲେ । ଜାତୀୟ ସଂହତି ଓ ଐକ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ । ଏଥିପାଇଁ ଭାରତ ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରଥମ ଧାରାରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ - ଭାରତ ଅର୍ଥାତ ଇଣ୍ଡିଆ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକର ଏକ ୟୁନିୟନ ହେବ । (India, that is Bharat shall be a Union of States- Aricle1)ବାସ୍ତବରେ ଭାରତରେ ଅନେକ ଐକିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି କାରଣରୁ ସମାଲୋଚକ ମାନେ ଏହାକୁ ସୀମିତ ସଂଘୀୟ ଶାସନର ଦେଶ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ନିମ୍ନରେ ଆମେ ଏ ସଂପର୍କରେ ଏକ ବିସ୍ତୃତ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

ସାଧାରଣ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଭାରତ ଏକ ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଘ । ଏଠାରେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଗୁରୁତ୍ୱ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଜରୁରୀ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏଠାରେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କୌଣସି ଗୁରୁତ୍ୱ ନଥାଏ ବରଂ ଏହାକୁ ସେ ସମୟରେ ଏକ ଐକିକ ରାଷ୍ଟ୍ର ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏଠାରେ ସୂଚନାଯୋଗ୍ୟ ଯେ ସାଧାରଣ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନରେ ଏପରି ଅନେକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି

ଯାହା ଫଳରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଗୁରୁତ୍ୱ ହ୍ରାସ ପାଇଥାଏ । କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ରାଜ୍ୟରେ ଥିବା ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ନିଜ ଇଚ୍ଛାମତେ ପରିଚାଳିତ କରିଥାନ୍ତି । ଯେଉଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ଏପରି ହୋଇଥାଏ ସେଗୁଡିକର ଏକ ବିସ୍ତୃତ ଆଲୋଚନା ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

ତିନିଗୋଟି ତାଲିକା ମାଧ୍ୟମରେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କ୍ଷମତା ବ□ନ ହୋଇଛି । ସେହି ତାଲିକା ହେଲା କେନ୍ଦ୍ର ତାଲିକା, ରାଜ୍ୟ ତାଲିକା ଓ ଯୁଗ୍ମ ତାଲିକା । ଏହା ସ□େ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କୁ ଅଧିକ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ବଳକା କ୍ଷମତା ମଧ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ହାତରେ ରହିଛି । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଜରୁରୀ କାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି, ବୈଦେଶିକ ରାଷ୍ଟ୍ର ସହିତ କୌଣସି ଶକ୍ତିର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆବଶ୍ୟକ ପଡିଲେ ସଂସଦ ରାଜ୍ୟ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ ବିଷୟ ଉପରେ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିପାରେ । ପୁଣି ଦେଶର ସାର୍ବଜନୀନ ସ୍ୱାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯଦି ରାଜ୍ୟ ସଭାର ଉପସ୍ଥିତ ଓ ଭୋଟ ଦେଇଥିବା ସଭ୍ୟଙ୍କର ଦୁଇ-ତୃତୀୟାଂଶ ସମର୍ଥନରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହୁଏ ଯେ ରାଜ୍ୟ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କୌଣସି ବିଷୟ ଉପରେ ସଂସଦ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିବା ଦରକାର । ତେବେ ସଂସଦ ଉକ୍ତ ବିଷୟରେ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିପାରେ । ଏହାଛଡା ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ, ପ୍ରଶାସନିକ, ତଥା ଆର୍ଥିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କର ପ୍ରତିପ□ ଓ ପ୍ରଭାବ ଯଥେଷ୍ଟ ରହିଛି । କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ରାଜ୍ୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରି କରିପାରନ୍ତି । ଏ ସମୟରେ ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ସଂସଦ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରେ । ସମ୍ବିଧାନର ୨୫୬ ଧାରାରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ଆଇନକୁ ଖିଲାପ ନକରି ରାଜ୍ୟ ସରକାରଗୁଡିକ କାର୍ଯ୍ୟକରିବେ ଏବଂ ଉକ୍ତ ଆଇନକୁ ମାନିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବେ । କେନ୍ଦ୍ରରେ ଥିବା ଯୋଜନା ଆୟୋଗ (ବ□ମାନ ନୀତି ଆୟୋଗ) ରାଜ୍ୟ ଯୋଜନାଗୁଡିକୁ ଅନୁମୋଦନ କରିଥାନ୍ତି । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଅର୍ଥ ଆୟୋଗ ସବୁ ରାଜ୍ୟକୁ ଯାଇ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରି ତାଙ୍କ ରିପୋର୍ଟରେ ଯେଉଁ ସୁପାରିସ କରନ୍ତି ସେହି ଅନୁସାରେ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ନିଜର ଭାଗ ଓ ସାହାଯ୍ୟ ପାଆନ୍ତି ।

ଭାରତରେ ରାଜ୍ୟର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଜାତୀୟ ଏକତା ସଂହତି ଓ ରାଜନୈତିକ ସମାନତା ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହି କାରଣରୁ ଭାରତକୁ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକର ୟୁନିୟନ ବା ସମାହାର ବୋଲି ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ଭାରତୀୟ ଶାସନତନ୍ତ୍ର କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେବା ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ କେହି କେହି ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଇଛି ବୋଲି ସମାଲୋଚନା କରିଥାନ୍ତି ।

ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଜରୁରୀକାଳୀନ କ୍ଷମତା ଅର୍ପଣ କରିଛି । ସମ୍ବିଧାନର ୩୫୨ ଧାରାଠାରୁ ୩୬୦ ଧାରା ମଧ୍ୟରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଏହା ଘୋଷିତ ହେଲେ ରାଜ୍ୟରେ ସରକାରଗୁଡିକର କୌଣସି କ୍ଷମତା ରହେନାହିଁ । ସେମାନେ କ୍ଷମତାହୀନ ହୋଇପଡନ୍ତି ଯାହା ଭାରତକୁ ସେହି ସମୟରେ ଏକ ଐକିକ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ପରିଣତ କରିଥାଏ । ଏଠାରେ ସୂଚନାଯୋଗ୍ୟ କେବଳ ୩୬୦ ଧାରାର ଉପଯୋଗ ଏଯାଏ ଦେଶରେ ହୋଇନାହିଁ ।

ଭାରତରେ ସମ୍ବିଧାନ ଗୋଟିଏ । ଏଠାରେ କୌଣସି ରାଜ୍ୟର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମ୍ବିଧାନ ନାହିଁ । ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ କିଛି କିଛି କ୍ଷମତା ଦିଆଯାଇଥିଲେ ହେଁ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ କରିବାର କ୍ଷମତା ମୁଖ୍ୟତଃ ଭାରତୀୟ ସଂସଦ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ । ସମ୍ବିଧାନର ୩୬୮ ଧାରାଟି ସଂସଦକୁ ଏ କ୍ଷମତା ଅର୍ପଣ କରିଛି । ଅବସ୍ଥାର ପରିବ□ନ ସହ ପାଦ ମିଳାଇ ଚାଲିବା ପାଇଁ ସମ୍ବିଧାନରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ରଖାଯାଇଛି । କେବଳ ଅଳ୍ପ କେତେକ ବିଷୟରେ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ବିଧେୟକ ଅର୍ଦ୍ଧାଧିକ ରାଜ୍ୟର ସମର୍ଥନ ଆବଶ୍ୟକ କରିଥାଏ । ଏହା ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କରିବା ସ□େ ସେପରି ହୋଇଥାଏ । ଗୋଟିଏ ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବା ସଂଘବାଦରେ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକୁ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ କ୍ଷମତାରୁ ବ□ିତ କରିବା ଯଥାର୍ଥ ନୁହେଁ । ଏହାକୁ ପ୍ରକୃତ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ସମ୍ବିଧାନର ୧୫୩ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜ୍ୟରେ ଜଣେ ରାଜ୍ୟମୁଖ୍ୟ ରହିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ତାଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟପାଳ କୁହାଯାଏ । ସେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ /ବହିଷ୍କୃତ ହେଉଥିବାରୁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତି ଆନୁଗତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିଥାନ୍ତି । ରାଜ୍ୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରି ତାଙ୍କରି ସୁପାରିସରେ କରାଯାଏ । ସେ ପ୍ରତି ପନ୍ଦର ଦିନରେ ରାଜ୍ୟଶାସନ ବିଷୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କୁ ଏକ ଗୁପ୍ତ ରିପୋର୍ଟ ଦିଅନ୍ତି । ରାଜ୍ୟ ବିଧାନ ସଭା ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ କେତେକ ବିଧେୟକକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ମଞ୍ଜୁର ପାଇଁ ପଠାଇ ପାରନ୍ତି । ଏହା ଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟର ଗୁରୁତ୍ୱ ହ୍ରାସ ପାଏ ।

କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କର ଅନେକ ସଂଘୀୟ ସଂସ୍ଥା ରହିଛି । ସେହି ସଂସ୍ଥାଗୁଡିକ ମାଧ୍ୟମରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ରାଜ୍ୟ ସରକାରଗୁଡିକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାନ୍ତି । ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ,

ସଂଘ ଲୋକସେବା ଆୟୋଗ, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ମଞ୍ଜୁରୀ ଆୟୋଗ, ଅର୍ଥ ଆୟୋଗ, ସର୍ବ ଭାରତୀୟ ପ୍ରଶାସନିକ ସେବାଗୁଡିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କର କୌଣସି କ୍ଷମତା ନଥାଏ ।

ରାଜ୍ୟର ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତି ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଥିଲେ ଏହା ସାଧାରଣତଃ କେନ୍ଦ୍ର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବା ଦେଖାଯାଏ । କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିବାରୁ ତାହା କିପରି ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଛି ତାହା ଜାଣିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଭାରତର ହିସାବ ରକ୍ଷକ ଓ ମହାସମୀକ୍ଷକ ରାଜ୍ୟରେ ସରକାରଙ୍କର ଆୟବ୍ୟୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକରେ ଜଣେ ଜଣେ ମହାହିସାବ ରକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥାନ୍ତି । ଏହାଫଳରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହେବା ସ୍ୱଭାବିକ ।

ଏହାଛଡା ଆଉ କେତେକ କାରଣ ରହିଛି ଯାହା କେନ୍ଦ୍ରାଭିମୁଖୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ସଂଘ ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ପଥ ପରିଷ୍କାର କରିଥାଏ । ଯୋଜନା ଆୟୋଗ (ନୀତି ଆୟୋଗ) ଓ ଜାତୀୟ ଉନ୍ନୟନ ପରିଷଦ ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ । ଯୋଜନା ଆୟୋଗର ବିନା ଅନୁମୋଦନରେ କୌଣସି ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ସେହିପରି ୧୯୯୦ ରୁ ଗଠିତ ହୋଇଥିବା ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ପରିଷଦ ଦେଶର ଐକ୍ୟ ଓ ଅଖଣ୍ଡତା ରକ୍ଷା କରିବାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆସୁଛି । ଭାରତ ଏକ ବିଭିନ୍ନତାପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଷ୍ଟ୍ର ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ଏକ ଆବଶ୍ୟକ ବ୍ୟବସ୍ଥା, କିନ୍ତୁ ଏହା ପ୍ରକୃତ ରାଷ୍ଟ୍ର ସଂଘର ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ । ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଏହା ନୁହେଁ, କେବଳ ଶାସନତନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଏହା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ଏହାଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟର କ୍ଷମତା ହ୍ରାସ ପାଇଥାଏ ।

ଉପରୋକ୍ତ ଆଲୋଚନାରୁ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅନେକ ବିଶେଷତ୍ୱ ରହିଛି । ଚିରାଚରିତ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାଠାରୁ ଏହା ଭିନ୍ନ । ଅବଶ୍ୟ ଆ□ଳିକ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିବା ଓ ଜାତୀୟ ସଂହତି ଓ ଐକ୍ୟ ସୁଦୃଢ କରିବାରେ ଏହାର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ରହିଛି । ରାଜ୍ୟମାନେ ଏଠାରେ କେନ୍ଦ୍ର ସହିତ ସହଯୋଗୀ ସୂତ୍ରରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଆମ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କେନ୍ଦ୍ରାଭିମୁଖୀ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ରାଜ୍ୟଗୁଡିକୁ ସ୍ଥାଣୁ ଓ କ୍ଷମତାହୀନ କରିବାକୁ ଯେ କୌଣସି ପଦକ୍ଷେପ ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ରାଜ୍ୟରେ କ୍ଷମତା ବିସ୍ତାର କେନ୍ଦ୍ରର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହୁଏନାହିଁ । ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଅଧିକ କ୍ଷମତା ଦାବି କରିଥାନ୍ତି । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ସେମାନଙ୍କୁ ସହଯୋଗ କରିବା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ୧୯୬୯ରେ ତାମିଲନାଡୁ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ ରାଜାମାନ୍ନାର କମିଟି ରାଜ୍ୟକୁ ଅଧିକ କ୍ଷମତା ଦେବାକୁ ମତ ରଖିଥିଲେ । ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗର ପୂର୍ବତନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଜ୍ୟୋତିବସୁ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକୁ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଦେବାପାଇଁ ଦାବି କରିଥିଲେ । ଅଧିକ କ୍ଷମତା ରାଜ୍ୟ ଶାସନତନ୍ତ୍ରକୁ ଅଧିକ କ୍ରିୟାଶୀଳ କରିବ ବୋଲି ସେ ମତ ରଖିଥିଲେ । ଓଡିଶାର ପୂର୍ବତନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ଏବଂ ବ□ମାନର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକ ରାଜ୍ୟକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମାନ୍ୟତା ଦେବା ସପକ୍ଷରେ ।

ରାଜ୍ୟକୁ ଅଧିକ କ୍ଷମତା ଦିଆଯିବ କି ନାହିଁ ସେ ସଂପର୍କରେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବାକୁ ନିଯୁକ୍ତ ସରକାରିଆ କମିଶନ ୧୯୮୭ ମସିହାରେ ଯେଉଁ ରିପୋର୍ଟ ଦେଇଥିଲେ ସେଥିରେ ସେ ଜାତୀୟ ସଂହତି ଓ ଐକ୍ୟର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଟାଣୁଆ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ମତ ଦେଇଥିଲେ । ତଥାପି ଅନେକ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଅଧିକ କ୍ଷମତା ଓ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟତା ଦାବି କରୁଛନ୍ତି । ଆମ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଓ ଶାସନତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଜାତୀୟ ବିକାଶ, ପ୍ରଗତି ଓ ଜାତୀୟ ସଂହତି ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ତେଣୁ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ବରଂ ସବୁ ସହଯୋଗ ଭି□ରେ ହୋଇପାରିଲେ ସମସ୍ତଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ । କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ପରସ୍ପର ସହଯୋଗରେ ଚାଲିପାରିଲେ ଆମ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଓ ଶାସନତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୁଦୃଢ ଓ ସଫଳ ହୋଇଛି ବୋଲି ଧରାଯିବ । ତାହାହିଁ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉ । ■■

ନିର୍ମାଲ୍ୟ, ନୂଆପଡା, ନୟାବଜାର, କଟକ-୪.

ପୃଷ୍ଠା୩୩ର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ

ସୁଦୃଢ ହୋଇ ପାରିବ । ଭାରତ ଭଳି ଏକ ବିକାଶଶୀଳ ଓ ଜନମଙ୍ଗଳ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ବିକାଶର ଦାୟିତ୍ୱ ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ । ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ସୁଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ଯଥୋଚିତ ସେବା ଯୋଗାଇବା ନିମନ୍ତେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଅଧିକ ରାଜ୍ୟ ଗଠନ କରିପାରନ୍ତି । ଏ ଦିଗରେ କୌଣସି ସାମ୍ବିଧାନିକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଦେଶରେ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିଚାରବୋଧ ଓ ଆଦର୍ଶକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ମାନ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ରାଜ୍ୟ ଗଠନ ବା ପୁନର୍ଗଠନ ବେଳେ ସଂପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ମତାମତ ଗ୍ରହଣ କରିବା କେନ୍ଦ୍ର ପକ୍ଷେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ■■

ଶାନ୍ତି ବଜାର, ପୋଅ - ଧର୍ମଶାଳା, ଜିଲ୍ଲା- ଯାଜପୁର, ଓଡିଶା-୭୫୫୦୦୮

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧ

ଉଦୀୟମାନ ବଜାର ଏବଂ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଆର୍ଥିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ

• ଆଲୋକ ସିଲ୍

ବିଶ୍ୱବ୍ୟାଙ୍କ ଏବଂ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମୁଦ୍ରାପାଣ୍ଠି ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଆମେରିକାର ବ୍ରେଟନ ଉଡ୍‌ସଠାରେ ଆୟୋଜିତ ସମ୍ମିଳନୀରେ ହୋଇଥିବା ରାଜିନାମା ମୁତାବକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଗୁଡ଼ିକ ବ୍ରେଟନ ଉଡ୍‌ସ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଭାବରେ ଅଧିକ ଜଣାଶୁଣା ।

ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଥିଲା ଯୁଦ୍ଧ ଯୋଗୁଁ ବିଧ୍ୱସ୍ତ ହୋଇପଡିଥିବା ୟୁରୋପର ପୁନର୍ଗଠନ ପାଇଁ ଆମେରିକୀୟ ପୁଂଜିର ବିନିଯୋଗ କରିବା । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମୁଦ୍ରା ପାଣ୍ଠିର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଥିଲା ୧୯୩୦ ଦଶକରେ ଭୟଙ୍କର ମାନ୍ଦାବସ୍ଥା ପରେ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡିଥିବା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମୁଦ୍ରା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସ୍ଥିରତା ଆଣିବା । ଏହି ମାନ୍ଦାବସ୍ଥା ପରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମାନକ ବସ୍ତୁତଃ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡିଥିଲା ।

ୟୁରୋପର ଦ୍ରୁତ ପୁନର୍ଗଠନ ଏବଂ ୧୯୭୧ରେ ଆମେରିକା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମାନକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବନ୍ଦ କରିଦେବା ପରେ ମୁଖ୍ୟ ରିଜର୍ଭ ମୁଦ୍ରା ଗୁଡିକ ବଜାରରେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ହେବା ଫଳରେ ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମୁଦ୍ରାପାଣ୍ଠି ବିଶେଷକରି ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା ।

ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶଗୁଡିକ ମୁଖ୍ୟତଃ ପାଣ୍ଠି ଅଭାବର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିଲେ । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଦୁଇଟି ସାଂଗଠନିକ ନିଅ□ ଦେଖା ଦେଇଥିଲା । ଚାଲୁ ଖାତା ନିଅ□ ଯୋଗୁଁ ସେମାନେ ବିଦେଶୀ ମୁଦ୍ରା ସଂଚୟ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଥିଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟରେ ସଂଚୟ ନିଅ□ - ଭୌତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଭି□ଭୂମି ସଂରଚନା ପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ପାଣ୍ଠି ଏମାନେ ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିଲେ । ଆର୍ଥିକ ନିଅ□ ଯୋଗୁଁ ଚାଲୁଖାତା ନିଅ□ ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ହେବାକୁ ଲାଗିଥିଲା । ଏହି ଦୁଇଟି ନିଅ□ ଯଥା:- ପୁଁଜି ନିବେଶ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଘରୋଇ ସଂଚୟ ଏବଂ ମୋଟ ସଂଚୟ ତୁଳନାରେ ପବ୍ଲିକ ସଂଚୟ ନିଅ□କୁ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପଥରେ ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯାଉଥିଲା ।

ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଘରୋଇ

ପୁଂଜି ପ୍ରବାହ ସୀମିତ ହେବା ଯୋଗୁଁ ଏହି ଦେଶମାନେ ନିଜର ପୁଂଜି ଆବଶ୍ୟକତା ସକାଶେ ଦ୍ୱିପାକ୍ଷିକ ଏବଂ ବହୁପାକ୍ଷିକ ସରଳ ଋଣ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲେ । ବହୁପାକ୍ଷିକ ଋଣ ସବୁ ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କ, ଏ.ଡି.ବି. ଆଇ.ଏ.ଡି.ବି. ଏବଂ ଏ.ଏଫ୍.ଡି.ବି. ଭଳି ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ଆୟୋଜନ କରାଯାଉଥିଲା । ବିଶ୍ୱବ୍ୟାଙ୍କ ଉଭୟ ଭୌତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଭିତ୍ତିଭୂମି ସଂରଚନା ପାଇଁ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ଅଧିକତଃ ପାଣ୍ଠି ଆବଶ୍ୟକତା ଘରୋଇ ମୁଦ୍ରାରେ ହେଉଥିବା ଏବଂ ମୁଦ୍ରାରେ ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କ ପାଣ୍ଠି ବିନିମୟ ମୁଦ୍ରା ରିସ୍କ ଯୋଗୁଁ ମହଙ୍ଗା ହେଉଥିବାରୁ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନେ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ବଜାରରୁ ଋଣ ନେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏଭଳି ପାଣ୍ଠି ସହାୟତା ନେବା ପାଇଁ ପସନ୍ଦ କରୁଛନ୍ତି । କାରଣ,ଏଥିଯୋଗୁଁ ଦେୟ ସନ୍ତୁଳନରେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ତଫାତ ଏହାଦ୍ୱାରା ପୂରଣ କରାଯାଇ ପାରୁଥିଲା । ଆଇ.ଏମ୍.ଏଫ୍. ଏଥି ସହିତ ଆପାତକାଳୀନ ବି.ଓ.ପି. ସହାୟତା ମଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୯୧ ଉପସାଗରୀୟ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଭାରତର ବୈଦେଶିକ ବିନିମୟ ମୁଦ୍ରା ରିଜର୍ଭ ମାତ୍ର ଏକ ବିଲିୟନ ଡଲାରକୁ ହ୍ରାସ ପାଇଥିଲା । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଦେଶର ଦେୟ ସନ୍ତୁଳନ ସ୍ଥିତି ଏଭଳି ଖରାପ ହୋଇଥିଲା ଯେ ବାହ୍ୟ ଋଣ ପଇଠ କରିବା ନେଇ ଭାରତର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବିଶ୍ୱାସ କମ ହେବାକୁ ଲାଗିଥିଲା । ଦେଶର କ୍ରେଡିଟ ରେଟିଂ କମ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଭାରତ ଆଇ.ଏମ୍.ଏଫ୍. ସହିତ ଆର୍ଥିକ ଯୋଗାଯୋଗ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ଏଥିସହିତ କିନ୍ତୁ ବ୍ୟାପକ ସର୍ତ୍ତ ସବୁ ରଖାଯାଇଥିଲା ଯଥା:- ବ୍ୟାପକ ସଂସ୍କାର ଆଣିବା ।

ଏହି ସମୟରେ ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟାପାର ବିଭାଗର ମୁଖ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ରହିଥିଲା ବିରଳ ବୈଦେଶିକ ବିନିମୟ ମୁଦ୍ରା ସଠିକ ଭାବରେ ଉଭୟ ବହୁପାକ୍ଷିକ ଓ ଦ୍ୱିପାକ୍ଷିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ଯୋଗାଡ କରିବା ତଥା ତାହାର ପରିଚାଳନା କରିବା । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଆର୍ଥିକ ବଜାରରେ ଭାରତକୁ ଯେଉଁ ସୀମିତ ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା ତାହାକୁ ବଜାୟ ରଖିବା ସକାଶେ ବାହ୍ୟ ବାଣିଜ୍ୟିକ ଋଣ ପରିଚାଳନା କରିବା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ବିଭାଗ ଅଧିକ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଉଥିଲା । ବିନିମୟ ମୁଦ୍ରା ହାର ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରାଗଲା ତଥା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଦେଶୀ ବିନିମୟ ମୁଦ୍ରା ବଜେଟ ଜରିଆରେ ବୈଦେଶିକ ବିନିମୟ ମୁଦ୍ରା ଉପରେ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦିଆଗଲା । ବାସ୍ତବରେ ଜୀବାଶ୍ମ ଇନ୍ଧନ ଆମଦାନୀ ସକାଶେ ବ୍ୟାପକ ମାତ୍ରାରେ ବୈଦେଶିକ ବିନିମୟ ମୁଦ୍ରା ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିଲା । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟାପାର ବିଭାଗରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପି.ଓ.ଏଲ୍. ଡିଭିଜନ ଖୋଲାଯାଇଥିଲା । ବୈଦେଶିକ ବାଣିଜ୍ୟ ଡିଭିଜନର ମୁଖ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ଥିଲା ବୈଦେଶିକ ବିନିମୟ ମୁଦ୍ରା ସଂରକ୍ଷଣ ତଥା ଆମଦାନୀର ବିକଳ୍ପ ଖୋଜିବା । ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଡିଭିଜନ ଥିଲା ଫଣ୍ଡ ବ୍ୟାଙ୍କ ଯାହା ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କ, ଏ.ଡି.ବି ଏବଂ ଆଇ.ଏମ୍.ଏଫ୍. ଭଳି ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସଂସ୍ଥା ମାନଙ୍କରୁ ଋଣ ସର୍ବୋଚ୍ଚ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରିବା । ଦ୍ୱିପାକ୍ଷିକ ସହାୟତା ଡିଭିଜନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିକଶିତ ଦେଶ ମାନଙ୍କରୁ ସହାୟତା ଯୋଗାଡ କରିବା ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଉଥିଲା । ବାହ୍ୟ ବାଣିଜ୍ୟିକ ଋଣ ମଧ୍ୟ ଏହି ଡିଭିଜନ ପରିଚାଳନା କରିଥାଏ ଏବଂ ଏଭଳି ଋଣର ଅନୁମୋଦନ ମଧ୍ୟ କରିଥାଏ ।

୧୯୯୧ ଦେୟ ସନ୍ତୁଳନ ସଂକଟ ପରେ ଭାରତୀୟ ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଯେଉଁ ଉଦାରୀକରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଲାଗୁ କରାଯାଇଥିଲା ତାହା ପରେ ବୈଦେଶିକ ବିନିମୟ ମୁଦ୍ରା ଆଉ ଅଭାବ ହୋଇନଥିଲା । ବୈଦେଶିକ ବିନିମୟ ମୁଦ୍ରା ଏବଂ ପି.ଓ.ଏଲ୍. ବଜେଟ ଇତିହାସକୁ ଚାଲିଗଲା । ବାହ୍ୟ ବାଣିଜ୍ୟିକ ଋଣ ପରିଚାଳନା ଦାୟିତ୍ୱ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବ୍ୟାଙ୍କକୁ ଦିଆଗଲା । ବୈଦେଶିକ ପୁଂଜି ନିବେଶ ଡିଭିଜନ ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟାପାର ବିଭାଗ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ମଧ୍ୟ ପାଇଲା । ବାଣିଜ୍ୟ ନୀତି ବାଣିଜ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେବା ଯୋଗୁଁ ବହିର୍ବାଣିଜ୍ୟ ଡିଭିଜନର ଗୁରୁତ୍ୱ କମ ହୋଇଗଲା । ଦ୍ୱିପାକ୍ଷିକ ଓ ବହୁପାକ୍ଷିକ ଡିଭିଜନ ରହିଛି ମାତ୍ର ତାହାର ଆଉ ସେଭଳି ଗୁରୁତ୍ୱ ନାହିଁ । ସେଗୁଡିକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ପରିସ୍ଥିତି ସହ ଖାପ ଖୁଆଇ ଚାଲିବାକୁ ପଡିବ ।

ଏହିସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବିଶ୍ୱ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ବିଗତ କେତେବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅନୁରୂପ ହୋଇଛି । ବିଗତ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଭାଗରେ ଉଦୀୟମାନ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗୁଡିକରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ତ୍ୱରିତ ହେବା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ସେମାନେ ଅଧିକତଃ ବହିର୍ଚାହିଦା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବା ଫଳରେ ସେମାନେ ବ୍ୟାପକ ଚାଲୁ ଖାତା ବଳକା ହାସଲ କରିବା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସଂଚୟ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ରପ୍ତାନି ଆମଦାନୀ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କର ବୈଦେଶିକ ବିନିମୟ ମୁଦ୍ରା ସଂଚୟ ଯଥେଷ୍ଟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ଭାରତ ଭଳି ଉଦୀୟମାନ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ସଂଚୟ ଓ ପୁଂଜି ନିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ତଫାତ ଅଧିକ ରହିଥିଲେ ହେଁ ମୁଳଧନୀ ପୁଂଜି ଆଗମନ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ହୋଇଥିଲା । ଏହାଫଳରେ ଆଇ.ଏମ୍.ଏଫ୍.ର ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କମ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଆଇ.ଏମ୍.ଏଫ୍. ଋଣ କମ ହେବା ଏକ ଚାହିଦା ଦିଗ ସମସ୍ୟା ବୋଲି ଦେଖାଗଲା । କାରଣ ଘରୋଇ ପୁଂଜି ଆଗମନ ନିଅ□ ସମସ୍ୟା ଦୂର କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲା । ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ କିନ୍ତୁ ଏହା ଏକ ଯୋଗାଣ ଦିଗ ସମସ୍ୟା ଥିଲା କାରଣ କୌଣସି କାରଣ ଯୋଗୁଁ ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କ ଭି□ଭୂମି ପାଇଁ ଋଣ ଦେବା କମ୍ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଏହାର ସମ୍ବଳ ମଧ୍ୟ ଦ୍ରୁତ ଉଦୀୟମାନ ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୁଡିକର ବିକାଶ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ।

ଏହା କିନ୍ତୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ନୁହେଁ କାହିଁକି ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କ ଭି□ଭୂମି ପାଇଁ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଣ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ନ ଦେଇ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ର ଏବଂ ଜୀବନଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡିକ ପାଇଁ ଅର୍ଥ ସହାୟତା ଯୋଗାଣ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଲା । ୧୯୮୨ ଡିସେମ୍ବର ୩ ତାରିଖ ଦିନ ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କର ତତ୍କାଳୀନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ମେହବୁବଉଲ ହକ ରବଟ ଆସରଙ୍କୁ ଏକ ସାକ୍ଷାତକାରରେ କହିଥିଲେ ଯେ ଏହା ପଛରେ ମଧ୍ୟ କାରଣ ହେଉଛି ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କ ଏହା ଦେଖିବା ଆରମ୍ଭ କଲା ଯେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଅସମାନତା ଦୂର କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହେଉନାହିଁ ଏବଂ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଅସମାନତା ଯଥେଷ୍ଟ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି । ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ଜୀବନଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଜରିଆରେ ସିଧାସଳଖ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଦ୍ୱାରା ଗରିବଙ୍କ ଆୟ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇପାରିବ ଏବଂ ଏହା ଉତ୍ପାଦକତା ବୃଦ୍ଧି ଜରିଆରେ କରାଯାଇପାରିବ । ଏହି ଚିନ୍ତା ବ□ମାନ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ନୀତିରେ ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା ଓ ପୁନବିତରଣ ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି ।

ଉତ୍ପାଦକତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ପଛରେ କାରଣ ହେଉଛି ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଅନ୍ୟ ନାମ ହେଲା ନିମ୍ନ ଶ୍ରମ ଉତ୍ପାଦକତା । କିନ୍ତୁ ବ□ମାନ ଭାରତରେ ଯାହା ଦେଖାଯାଉଛି ଭୌତିକ ଭି□ଭୂମି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଭାବ ପୁଂଜିର ଉତ୍ପାଦକତା କମ କରିଥାଏ । ଜୀବନଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡିକ ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା ନେଟ୍ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ କରିବାରେ ଫଳପ୍ରଦ ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ତାହା ଯେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟରୁ ଲୋକଙ୍କୁ ବାହାରକୁ ଆଣିଦେବ ସେଥିପାଇଁ କୌଣସି ଗ୍ୟାରେ□ି ନାହିଁ । କାରଣ କ୍ଷୁଦ୍ର ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ପ୍ରତିଯୋଗୀତାକ୍ଷମ ରହିବା ପାଇଁ କଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ଶିଳ୍ପ ବିପ୍ଳବ ସହିତ ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ଅନେକ ପୂର୍ବରୁ ଏଥିରେ ହାରିଯାଇଛନ୍ତି ବିଗତ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ଦେଶରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହ୍ରାସ ପାଇଛି କିନ୍ତୁ ଭି□ଭୂମି ସୁଯୋଗର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଉତ୍ପାଦନ ମଧ୍ୟ କମ୍ ହେଉଛି ।

ବେଟନ ଉଡସ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ପାଣ୍ଠି ଅଭାବ ସ୍ଥିତିର ପ୍ରତିଫଳନ ଆଗୁଆ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଦେଖାଦେଇଥିଲା । ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନମାନଙ୍କୁ ପାଣ୍ଠି ମୁଖ୍ୟତଃ ଏହି ବିକଶିତ ଦେଶମାନଙ୍କରୁ ଆସୁଥିଲା । ମାତ୍ର ଏହି ଦେଶମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଗତି ମନ୍ଥର ହେବା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ନିଅ□ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେମାନେ ଆଉ ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନମାନଙ୍କୁ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁନଥିଲେ । ସେମାନେ ଏହା ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯେ ଶେଷରେ ଏହି ପାଣ୍ଠି ସବୁ ଦ୍ରୁତ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ହିଁ ଯିବ । ଭାରତରେ ଏତେ ମାତ୍ରାରେ ପ୍ରକଳ୍ପ ଥିଲା ଯେ ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କ ଏଥିପାଇଁ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଇ ଦେବା ସକାଶେ ଅସମର୍ଥ ମନେ କଲା । ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ଅର୍ଥ ଅତି ସ୍ୱଳ୍ପ ଆୟକାରୀ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ସଂକଟରୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଦେବା ଉପଯୁକ୍ତ ହେବ ବୋଲି ସେମାନେ ମନେ କଲେ ।

ନିକଟ ଅତୀତର ବିଶ୍ୱ ମାନ୍ଦାବସ୍ଥା ଆଇ.ଏମ୍.ଏଫ୍.ର ସମ୍ବଳ ଓ ଭୂମିକାକୁ ହଠାତ ସଂପ୍ରସାରିତ କଲା । ଏହା ଜି-୨୦ ଅଧିନରେ ହେଲା ସାରା ଦୁନିଆରେ ଦେୟ ସନ୍ତୁଳନ ସଂକଟ ଦୂର କରିବା ସକାଶେ ଏହାର ପାଣ୍ଠି ତିନିଗୁଣ କରାଗଲା । ଦ୍ରୁତ ଉଦୀୟମାନ ବଜାରମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ ମାତ୍ରାରେ ରିଜର୍ଭ ରଖିଥିବା ଯୋଗୁଁ ସେମାନେ ବିକଶିତ ଦେଶମାନଙ୍କଠାରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପରିସ୍ଥିତିରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ଉପାୟ ଆବଶ୍ୟକ କରୁନଥିଲେ । ବରଂ ୟୁରୋପରେ କେତେକ ଆଗୁଆ ଦେଶ ଏହା ଆବଶ୍ୟକ କଲେ । ବାସ୍ତବରେ ଦ୍ରୁତ ଉଦୀୟମାନ ଦେଶ ସବୁ ବ□ମାନ ଅଧିକ ପାଣ୍ଠି ଆଇ.ଏମ୍.ଏଫ୍.କୁ ଦେଉଛନ୍ତି । ଉଦୀୟମାନ ବଜାର ମଧ୍ୟରେ ଚୀନ ବ□ମାନ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ।

ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କର ଋଣ ପ୍ରଦାନ ମଧ୍ୟ କିଛିଟା ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହା କେବଳ ସଂକଟ ସମୟରେ ହୋଇଥିଲା । ଜି-୨୦ କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କର ଋଣ ଗ୍ରହଣ କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇନଥିଲା । ତାହା ହୋଇଥିଲେ ବିଶ୍ୱ ସଂଚୟ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇପାରିଥାନ୍ତା ତଥା ଏହି ଅର୍ଥ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ତେବେ ଭି□ଭୂମି ପାଇଁ ଯେଉଁ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଣ ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କ ତରଫରୁ ପୁନର୍ବାର କରାଗଲା ତାହା ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱାଗତଯୋଗ୍ୟ ଥିଲା ତେବେ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାର ପୁନର୍ଗଠନ ପାଇଁ ଜି-୨୦ କିନ୍ତୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଇ ଦେବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇନଥିଲେ ।

ତେବେ ବ୍ରେଟନ ଉଡ୍ସ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଙ୍କ

ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କ ସ୍ଥିତି କଣ ?

ବିଶ୍ୱବ୍ୟାଙ୍କ ଦିଗରୁ ଦେଖିଲେ ଭାରତ ସମେତ ଅନେକ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶ ନିଜର ବିଶାଳ ବିକାଶ ମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସକାଶେ ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କର ସର୍ବାଧିକ ଋଣ ଗ୍ରହୀତା ରହିବେ । ତେବେ ଏହା କିନ୍ତୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ନୁହେଁ ଏହି ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ବ୍ୟାପକ ମାତ୍ରାରେ ବୈଦେଶିକ ବିନିମୟ ମୁଦ୍ରା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ କାହିଁକି ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଆର୍ଥିକ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କଠାରୁ ଋଣ ନେଉଛନ୍ତି । ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଯେଭଳି ମାତ୍ରାରେ ପୁଂଜି ଆଗମନ ହେଉଛି ତାହା ମୁଖ୍ୟତଃ ଘରୋଇ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଆସୁଛି ।

ଏହି ଦେଶମାନଙ୍କ ନିକଟରେ କିନ୍ତୁ ଭୌତିକ ଭିତ୍ତିଭୂମି ସଂରଚନା ଓ ସାମାଜିକ ସେବା ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପାଣ୍ଠି ନାହିଁ । ସେମାନେ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଋଣ ଉଠାଇ ମଧ୍ୟ ବିକାଶ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ପୂରଣ କରିପାରିବେ । ତଥାପି ଭିତ୍ତିଭୂମି ସଂରଚନା ପ୍ରକଳ୍ପ ଗୁଡିକ ପାଇଁ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଣରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଗୁଡିକର ଭୂମିକା ତଥାପି ରହିବ ।

ତେବେ ସେ ଯାହା ହେଉ ନା କାହିଁକି ବାସ୍ତବିକ ସତ୍ୟତା ହେଉଛି ଯେ ଏହି ଦେଶମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଘରୋଇ ଉତ୍ସ ତୁଳନାରେ ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କ ଋଣ ମାତ୍ରା ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ ରହିବ । ଏହାର କାରଣ ହେଉଛି ଆଇ.ଏମ୍.ଏଫ୍. ତୁଳନାରେ ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କକୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ଦେବା ପାଇଁ ଜି-୨୦ ଦେଶମାନେ ଆଗଭର ହେଉ ନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମତ ହେଉଛି ଅର୍ଥ ମୁଖ୍ୟତଃ ବୃହତ୍ତର ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବାହିତ ହେବ କାରଣ ଏହି ଦେଶଗୁଡିକ ଅଧିକ ଦ୍ରୁତଗତିରେ ପ୍ରଗତି ହାସଲ କରୁଛନ୍ତି । ଅପରପକ୍ଷରେ ଭାରତ ଭଳି ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନେ ବ୍ୟାଙ୍କର ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ ଅଭିଯାନରେ ସେଭଳି ଭାବରେ ଭାଗୀଦାର ହେବେ ନାହିଁ । କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ବିକାଶମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକତା ଅଧିକ ରହିଛି । ବିକଶିତ ଦେଶମାନଙ୍କ ସରକାରମାନେ ମଧ୍ୟ ଏଥିପାଇଁ ନିଜ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇବା କଷ୍ଟକର ହେବ । କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ନିଜସ୍ୱ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ଏହି ଯୁକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଆଇ.ଏମ୍.ଏଫ୍.କୁ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଇବା ନେଇ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । କାରଣ ଏହି ଅର୍ଥ ୟୁରୋଜୋନ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ବୈଦେଶିକ ବିନିମୟ ମୁଦ୍ରା ରିଜର୍ଭ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିଥିବା ଯୋଗୁଁ ଆର୍ଥିକ ସଂକଟ ସମୟରେ ବାହ୍ୟ ଅର୍ଥ ଆଗମନ କମ ହେବା ଫଳରେ ଯେଉଁ ସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ସେଥିରୁ ଦେଶକୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିଥିଲା । ଦୀର୍ଘ ମିଆଦରେ ଭାରତକୁ ନିଟ ପୁଂଜି ଆଗମନ ଚାଲୁଖାତା ନିଅଣ୍ଟଠାରୁ ଅଧିକ ହେବ । ଭାରତ ଅଧିକ ପଂଜି ଆଗମନ ଆବଶ୍ୟକ କରୁଛି । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଭାରତ ଆଇ.ଏମ୍.ଏଫ୍. ଅଧିକ ସମ୍ବଳ ଯୋଗାଇବ । ବିଗତ କେତେବର୍ଷ ଧରି ଭାରତ ଆଇ.ଏମ୍.ଏଫ୍.ରେ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତର ପ୍ରଶାସନିକ ସମସ୍ୟା ସବୁ ରହିଛି । ଏଥିରେ ସଂସ୍କାର ଅଣାଯାଇ ପାରିଲେ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନେ ଆଇ.ଏମ୍.ଏଫ୍.କୁ ଅଧିକ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଇବା ନିମନ୍ତେ ଆଗଭର ହେବେ ।

ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶ ଅଧିକତଃ ଦେଶ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୂତନ ପ୍ରକଳ୍ପ, ପ୍ରକଳ୍ପ ପରିଚାଳନା ଓ ପାଣ୍ଠି ଆଦି ଉପରେ ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦେବେ । ଆଇ.ଏମ୍.ଏଫ୍. କ୍ଷେତ୍ରରେ କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ପାଣ୍ଠି ଦିଗରୁ ବହୁପାକ୍ଷିକ ଧାରା ଉପରେ ଜୋର ଦେବେ । ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନେ ମୁଖ୍ୟ ଋଣ ଗ୍ରହୀତା ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନେ ନୀତି ଓ ତଦାରଖ ଆଦି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଧ୍ୟାନ ଦେବେ । ଏହା କିନ୍ତୁ ଆଇ.ଏମ୍.ଏଫ୍. କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭିନ୍ନ ହେବ କାରଣ ଆଇ.ଏମ୍.ଏଫ୍.ର ଋଣ ପୋର୍ଟଫୋଲିଓରେ ୟୁରୋପୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କ ଆଧିପତ୍ୟ ଅଧିକ । ସ୍ଥାଣୁ ଅଭିବୃଦ୍ଧି, ଦେୟ ସନ୍ତୁଳନ ସମସ୍ୟା, ଆର୍ଥିକ ନିଅଣ୍ଟ ତଥା ଅତ୍ୟଧିକ ଋଣ ଯାହା ହେଉଛି ପାରଂପରିକ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା, ତାହା ଆଗୁଆ ଦେଶମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ତଦାରଖ କରିବାକୁ ପଡିବ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆଜିକାଲି ସାଂଗଠନିକ ଆଡଜଷ୍ଟମେଣ୍ଟ ଆବଶ୍ୟକ କରୁଛନ୍ତି । ଏହି ପୁନର୍ଗଠନ ସଂଭବପର ହେବ ନାହିଁ ଯଦି ବର୍ତ୍ତମାନ ବିକଶିତ ଦେଶମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ବ୍ରେଟନଉଡସ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଗୁଡିକରେ ପ୍ରଶାସନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସଂସ୍କାର ନ ଆସିବ । ଭାରତ ସମେତ 'ବ୍ରିକ୍ସ' ଦେଶମାନେ ଜି-୨୦ରେ ଏହିସବୁ ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇବା ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ଏ ଦିଗରେ ସହମତି ହାସଲ କରିବାର ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ହେଉଛି ପ୍ରଶାସନିକ ସଂସ୍କାର ନେଇ ଜି-୨୦ ଭଳି ଗ୍ରହଣଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ଥାପନ କରିବା । ଉଦୀୟମାନ ଦେଶଗୁଡିକୁ ମଧ୍ୟ ସର୍ଭିଲାନସ, ଆଗୁଆ ସତର୍କତା ତଥା ବିଶ୍ୱ ଓ ଆଂଚଳିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପରିକଳ୍ପନା ଆଦି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପରେ ଗୁରୁତର ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ପଡିବ । ଏହା ଉଭୟ ବିକଶିତ ଓ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନରେ ରଖି କରିବାକୁ ହେବ ।

ସାରାଂଶରେ ଦେଖିଲେ ବ୍ରେଟନ ଉଡସ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଗୁଡିକର ସାଂଗଠନିକ ଢାଞ୍ଚାରେ ବିଶ୍ୱ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ତଦାରଖ ବ୍ୟାପକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ତୁଳନାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୪୭ ପୃଷ୍ଠାରେ

ଫୋକସ ପ୍ରବନ୍ଧ

ଡିଜିଟାଲ ଭାରତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ : ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ସଂସ୍କାର ଦିଗରେ ଏକ ଅସାଧାରଣ ପ୍ରୟାସ

• ଯୋଗେଶ୍ ଦ୍ୱିବେଦୀ, ନୃପେନ୍ଦ୍ର ପି ରାଣା, ଆ ।ନିସ୍ ସିମିନଟ୍ରାସ ଏବଂ ବନୀତା ଲାଲ

ଡିଜିଟାଲ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସଂପନ୍ନତା ଜରିଆରେ ସାମାଜିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସଂପନ୍ନତା ହାସଲ କରାଯାଇପାରିବ । ତେଣୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସାରା ଦେଶ ପାଇଁ ଆଶା ଓ ସୁଯୋଗ ଭରି ରହିଛି । ଏହାକୁ ବାସ୍ତବରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ଆମକୁ ଭାରତୀୟ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିବ ର୍ନ ଆଣିବାକୁ ହେବ ତଥା ସେମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସରେ ମଧ୍ୟ ପରିବ ର୍ନ ଆଣିବାକୁ ହେବ ।

ସୂଚନା ଓ ଯୋଗାଯୋଗ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ପରିଚାଳିତ ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ସଂସ୍କାରର ଅନେକ ସୁବିଧା ଓ ସୁଯୋଗ ରହିଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଏ ସବୁରେ ରହିଛି : ପାରଙ୍ଗମତା ଦିଗରୁ ସରକାରୀ ସଂଗଠନ ଗୁଡିକର ପରିବ□ର୍ନ, ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା, ଫଳପ୍ରଦତା, ପାରଦର୍ଶିତା, ଅମଲାତନ୍ତ୍ରର ହ୍ରାସ, ଉ□ମ ଯୋଗାଯୋଗ, ଏବଂ ସମନ୍ୱୟ ତଥା ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛି ନାଗରିକ କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଆଇ.ସି.ଟି. ପରିଚାଳିତ ସରକାରୀ ସେବା ଗୁଡିକର ଡେଲିଭେରୀ ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଏବଂ ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ।

ଭାରତରେ ଏହି ପ୍ରୟାସ ୧୯୯୦ ଦଶକରେ ଇ-ପ୍ରଶାସନ ଜରିଆରେ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ୨୦୦୬ ମସିହାରେ ପ୍ରଚଳିତ ଜାତୀୟ ଇ-ଗଭର୍ଣ୍ଣାନ୍ସ ଯୋଜନା ବଳରେ ଅଧିକ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହୋଇଥିଲା । ତଥାପି ଇ-ଗଭର୍ଣ୍ଣମେ□ ଡେଭଲପମେ□ ସୂଚକାଙ୍କରେ ଭାରତ ୧୧୭ ଟି ଦେଶଠାରୁ ପଛରେ ରହିଛି । ପୂର୍ବରୁ ଯୋଜନା ପତ୍ରିକାରେ ଲିଖିତ ଏକ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଦ୍ୱିବେଦୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ଅନେକ କାରଣ ଚିହ୍ନଟ କରିଥିଲେ ଯାହା ଭାରତକୁ ଏକ ସମାନତା ଭି□କ ସୂଚନା ସମାଜ ଓ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପରିଣତ କରିବା ଉଦ୍ୟମକୁ ପ୍ରତିହତ କରୁଛି । ଯେଉଁସବୁ କାରଣ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଛି ତାହା ହେଲା; ଆଇ.ସି.ଟି. ଭି□କ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡିକ କେନ୍ଦ୍ର, ରାଜ୍ୟ ଓ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ବିଭାଗୀକରଣ; ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମନ୍ୱିତ କରଣରେ ଅଭାବ, ଶେଷ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ; ସ୍ଥାନୀୟ ଭାବରେ ସର୍ବସାଧାରଣ ସେବା କେନ୍ଦ୍ରର ଅଭାବ, ଇ-ଗଭର୍ଣ୍ଣାନସ ସେବା ଉପଲବ୍ଧତା ଓ ଉପଯୋଗ ନେଇ ସଚେତନତାର ଅଭାବ, ନିମ୍ନ ମାନର ଡିଜିଟାଲ ସାକ୍ଷରତା, ଆଂଚଳିକ ଭାଷାରେ ଇ-ସେବା ଉପଲବ୍ଧ ନ ହେବା, ସୁରକ୍ଷା ଓ ବିଶ୍ୱସନୀୟତାର ଅଭାବ ।

ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ସେହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଅନେକ ସୁପାରିସ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା । ସେ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି : ପ୍ରଚଳିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୁଡିକୁ ମ୍ୟାପିଂ କରିବା ଆବଶ୍ୟକତା, ଉଦୀୟମାନ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡିକର ସରଳୀକରଣ ଓ

ସମନ୍ୱୟକରଣ ଆବଶ୍ୟକତା, ସେବା ଡେଲିଭେରୀ ନିମନ୍ତେ ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ଉପଯୋଗ କରିବା, ସ୍ୱର ଆଧାରିତ ମୋବାଇଲ ଆପ୍ଲିକେସନ ବିକାଶ, ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ଆଇ.ସି.ଟି. ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ଉପରେ ବିସ୍ତୃତ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦେବା, ଗ୍ରାମା□ଳ ସଂପ୍ରଦାୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନିକଟରେ ସାଧାରଣ ସେବା କେନ୍ଦ୍ର ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା, ଅଂଚଳିକ ଭାଷାରେ ଇ-ସେବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା, ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ପରିବେଶ ଉପରେ ବିଶ୍ୱସନୀୟତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା । ଭାରତ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସଂସ୍କାର ପାଇଁ ଏସବୁ ଅତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ନିକଟ ଅତୀତରେ ଭାରତ ସରକାର ଏକ ଅସାଧାରଣ ପ୍ରୟାସ ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି ଯେଉଁଥିରେ ଏହିସବୁ ସୁପାରିସ ଗୁଡିକର ପ୍ରତିଫଳନ ହୋଇଛି । ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଆମେ ଏହି ମାର୍ଗଦର୍ଶୀ ପ୍ରୟାସ ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ତାହା ହେଲା ଜିଡିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ । ଏହା ଯଦି ଫଳପ୍ରଦ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଏ ତାହାର ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ସକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ଭାରତର ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ବିକାଶ ଓ ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନିକ ସଂସ୍କାର ଉପରେ ଅବଶ୍ୟ ପଡିବ ।

ଡିଜିଟାଲ ଭାରତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ

ଡିଜିଟାଲ ଭାରତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହେଉଛି ଏକ ଆନ୍ତଃ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ପ୍ରୟାସ ଯେଉଁଥିରେ ଭାରତକୁ ଏକ ଡିଟିଟାଲ ପ୍ରଚଳିତ ଓ ସଶକ୍ତ ସୂଚନା ସମାଜ ଓ ଜ୍ଞାନଭି□କ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରାଯିବ । ଏହା ହେଉଛି ଜାତୀୟ ଇ-ପ୍ରଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ତୁଳନାରେ ଏକ ବିଶାଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ । ଏହା ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍ସ ଓ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ବିଭାଗର ସଂଯୋଜନାରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି । ଏହାର ସଫଳତା ପାଇଁ ଏକ ଟ୍ରିଲିୟନରୁ ଅଧିକ ଟଙ୍କାର ବ୍ୟୟ ବରାଦ କରାଯାଇଛି । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ୨୦୧୪ ଅଗଷ୍ଟ ମାସ ୨୦ ତାରିଖ ଦିନ କେନ୍ଦ୍ର କ୍ୟାବିନେଟରେ ମଂଜୁରୀ ମିଳିଥିଲା । ୨୦୧୮ ସୁଦ୍ଧା ଏହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଉଚ୍ଚାକାଂକ୍ଷୀ ଆଶା ରଖାଯାଇଛି । ଏହି ବିଶାଳ ପରିବ□ନଶୀଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ହେଉଛି ସରକାରୀ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ରାରେ ଡିଜିଟାଇଜ କରିବା ଏବଂ ପୁନର୍ଗଠନ କରିବା ଯଦ୍ୱାରା ସବୁପ୍ରକାର ସରକାରୀ ସେବା ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ମାଧ୍ୟମରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା ଯାହା ନୂତନ ଭାବରେ କର୍ମ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ତିନୋଟି ମୁଖ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବ । (୧) ଭି□ଭୂମିକୁ ଏକ ୟୁଟିଲିଟି ଭାବରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା (୨) ଚାହିଦା ମୁତାବକ ଶାସନ ଓ ସେବା (୩) ନାଗରିକ ମାନଙ୍କ ଡିଜିଟାଲ ସଶକ୍ତକରଣ ।

ପ୍ରଥମଟିରେ ରହିଛି : ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକମାନଙ୍କ ଡିଜିଟାଲ ସଶକ୍ତକରଣ ସକାଶେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମ ପ□ାୟତରେ ଦ୍ରୁତ ଗତି ଇ□ରନେଟ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦେବା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକଙ୍କୁ ଡିଜିଟାଲ ପରିଚୟ ଯୋଗାଇ ଦେବା (ଅସାଧାରଣ, ଜୀବନବ୍ୟାପୀ, ଅନ ଲାଇନ ଏବଂ ପ୍ରତିପାଦିତ); ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ସଶକ୍ତିକରଣ ସକାଶେ ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉ□ ଓ ମୋବାଇଲ ଫୋନ ଜରିଆରେ ଡିଜିଟାଲ ଓ ଆର୍ଥିକ ସେବାରେ ନାଗରିକ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା; ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ସେବା ଡେଲିଭେରୀ ସହଜ କରିବା ସକାଶେ ନିକଟରେ ସର୍ବସାଧାରଣ ସେବା କେନ୍ଦ୍ର ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା, ତଥା ଦେଶରେ ସୁରକ୍ଷିତ ସାଇବର ସ୍ପେଶ ସ୍ଥାପନ କରିବା ଯାହା ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ସେବାର ଉପଯୋଗ ପ୍ରସାରିତ କରିବ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଆଭିମୁଖ୍ୟରେ ରହିଛି : ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ସରକାରୀ ସେବା ସହଜରେ ଓ ସିଙ୍ଗଲ ଓ୍ୱିଣ୍ଡୋ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ମଧ୍ୟରେ ବିନା ଦ୍ୱିଧାରେ ସମନ୍ୱୟକରଣ, ଏଭଳି ସରକାରୀ ସେବା ଅନଲାଇନ ଓ ମୋବାଇଲ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ଜରିଆରେ ବାସ୍ତବିକ ସମୟରେ ଉପଲବ୍ଧ କରାଯିବ । ଲୋକମାନେ ଯେପରି ସବୁ ପ୍ରକାର ସୂଚନା ପାଇପାରିବେ ସେଥିପାଇଁ ସୂଚନା କ୍ଲାଉଡ ପ୍ଲାଟଫର୍ମରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ । ପୁନଶ୍ଚ ବ୍ୟବସାୟ ଯେପରି ସହଜ ହେବ ତାହା ନିଶ୍ଚିତ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହା ବିଭିନ୍ନ ଡିଜିଟାଲ ସରକାରୀ ସେବା ଦ୍ୱାରା ସୁବିଧାଜନକ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ଓ ମୁଦ୍ରାବିହୀନ ଆର୍ଥିକ କାରବାର କରାଯାଇପାରିବ । ଶେଷରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗ୍ରହଣ ସହାୟତା ଓ ବିକାଶ ସକାଶେ ସମନ୍ୱିତ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ସରକାରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉପଯୋଗ କରିବାକୁ ହେବ ।

ତୃତୀୟ ମୁଖ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର ହେଉଛି ନାଗରିକ ମାନଙ୍କର ଡିଜିଟାଲ ସଶକ୍ତିକରଣ । ଏଥିରେ ରହିଛି ଭାରତୀୟ ନାଗରିକ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଡିଜିଟାଲ ସାକ୍ଷରତା ପ୍ରସାର; ଡିଜିଟାଲ ସମ୍ବଳ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା, ସହଜରେ ଓ ବିନା ଅସୁବିଧାରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ସରକାରୀ କାଗଜପତ୍ର/ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ସବୁ କ୍ଲାଉଡରେ ଉପଲବ୍ଧ

କରାଇବା, ଡିଜିଟାଲ ସମ୍ବଳ ଓ ସେବାର ବ୍ୟାପକ ଉପଯୋଗ ଓ ଗ୍ରହଣ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ତଥା ଏହା ଆ□ଳିକ ଭାଷାରେ ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା । ଅଂଶଗ୍ରହଣ ଭି□କ ଶାସନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବିକଶିତ କରିବା, ସହଯୋଗ ଭି□କ ଡିଜିଟାଲପ୍ଲାଟଫର୍ମର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା, ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷଙ୍କୁ ମିଳୁଥିବା ସବୁ ପ୍ରକାର ଅଧିକାର ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସବୁ କ୍ଲାଉଡ ଜରିଆରେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ଯୋଗ୍ୟ କରିବା ।

ଏହି ତିନୋଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସଫଳତା ହାସଲ କରିବା ସକାଶେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ୯ଟି ସ୍ତମ୍ଭ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଛି । ଏଗୁଡିକ ହେଲା (୧) ବ୍ରଡ ବ୍ୟାଣ୍ଡ ହାଇୱେ (୨) ମୋବାଇଲ କନେକ୍ଟିଭିଟି ସାର୍ବଜନୀନ ଭାବରେ ଉପଲବ୍ଧ ସେବା (୩) ପବ୍ଲିକ ଇ□ରନେଟ ଆକ୍ସେସ୍ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ (୪) ଇ-ଗଭର୍ଣ୍ଣାନସ : ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ଜରିଆରେ ପ୍ରଶାସନିକ ସଂସ୍କାର, (୫) ଇ-କ୍ରାନ୍ତି- ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ସେବା ଡେଲିଭେରୀ (୬) ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସୂଚନା (୭) ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକସ ଉତ୍ପାଦନ (୮) କର୍ମ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଁ ଆଇ.ଟି. (୯) ଶୀଘ୍ର ଅମଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ (୧୦) ପ୍ରଦର୍ଶନ

ବ୍ରଡ ବ୍ୟାଣ୍ଡ ହାଇୱେରେ ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମା□ଳ ଓ ସହରା□ଳକୁ ବ୍ରଡ ବ୍ୟାଣ୍ଡ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହାକୁ ଜାତୀୟ ସୂଚନା ଢା□ା ସହ ସମ୍ମିଳିତ କରିବା । ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଉଛି ନିରନ୍ତର ମୋବାଇଲ କନେକ୍ଟିଭିଟି ସକାଶେ ଆବଶ୍ୟକ ଭି□ଭୂମି ସଂରଚନା କରିବା । ତୃତୀୟରେ ୨୦୧୭ ସୁଦ୍ଧା ୨,୫,୦୦୦ ଗ୍ରାମ ଲାଗି ସ୍ଥାନୀୟ ଭାବରେ ସର୍ବ ସାଧାରଣ ସେବା କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ ତଥା ଆଗାମୀ ଦୁଇବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବହୁ ସେବା କେନ୍ଦ୍ର ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବା ଭଳି ୧,୫୦,୦୦୦ ଡାକଘର କେନ୍ଦ୍ର ବହୁମୁଖୀ ହେବ । ଚତୁର୍ଥରେ ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଇ-ଗଭର୍ଣ୍ଣନାନ୍ସ ଜରିଆରେ ପ୍ରଶାସନିକ ସଂସ୍କାର ଯୋଜନା କରାଯାଇଛି । ଏଥି ସହିତ ବିଜିନେସ ପ୍ରୋସେସ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି । ଯେଉଁଥିରେ ରହିଛି ଫର୍ମ ସରଳୀକରଣ, ଅନ ଲାଇନ ଆବେଦନ ଓ ଟ୍ରାକିଂ, ଅନଲାଇନ ରିପୋଜିଟୋରିର ପ୍ରୟୋଗ, ସେବା ଓ ପ୍ଲାଟଫର୍ମର ସମନ୍ୱିତକରଣ, କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରବାହର ଅଟୋମେସନ ତଥା ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ ଜନ ଅଭିଯୋଗ ଶୁଣାଣି ପ୍ରକ୍ରିୟାର ପ୍ରୟୋଗ ।

ପ□ମ ସ୍ତମ୍ଭରେ ରହିଛି ସରକାରୀ ସେବା ଉପଲବ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ନାଗରିକମାନଙ୍କ ସକାଶେ କେତେକ ବିନ୍ଦୁ, ଇ-କ୍ରାନ୍ତିର ଉପଯୋଗ କରି ବିଭିନ୍ନ ସରକାରୀ ସେବାର ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ଡେଲିଭେରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏଥିରେ କରାଯିବ । ଏଥିରେ ରହିଛି ଇ-ଶିକ୍ଷା, ଇ-ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଯୋଜନା ପାଇଁ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା । ଯାହା ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗ୍ରହଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସହଜ କରିବ, ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା, ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରଯୁକ୍ତିକରଣ, ଇ-ନ୍ୟାୟାଳୟ, ଇ-ପୋଲିସ, ଇ-ଜେଲ ଏବଂ ଇ-ଦଣ୍ଡବିଧାନ ଷଷ୍ଠ ସ୍ତମ୍ଭରେ ହେଉଛି ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସୂଚନା ଯେଉଁଥିରେ ସରକାର ସବୁପ୍ରକାର ସୂଚନା ଓ କାଗଜପତ୍ର ସବୁ ଅନଲାଇନରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଉପଲବ୍ଧ କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛନ୍ତି । ସାମାଜିକ ମିଡିଆର ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଉପଯୋଗ କରାଯିବ । ଅନ ଲାଇନ ମେସେଜିଂ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବ ।

ସପ୍ତମ ସ୍ତମ୍ଭରେ ରହିଛି ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ଉତ୍ପାଦନ ଯେଉଁଠାରେ ସରକାର ୨୦୨୦ ସୁଦ୍ଧା ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ଆମଦାନୀ ଶୂନ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ଉତ୍ପାଦନ ଦେଶରେ ବ୍ୟାପକ କରିବେ । ଉପଲବ୍ଧ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ସକାଶେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନୁହେଁ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯୋଜନା କରାଯାଇଛି । ଅଷ୍ଟମ ଏବଂ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ତମ୍ଭ ହେଉଛି ଆଇ.ସି.ଟି. ଆଧାରିତ କର୍ମ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି କରିବା । ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ସକାଶେ ସରକାର ଆଇ.ଟି. କ୍ଷେତ୍ର କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ସକାଶେ ଛୋଟ ଛୋଟ ସହର ଏବଂ ଗ୍ରାମରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଯୋଜନା କରୁଛନ୍ତି । ଉ□ର ପୂର୍ବା□ଳ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଆଇ.ଟି.ଇ.ଏସ୍. ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଛି । ଟେଲିଯୋଗାଯୋଗ ସେବା ପ୍ରଦାନକାରୀମାନେ ଗ୍ରାମା□ଳ ଶ୍ରମବଳକୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦେବେ । ଶେଷରେ ନବମ ସ୍ତମ୍ଭ ହେଉଛି ଆଗୁଆ ଅମଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟାରମ୍ଭ କରିସାରିଲାଣି ଏଥିରେ ବିଭିନ୍ନ ମେସେଜ୍ ନିମନ୍ତେ ଆଇ.ଟି. ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଇ-ଗ୍ରିଟିଙ୍ଗସ ତଥା ବାଇଓମେଟ୍ରିକ୍ ଉପସ୍ଥାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ କରାଯାଇଛି । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ହୋଇଗଲାଣି ।

ଡିଜିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ ପ୍ରୟାସ ପାଇଁ ଆମେ ଅସାଧାରଣ ଓ ମାଇଲଖୁ□ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର ଜାଣିଶୁଣି କରିଛୁ କାରଣ ଆମ ମତରେ ଏହା ହେଉଛି ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଏବଂ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତସଂପନ୍ନ ଏବଂ ଏଥିରେ ଦୀର୍ଘମିଆଦୀ ଧାରଣଶୀଳ ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ରହିଛି ।

ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ କହିଲେ ଆମେ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଓ ଆନ୍ତଃ ସଂଯୋଗ ଦିଗ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଉଛୁ ଯଥା ଭି□ଭୂମିବିକାଶ, ସମନ୍ୱିତ ଓ ସରଳ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ସେବା, ତଥା ନାଗରିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଡିଜିଟାଲ ସାକ୍ଷରତା । ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଡିଜିଟାଲ

ସଶକ୍ତିକରଣ ସକାଶେ ଏହା ହେଉଛି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ କାରଣ ଏହା ବିନା ଆମେ ଡିଜିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିପାରିବା ନାହିଁ । ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛି ଡିଜିଟାଲ ସାକ୍ଷର ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ମିଳୁଥିବା ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ପ୍ରତି ସଚେତନ ନ ରହିଲେ ଭି□ିଭୂମି ଓ ଇ-ସେବାର କିଛି ମୂଲ୍ୟ ରହିବ ନାହିଁ । ଡିଜିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହେଉଛି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିସଂପନ୍ନ । କାରଣ ଏଥିରେ କେବଳ ସହରା□ଳ ବିକାଶ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଉନାହିଁ । ଗ୍ରାମା□ଳ ଲୋକମାନଙ୍କ ବିକାଶପାଇଁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି । ଯେଭଳି ଯୋଜନା କରାଯାଇଛି ତଦନୁଯାୟୀ ସଫଳତା ହାସଲ ହେଲେ ଦେଶରୁ ଡିଜିଟାଲ ତଫାତ ଦୂର କରିବା ଦିଗରେ ଇ□ରନେଟ କନେକ୍ଟିଭିଟିର ପ୍ରଭାବ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିସଂପନ୍ନ ଓ ସମାନତାଭି□ିକ ସୂଚନା ସମାଜ ଓ ଜ୍ଞାନଭି□ିକ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇପାରିବ ।

କାର୍ଯ୍ୟସଂପନ୍ନ ହେଲେ ଏଥିରୁ ଯେଉଁ ସାର୍ବଜନିକ ଲାଭ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ ତାହାକୁ ଆଧାର କରି ଆମେ ଏହାକୁ ମାଇଲଖୁ□ ବୋଲି କହୁଛୁ । ଏହା ସମାଜରେ ଓ ଦେଶରେ ବ୍ୟାପକ ପରିବ□ନ ଆଣିପାରିବ ତଥା ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ଓ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ଦିଗରେ ଏହାର ଅବଦାନ ବ୍ୟାପକ ହେବ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଫଳରେ ସିଧାସଳଖ ୧.୭ କୋଟି ଏବଂ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ୮.୫ କୋଟି କର୍ମ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ହେବ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ଡିଜିଟାଲ ପ୍ରୟାସ କରାଯାଇଥିଲା ତାହାକୁ ବ□ମାନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସହ କୌଣସି ପ୍ରକାର ତୁଳନା କରାଯାଇନପାରେ । ଗୁଗଲ ଓ ମାଇକ୍ରୋସଫ୍ଟ ଭଳି ବିଶ୍ୱର ବିଶାଳ ଆଇ.ଟି. କଂପାନି ଏବଂ 'ନାସକମ' ଭଳି ସଂଗଠନ ଯେଭଳି ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରତି ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଛନ୍ତି ସେଥିରୁ ଏହା ମାଇଲଖୁ□ ସଦୃଶ ପରିଚୟ ମିଳେ । ଇ-ବାଣିଜ୍ୟ, ଡିଜିଟାଲ ମାର୍କେଟିଂର ବ୍ୟାପକ ପ୍ରସାର ଜରିଆରେ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ଖାଉଟି ରିଟେଲିଂର ଢା□ାରେ ମଧ୍ୟ ପରିବ□ନ ଏହାଦ୍ୱାରା ଆସିବ । ଏହି ଅସାଧାରଣ ଏବଂ ମାଇଲଖୁ□ ସଦୃଶ ପ୍ରକୃତି ଯୋଗୁଁ ହିଁ ଭାରତରେ ଓ ସାରା ଦୁନିଆରେ ଶିଳ୍ପ ଜଗତ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସମର୍ଥନ କରିଛନ୍ତି ।

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବା ଆଂଶିକ ଭାବରେ ସଂପନ୍ନ ହେଲେ ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଫଳ ଆମେ ଦେଖିପାରିବା । ଭାରତରେ ବ□ମାନ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ଓ ସ୍ଥିର ସରକାର ରହିଛି । ତେଣୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଅଧିକାଂଶ ଭାଗ ସମୟାନୁସାରେ ସଂପନ୍ନ ହେବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଉଛି । କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି । ଡିଜିଟାଲ ସାକ୍ଷରତା ଓ ମାନବ ବିକାଶ ପାଇଁ ସମୟ ଲାଗିବ । ଦକ୍ଷତା ଓ ସଚେତନତା ବୃଦ୍ଧି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହେଉଛି ବିଶାଳ ଓ ଜଟିଳ କାର୍ଯ୍ୟ । ଏହା ଫଳପ୍ରଦ ଭାବରେ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ସମୟ ଲାଗିବ । ତେଣୁ ଏଥିପାଇଁ ବିଶେଷକରି ଗ୍ରାମା□ଳ ଲୋକଙ୍କ ସକାଶେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟଭି□ିକ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଆମେ ସୁପାରିସ କରୁଛୁ ।

ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟାବଧିରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଡିଜିଟାଲ ସାକ୍ଷରତା ହାସଲ ନିମନ୍ତେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଯାଦୁକରର କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । ବଜାର ଅଭିମୁଖୀ ପ୍ରକ୍ରିୟା ତଥା ଲକ୍ଷ୍ୟଭି□ିକ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ଏହା ଅଧିକ ଫଳପ୍ରଦ ହୋଇପାରିବ । ମୋଟ ଉପରେ ନାଗରିକ ଏନଗେଜମେ□ ଫ୍ରେମଓ୍ୱାର୍କ

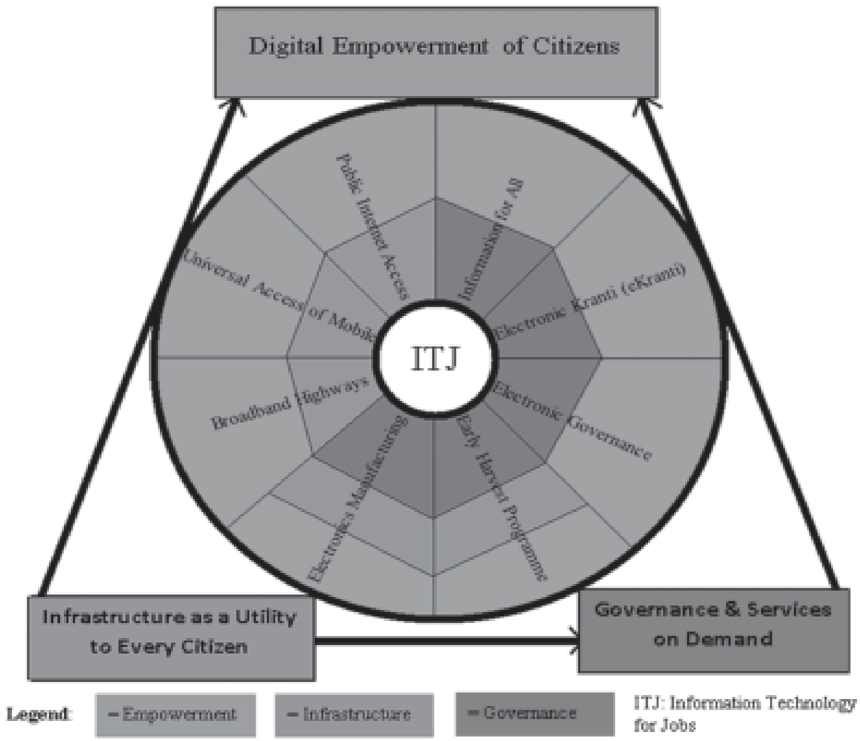

Figure 1. Digital India Programme: Three Key Areas and Nine Pillars

(ସି.ଇ.ଏଫ୍.)ରେ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ଆଇ.ସି.ଟି. ସାକ୍ଷରତାକୁ ଆଧାର କରି ଅଲଗା ଅଲଗା କରାଯିବ । ଏଥିରେ ପର୍ଯ୍ୟାୟ କ୍ରମେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ଡିଜିଟାଲ ସାକ୍ଷର କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଦୁଇ ସ୍ତରରେ କାର୍ଯ୍ୟ ହାସଲ କରାଯିବ ଯଥା (୧) ଉପଯୋଗକାରୀରେ ପରିବ□ନ । ଯେଉଁମାନେ ଆଡହକ୍ ଭାବରେ ଉପଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ନିୟମିତ ଉପଯୋଗକାରୀରେ ପରିଣତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରୟାସ କରାଯିବ ।

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ବିଭିନ୍ନ ପଦ୍ଧତି ସମ୍ମିଳିତ କରାଯାଇଛି । ବ୍ରଡବ୍ୟାଣ୍ଡ, ମୋବାଇଲ, ପବ୍ଲିକ ଇ□ରନେଟ ଆକସେସ୍ ପଏ□ ଆଦି, ଯଦ୍ୱାରା ଇ□ରନେଟ ସଂଯୋଗ ଏବଂ ସରକାରୀ ସେବା ପାଇଁ ସର୍ବସାଧାରଣ ସେବା କେନ୍ଦ୍ରର ସୁବିଧା କରାଯାଇପାରିବ । ଡିଜିଟାଲ ବିଭେଦ ଦୂର କରିବା ଏବଂ ଡିଜିଟାଲ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିସଂପନ୍ନତା ହାସଲ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏଗୁଡିକ ହେଉଛି ଫଳପ୍ରଦ ପଦ୍ଧତି । ତେବେ ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ବଡ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ରହିଛି । ଭାରତର ଅନେକ ଗ୍ରାମରେ ଆଜି ମଧ୍ୟ ବିଦ୍ୟୁତ ସଂଯୋଗ ନାହିଁ ଏବଂ ଦେଶର ଅଧିକାଂଶ ଅଂଚଳରେ ବିଜୁଳି କାଟ ହେଉଛି ଅତି ସାଧାରଣ କଥା । ସୁତରାଂ, ଘର ଇ□ରନେଟ ସଂଯୋଗ, ସର୍ବସାଧାରଣ ସେବା କେନ୍ଦ୍ର, ପବ୍ଲିକ ଇ□ରନେଟ ଆକସେସ୍ ପଏ□ ଆଦି ଉପଯୋଗୀ ହେବ ନାହିଁ (ତେଣୁ ଏ ଦିଗରେ ସବୁ ପୁଂଜି ନିବେଶର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପଯୋଗ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ) ଯଦି ନିରନ୍ତର ବିଦ୍ୟୁତ ଯୋଗାଣ ନିଶ୍ଚିତ କରାନଯିବ, ଏହି ସମସ୍ୟା ଦୂର କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏହିସବୁ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡିକ ସକାଶେ ନିରନ୍ତର ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ହେବ । ଏହା ବିକଳ୍ପ ଉତ୍ସ ଯଥା ସୌର ଓ ପବନ ଶକ୍ତିରୁ କରାଯାଇପାରିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସର୍ବସାଧାରଣ ସେବା କେନ୍ଦ୍ରରେ ନିରନ୍ତର ବିଦ୍ୟୁତଶକ୍ତି ପାଇଁ ସୌର ପ୍ୟାନେଲ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇପାରିବ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମ ମତରେ ଡିଜିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଏଜେଣ୍ଡାରେ ନିୟମିତତା ଓ ଧାରଣଶୀଳତା ହାସଲ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏହାଦ୍ୱାରା ବିକଳ୍ପ ଶକ୍ତି ଉତ୍ସ ସକାଶେ ସଚେତନତା ମଧ୍ୟ ପ୍ରସାର କରାଯାଇପାରିବ ।

ଡିଜିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ବ୍ୟାପକ ଅନ ଲାଇନ ମୁକ୍ତ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ବିକାଶ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ଏହା ହେଉଛି ଏକ କଟିଂ ଏଜ୍ ସୃଜନଶୀଳତା ଯାହାର ପରୀକ୍ଷଣ ଓ ଉପଯୋଗ ଭଲ ଭାବରେ କରାଯାଇଛି । ଏଥିପାଇଁ କିନ୍ତୁ ବ୍ୟାପକ ମନୋଭାବ ପରିବ□ନ ଆବଶ୍ୟକ । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛି ବିକାଶ ସମୟରେ ଉପଯୋଗୀମାନଙ୍କ ବ୍ୟାପକ ଅଂଶଗ୍ରହଣ । ତେବେ ଏଥିପାଇଁ ମଧ୍ୟ କେତେକ ବ୍ୟାପକ ପାଇଲଟ ସବୁ କରାଯିବ ଯେଉଁଥିରେ ଏଥନୋଗ୍ରାଫିକ ଗବେଷଣା ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ହେବ ।

ଭାରତରେ ସରକାରୀ ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ସ୍ଥିତି ଆଦୌ ଠିକ ନୁହେଁ । ଶିକ୍ଷକମାନେ ଉ□ମ ପ୍ରଶିକ୍ଷିତ ନୁହଁନ୍ତି ଏବଂ ଡିଜିଟାଲ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ଉପଯୋଗ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ଦକ୍ଷତା ଆଦୌ ନାହିଁ । ଏଭଳି ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ସ୍କୁଲଗୁଡିକରେ ବ୍ରଡବ୍ୟାଣ୍ଡ ସଂଯୋଗ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନୁହେଁ । ଶିକ୍ଷାଦାନ ତଥା ଏଥିରେ ଉଭୟ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଓ ପିତାମାତାମାନଙ୍କୁ ଯୋଡିବାକୁ ହେଲେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ଡିଜିଟାଲ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ଉପଯୋଗ ଉପରେ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦେବାକୁ ହେବ । ଏ ଦିଗରେ ଏକ ବେ□ ମାର୍କିଂ ଅଧ୍ୟୟନ କୋରିଆରେ କରାଯାଇଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆରେ ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ବ୍ରଡବ୍ୟାଣ୍ଡର ବ୍ୟାପକ ଉପଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯାଇଥିଲା । ଆଜି ବିଶ୍ୱ ଇ-ଗଭର୍ଣ୍ଣମେ□ ବିକାଶ ସୂଚକାଙ୍କର ଦକ୍ଷିଣକୋରିଆ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନରେ ରହିଥିବା ଏକ ସର୍ବେକ୍ଷଣରେ କୁହାଯାଇଛି । ଏହି ସର୍ବେକ୍ଷଣ ଜାତିସଂଘ ଦ୍ୱାରା ୨୦୧୪ରେ କରାଯାଇଥିଲା । ବ୍ରଡବ୍ୟାଣ୍ଡ ସଂଯୋଗ, ଉପଲବ୍ଧତା, ଇ-ବହିର ଉପଯୋଗ, ସ୍କୁଲ ସ୍ତରରେ ଆଇ.ସି.ଟି. ଦକ୍ଷତା ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଅତ୍ୟଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ ହେବ କାରଣ ଏହା ଆଗାମୀ ୨୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଦେଶରୁ ଡିଜିଟାଲ ବିଭେଦ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ସହାୟତା କରିବ ।

ଉପଲବ୍ଧ ସୂଚନା ମୁତାବକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯାହା ଉପରେ ସେଭଳି ଭାବରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇନାହିଁ ତାହା ହେଲା ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନ କିଭଳି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି ବା ହୋଇଛି ତାହାର ମୂଲ୍ୟାୟନ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଏହା ଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଛି ଯେ ବାଞ୍ଛିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ ଏବଂ ଏଥିରୁ କଣ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ ହୋଇଛି ତାହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ମୂଲ୍ୟାୟନ ଆବଶ୍ୟକ । ଫଳପ୍ରଦ ମୂଲ୍ୟାୟନ ନ ହେଲେ ସେଇଭଳି ତ୍ରୁଟି ବାରମ୍ବାର ହେବ । ଭାରତ ଭଳି ଏକ ଦେଶ ଯେଉଁଠାରେ ସବୁ ସ୍ତରରେ ଦୁର୍ନୀତି ବ୍ୟାପକ ହୋଇଛି । ସେଠାରେ ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଜରିଆରେ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିବା ହେଉଛି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଏହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ଯେ ଡିଜିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଠିକ ଦିଗରେ ଗତି କରୁଛି । ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି କହିଲେ ଆମେ ଶିକ୍ଷାବିତ ଓ ଗବେଷକ (ଉଭୟ ଭାରତରେ ବିଦେଶ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ସହ

ଜଡିତ)ମାନଙ୍କୁ ବୁଝିଥାଉ ଯେଉଁମାନେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକଳ୍ପ ଗୁଡିକର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିବେ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ଏଥିପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉଦ୍ୟମର ସୂଚନା ମିଳୁନାହିଁ ।

ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟ (ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା, ବ୍ୟବସାୟ ଓ ପ୍ରବନ୍ଧନ, ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ) ଡକ୍ଟରେଟ ଉପାଧି ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଗବେଷକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ ସୁଯୋଗ ରହିଛି । ଆନ୍ତଃ ବିଷୟ ଗବେଷଣା ସକାଶେ ଅସାଧାରଣ ଓ ଅନୁକୂଳ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସକାଶେ ସୁଯୋଗ ରହିଛି । ଏଭଳି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଡିଜିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସଫଳ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଦିଗରେ ଯେ ଫଳପ୍ରଦ ହେବ ତା ନୁହେଁ ବରଂ ଆନ୍ତଃ ବିଷୟ ଗବେଷଣା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାପକ ପରିସର ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ତେଣୁ ଶିକ୍ଷାଗତ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ଏବଂ ମୂଲ୍ୟାୟନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଅଙ୍ଗ ହେବା ଦରକାର ଯାହା ବ□ମାନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ନାହିଁ ।

୨୦୨୨ସୁଦ୍ଧା ଭାରତକୁ ଡିଜିଟାଲ ଭାରତରେ ପରିଣତ କରିବା ସକାଶେ ଭାରତର ପରିବ□ନ ଯାତ୍ରା ଉପରେ ଚୂଡାନ୍ତ ଧାରଣା ଦେବା । ଡିଜିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରଚଳନ କରି ଭାରତ ସରକାର ଏଭଳି ଯାତ୍ରା ସକାଶେ ମାର୍ଗ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିଛନ୍ତି । ଯଦିଚ ଏହି ମାର୍ଗ ସହଜ ଓ ସରଳ ଲାଗୁଛି ଏହା କିନ୍ତୁ ସରଳ ନୁହେଁ ଏବଂ ଏଥିରେ ଅନେକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ରହିଛି ଯାହା ଆମେ ଆଗରୁ ଆଲୋଚନା କରିଛୁ । ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସବୁ ଦୂର କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏନ୍.ଆଇ.ସି. ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ସୁତରାଂ, ଏନ୍.ଆଇ.ସି.ରେ ପ୍ରଥମେ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ପରିବ□ନ ଆଣିବାକୁ ହେବ । ପୁନଶ୍ଚ ଏହି ମାତ୍ରା ନିରନ୍ତର କରିବାକୁ ହେବ ଯଦ୍ୱାରା ବିନା ଦ୍ୱିଧାରେ ଆମେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ପହ□ପାରିବା । ଏହା ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ ଏହି ଯାତ୍ରା ସମୟରେ ଭାରତୀୟ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ନିରନ୍ତର ଭାବରେ ଯୋଡି ରଖିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ/ଦକ୍ଷତା ସଂପନ୍ନ କରିବାକୁ ହେବ ଯଦ୍ୱାରା ଡିଜିଟାଲ ଭାରତ ଆଡକୁ ପରିବ□ନ ସହଜ ହେବ ।

ଡିଜିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗକୁ ଦେଖିଲେ ଏହା ଏକ ବୈପ୍ଳବାତ୍ମକ ପ୍ରୟାସ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ସବୁ ଲୋକଙ୍କୁ ଡିଜିଟାଲ ଦକ୍ଷତାରେ ପ୍ରଶିକ୍ଷିତ କରିବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦେଇ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କେବଳ ଡିଜିଟାଲ ପାଇଁ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ତା ନୁହେଁ ବରଂ ସାମାଜିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସଂପନ୍ନତା ନିମନ୍ତେ ଅନୁକୂଳ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ଡିଜିଟାଲ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସଂପନ୍ନତା ଜରିଆରେ ସାମାଜିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସଂପନ୍ନତା ହାସଲ କରାଯାଇପାରିବ । ତେଣୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସାରା ଦେଶ ପାଇଁ ଆଶା ଓ ସୁଯୋଗ ଭରି ରହିଛି । ଏହାକୁ ବାସ୍ତବରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ଆମକୁ ଭାରତୀୟ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିବ□ନ ଆଣିବାକୁ ହେବ ତଥା ସେମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସରେ ମଧ୍ୟ ପରିବ□ନ ଆଣିବାକୁ ହେବ ।

ଏହା ଆମେ ବିଶ୍ୱାସର ସହ କହି ପାରିବା ଯେ ଯଦି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆଶାନୁରୂପ ଫଳ ହାସଲ କରେ ତେବେ ନୂତନ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଭାରତ ସକାରାତ୍ମକ ଜାତୀୟ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଧାରଣଶୀଳ ଭାବରେ ହାସଲ କରିପାରିବ । ଭାରତକୁ ବିଶ୍ୱରେ ପ୍ରତିଯୋଗୀତାମୂଳକ କରିବା ଦିଗରେ ଏହା ହେଉଛି ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯାହା ଆଶା କରାଯାଇଛି ଭାରତର ଭବିଷ୍ୟତ ହେଉଛି ଅତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ । ■■

ପୃଷ୍ଠା୪୦ର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ

ହୋଇନାହିଁ । ୟୁରୋପୀୟ ପ୍ରକଳ୍ପ ସଂପନ୍ନ ହୋଇଯିବା ପରେ ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ବଳରେ ମଧ୍ୟ ସେଭଳି ବୃଦ୍ଧି ହେବ ନାହିଁ । ବ୍ରିକସ ଦେଶମାନଙ୍କର ଭୋଟଦାନ ଅଂଶ, ଆର୍ଥିକ ଶକ୍ତି ଗୁଡିକର ଉଦୟ, ମୋଟ ବିଶ୍ୱ ଜି.ଡି.ପି.ର ଅଧା ଏବଂ କ୍ରୟ ଶକ୍ତି ସମାନତାର ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ପ୍ରାୟ ହୋଇଛି । ଆର୍ଥିକ ସହଯୋଗ ଓ ବିକାଶ ସଂଗଠନ (ଓ.ଇ.ସି.ଡି.) ଦେଶମାନେ ଉଦୀୟମାନ ଇଚ୍ଛୁକ ହେଉନଥିବା ସମ୍ବଳ ସଂପ୍ରସାରଣ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ଅନିଚ୍ଛା ଅନୁରୂପ ହୋଇଛି ।

ବ୍ରେଟନ ଉଡସ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱୟର କାହାଣୀ ଆଲୋଚନା କଲାବେଳେ ଜଣାପଡିଛି ଯେ ଉଦୀୟମାନ ବଜାରଗୁଡିକ ମଧ୍ୟ ନିଜର ସଂଚୟ ଆଦିର ପରିଚାଳନା ସକାଶେ ବିକଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରୁଛନ୍ତି । ସିଆଙ୍ଗ ମାଏ ଉଦ୍ୟମ, ପୂର୍ବ ଏସିଆରେ ଏସୀୟ ଇନଫ୍ରାଷ୍ଟକଚର ଇନ୍‌ଭେଷ୍ଟମେ□ ବ୍ୟାଙ୍କ ଏବଂ ନ୍ୟୁ ଡେଭଲପମେ□ ବ୍ୟାଙ୍କ ଏବଂ ବ୍ରିକସର କ□ିଜେନସି ରିଜର୍ଭ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଦି ହେଉଛି ଏହାର ଉଦାହରଣ । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସବୁ କ୍ରମଶଃ ଆଇ.ଏମ୍.ଏଫ୍. (ସିଆଙ୍ଗ ମାଏ ଓ କ□ିଜେନସି ରିଜର୍ଭ ବ୍ୟବସ୍ଥା) ଏବଂ ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କ (ନ୍ୟୁ ଡେଭଲପମେ□ ବ୍ୟାଙ୍କ ଓ ଏସୀୟ ଇନଫ୍ରାଷ୍ଟକଚର ଇନଭେଷ୍ଟମେ□ ବ୍ୟାଙ୍କ) ଭୂମିକାର ବିକଳ୍ପ ହେବେ । ଉଦୀୟମାନ ଆର୍ଥିକ ଶକ୍ତି ସବୁ ଯୁଦ୍ଧ ପରବ□ୀ ସମୟ ଆମେରିକା ଓ ୟୁରୋପ ଯାହା କରିପାରିଥିଲେ ସେଭଳି ଆବଶ୍ୟକ ଭୌଗୋଳିକ ସହଯୋଗ ହାସଲ କରିପାରିବେ କି ନାହିଁ ତାହା ଦେଖିବା ବାକି ଅଛି । ■■

** ଭାରତୀୟ ପ୍ରଶାସନିକ ସେବାର ସଦସ୍ୟ*

କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ବ   ାଅ - କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ପଢାଅ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ

ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଓ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀ :

୧୯୬୧ ପରଠାରୁ ଦେଶରେ ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ (୦-୬ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ) ଅର୍ଥାତ ୧୦୦୦ ପୁଅଙ୍କ ତୁଳନାରେ କନ୍ୟାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ନିୟମିତ ଭାବରେ ହ୍ରାସ ପାଉଛି । ୧୯୯୧ରେ ଏହା ୯୪୫ ଥିବା ବେଳେ ୨୦୦୧ ବେଳକୁ ମାତ୍ର ୯୨୭ ଏବଂ ୨୦୧୧ ବେଳକୁ ଚିନ୍ତାଜନକ ଭାବରେ ୯୧୮କୁ ହ୍ରାସ ପାଇଛି । ଏହି ହ୍ରାସ ମହିଳାଙ୍କ ଅଣ-ସଶକ୍ତିକରଣର ଏକ ସୂଚକାଙ୍କ । ଏଥିରେ ଜନ୍ମ ପୂର୍ବରୁ ଲିଙ୍ଗ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଏବଂ ଜନ୍ମ ପରେ କନ୍ୟା ଶିଶୁଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଭେଦଭାବ ପ୍ରତିଫଳନ ହେଉଛି । ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷରେ କନ୍ୟାସନ୍ତାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସାମାଜିକ ଭେଦଭାବ ଅପରପକ୍ଷରେ ବିଭିନ୍ନ ଲିଙ୍ଗ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସରଞ୍ଜାମ ସହଜରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେବା ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ସ୍ଥିତି ଖରାପ ହେବା ପଛରେ ମୂଳ କାରଣ ହୋଇଛି ।

ଏହି ଅନୁପାତ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଚଳରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହେଉଛି । ୨୧ଟି ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଂଚଳରେଏହା ପ୍ରତିକୂଳ ହୋଇଛି । ଏଠାରେ ହ୍ରାସ ୩ରୁ ୭୯ ପଏ□ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେଇଛି । ୧୧ଟି ରାଜ୍ୟ ଓ ଦୁଇଟି କେନ୍ଦ୍ର ଶାସିତ ଅଂଚଳରେ ଏହି ଅନୁପାତ ବିଗତ ଦଶକରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ପରିବ□ନ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ଦେଶରେ ୬୪୦ ଟି ଜିଲ୍ଲା ମଧ୍ୟରୁ ୪୨୯ଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ଅନୁପାତ ହ୍ରାସ ପାଇଛି । ସହରାଂଚଳରୁ ଗ୍ରାମାଂଚଳ, ଦୂରାନ୍ତ ଅଂଚଳରୁ ଜନଜାତି ଅଧ୍ୟୁଷିତ ଅଂଚଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାରା ଦେଶରେ ଏହି ହ୍ରାସ ଦେଖାଦେଇଛି ।

ଗୋଟିଏ ଶିଶୁ କନ୍ୟା ଯେପରି ନିଜର ସୁଯୋଗର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପଯୋଗ କରିପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ବଂଚାଇ ରଖିବା, ସୁରକ୍ଷା ଓ ସୁଶିକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ସମନ୍ବିତ ଓ ସମନ୍ୱୟ ମୂଳକ ଉଦ୍ୟମ ଆବଶ୍ୟକ । ତୁରନ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ଆବଶ୍ୟକତା ସ୍ୱୀକାର କରି ସରକାର ୨୦୧୪-୧୫ ବଜେଟ ଭାଷଣରେ ଶିଶୁ କନ୍ୟା ସଶକ୍ତିକରଣ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ "କନ୍ୟା ବ□ାଅ କନ୍ୟା ପଢାଅ'' କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ୨୦୧୪ ଜୁଲାଇ ୭ ତାରିଖ ଦିନ ଆୟୋଜିତ ଏକ ବୈଠକରେ ଏହି ନିଷ୍ପ□ ନିଆଯାଇଥିଲା ଯେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଶୀର୍ଷ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ହେବ ତଥା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ଅଭିଯାନ କରାଯିବ ଏବଂ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଏବଂ ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷା ଓ ସାକ୍ଷରତା ବିଭାଗ ସହାୟତା କରିବେ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ୨୦୧୪ ଅଗଷ୍ଟ ୧୫ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସରେ ଜାତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦେଇଥିବା ଭାଷଣରେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

କନ୍ୟା ବ□ାଅ ଓ କନ୍ୟା ପଢାଅ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏକ ଜାତୀୟ ଅଭିଯାନ ଜରିଆରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ ଏବଂ ୧୦୦ଟି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ବହୁ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ

ଦିଆଯିବ । ଏହା ହେଉଛି କେନ୍ଦ୍ର ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାରର କଲ୍ୟାଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଏବଂ ମାନବ ସଂଭଳ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ଏକ ଯୁଗ୍ମ ଉଦ୍ୟମ ।

ଲକ୍ଷ୍ୟ :

ଶିଶୁ କନ୍ୟା ପାଳନ କରନ୍ତୁ ଏବଂ ତାହାକୁ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ସମର୍ଥ କରନ୍ତୁ ।

ଅଭିମୁଖ୍ୟ :

କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ହେଉଛି ଏହି ଭଳି :

ଲିଙ୍ଗ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟ ନିବାରଣ କରିବା :

ଆଇନ ଉଲଂଘନ ସ୍ଥିତିରେ କଠୋର ଦଣ୍ଡ ବିଧାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହିତ ସମସ୍ତ ପ୍ରଚଳିତ ଆଇନ କାନୁନ ବିଶେଷ କରି ପିସି ଏବଂ ପି.ଏନ.ଡି.ଟି ଆଇନର କଡା କଡି କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ।

ଶିଶୁକନ୍ୟାଙ୍କ ଜୀବନ ସୁରକ୍ଷା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା :

ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୨୧ରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକଙ୍କୁ ଜୀବନ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଛି । ବାଳକା ଓ ବାଳିକାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୃତ୍ୟୁ ହାରରେ ଯେଉଁ ତଫାତ ରହିଛି ସେଥିରୁ ଏହା ସୂଚିତ ହୁଏ ଯେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୁରକ୍ଷା, ପୁଷ୍ଟିସାଧନ ସେବା, ଆଦିରେ ତଫାତ ରହିଛି ତଥା ସୁରକ୍ଷା, ଯତ୍ନ ଓ ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁଅ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଉଛି । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅଧିକାର ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା, ପିତୃକେନ୍ଦ୍ରୀକ ମନୋଭାବରେ ପରିବ□ନ ଆଦି ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବ ଯଦ୍ୱାରା ନବଜାତ ଓ ଶିଶୁ କନ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ବଂଚାଇ ରଖିବା, ତଥା ସେମାନଙ୍କ ଯତ୍ନ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ । ଶିଶୁକନ୍ୟା ପାଇଁ ଏକ ସୁରକ୍ଷିତ ଓ ବିକାଶ ମୂଳକ ପରିବେଶ ନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ଶିଶୁ କନ୍ୟା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଓ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା :

ଶିଶୁ କନ୍ୟା ମାନଙ୍କ ଜୀବନର ବିଭିନ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ବିଭିନ୍ନ ସେବା ଓ ଅଧିକାର ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବାର ପ୍ରଭାବ ସେମାନଙ୍କ ବିକାଶ ଉପରେ ରହିଛି । ପୁଷ୍ଟି ସାଧନ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା, ଶିକ୍ଷା ଓ ସୁରକ୍ଷା ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ସମସ୍ତ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିବାକୁ ହେବ ଯଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକାଶ ହୋଇପାରିବ ବିଶେଷ କରି ଶୈଶବ କାଳରେ ସକ୍ଷମ ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନର ସହ ଏବଂ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ ସେମାନଙ୍କୁ ମିଳି ପାରିବ । ୨୦୧୦ ଶିକ୍ଷା ଅଧିକାର ଆଇନରେ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିକଟବ□ୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ମୁକ୍ତ ଓ ବାଧ୍ୟତା ମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ଦାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ପୁନଶ୍ଚ ସର୍ବ ଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନ ହେଉଛି ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାର ସାର୍ବଜନୀନ ପାଇଁ ଏକ ଫ୍ଲାଗସିପ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ । ସମୟାବଦ୍ଧ ଭାବରେ ଏହା ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ୮୬ ତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନରେ ପ୍ରାବଧାନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ବଳରେ ୬ରୁ ୧୪ ବର୍ଷ ବୟସ୍କଙ୍କ ପାଇଁ ମୁକ୍ତ ଓ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଶିକ୍ଷାକୁ ଏକ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦିଆଯାଇଛି । ଏହି ସବୁ ଅଧିକାର ଭଙ୍ଗ କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଶିଶୁ ଅଧିକାର ଉଲଂଘନ ଏବଂ ଏହା ସାରା ଜୀବନ ନକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇବ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ ମାନବ ସମ୍ବଳ ବିକାଶ ଉପରେ ଏହାର ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ପକାଇବ ।

ଶିଶୁ କନ୍ୟାଙ୍କ ଅବହେଳା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଭେଦଭାବ ସେମାନଙ୍କ ଆତ୍ମ ସମ୍ମାନ କମ କରିବା, ସେମାନଙ୍କ ଅସହାୟତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ସେମାନଙ୍କୁ ସାମାଜିକ ମୁଖ୍ୟ ଧାରାଠାରୁ ଅଲଗା କରିବ । କନ୍ୟା ସନ୍ତାନମାନେ ଯେପରି ନିଜର ମତାମତ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରିପାରିବେ ଏବଂ ତଥା ସେମାନଙ୍କ କଥା ଶୁଣାଯିବ । ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ନେତୃତ୍ୱରେ ସମସ୍ତ ସ୍ତରରେ ଯେପରି ସେମାନେ ଫଳପ୍ରଦ ଓ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବେ ସେଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ସକାଶେ ସବୁ ପ୍ରକାର ଉଦ୍ୟମ କରାଯିବ ।

ଲିଙ୍ଗ ସମାନତା ହାସଲ ପାଇଁ ଦୀର୍ଘ ମିଆଦ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ସକାଶେ ଉ□ମ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ହେବ ଯଥା କର୍ମ ନିଯୁକ୍ତି ସୁଯୋଗ, ସୁରକ୍ଷା, ଦ୍ରୁତ ନ୍ୟାୟ ଆଦି ଉପର ବର୍ଣ୍ଣିତ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ସବୁ ବିଭିନ୍ନ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ/ ବିଭାଗ/ ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସନ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉ□ମ ସମନ୍ୱୟ ଜରିଆରେ ହାସଲ କରାଯିବ ।

ତଦାରଖ ଯୋଗ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ

- ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ଅତି ଖରାପ ଥିବା ୧୦୦ ଜିଲ୍ଲାରେ ବର୍ଷକୁ ୧୦ ପଏ□ ହାରରେ ଜନ୍ମରେ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ।

- ୫ବର୍ଷରୁ କମ ବୟସ୍କଙ୍କ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁହାରରେ ଲିଙ୍ଗ ଡିଫରେନ୍‌ସିଆଲ୍ ୨୦୧୧ ର ୮ ପଏ□ରୁ ୨୦୧୭ ସୁଦ୍ଧା ୪ ପଏ□କୁ ହ୍ରାସ କରିବା ।

- ଝିଅ ପିଲାମାନଙ୍କ ପୁଷ୍ଟିସାଧନ ସ୍ଥିତିରେ ଉନ୍ନତି - ଏଥିପାଇଁ ୫ ବର୍ଷରୁ କମ ବୟସ୍କ କନ୍ୟା ସନ୍ତାନଙ୍କ କମ ଓଜନ ଓ ରକ୍ତହୀନତା ସ୍ଥିତିରେ ଉନ୍ନତି କରିବା ।

- ଆଇ. ସି.ଡି.ଏସର ସାର୍ବଜନୀନକରଣ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ସଂଗେ ସଂଗେ କନ୍ୟାସନ୍ତାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥାନ ତଦାରଖ କରିବା । ଏହା ଆଇ.ସି.ଡି.ଏସ, ଏନ.ଆର.ଏଚ.ଏମ, ମାଆ - ଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷା କାର୍ଡ ଆଦି ଜରିଆରେ କରିବାକୁ ହେବ ।

- ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷାରେ କନ୍ୟାସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ନାମ ଲେଖା ୨୦୧୩-୧୪ର ୭୬ ପ୍ରତିଶତରୁ ୨୦୧୭ ସୁଦ୍ଧା ୭୯ ପ୍ରତିଶତକୁ ବୃଦ୍ଧି କିରବା ।

- ୨୦୧୭ ସୁଦ୍ଧା ୧୦୦ଟି ସି.ଏସ.ଆର. ଜିଲ୍ଲାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କନ୍ୟା ସନ୍ତାନଙ୍କ ପାଇଁ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ।

- ୨୦୧୨ ପୋକ୍‌ସୋ ଆଇନ ଜରିଆରେ ଶିଶୁ କନ୍ୟାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସୁରକ୍ଷାମୂଳକ ପରିବେଶ ପ୍ରସାର କରିବା ।

- ସି.ଏସ.ଆରରେ ଉନ୍ନତି ତଥା ଶିଶୁ କନ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ପ୍ରସାର ପାଇଁ ସଂପ୍ରଦାୟ ମାନଙ୍କୁ ସକ୍ରିୟ କରିବା ସକାଶେ ଚମ୍ପିଆନ ଭାବରେ ବିକଶିତ କରିବା ପାଇଁ ଜନପ୍ରତିନିଧି/ ତୃଣମୂଳ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ।

ମୁଖ୍ୟ ପଦ୍ଧତି

କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ବଂଚାଅ କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ପଢାଅ ପାଇଁ ଜାତୀୟ ପଦ୍ଧତି ମଧ୍ୟରେ ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ସକାଶେ ଅଧିକ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ ମୂଳକ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଯୋଜନା କରାଯାଇଛି । ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ହ୍ରାସ ସମସ୍ୟା ଜଟିଳ ଓ ବହୁବିଧ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଶିଶୁ କନ୍ୟାମାନଙ୍କ ଜୀବନ ସୁରକ୍ଷା ଓ ଶିକ୍ଷା ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବ । ଶିଶୁ କନ୍ୟା ଓ ମହିଳା ମାନଙ୍କ ସମ୍ମାନ, ସୁରକ୍ଷା ଓ ଅଧିକାର ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ନେଇ ଏବଂ ବହୁ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ କରାଯିବ । ମୁଖ୍ୟ ପଦ୍ଧତି ଏଇଭଳି ହେବ :

- ଶିଶୁ କନ୍ୟାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନ ମହ□ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସକାଶେ ସାମାଜିକ ପରିବ□ନ ହାସଲ ପାଇଁ ସାମାଜିକ ମୋବିଲାଇଜେସନ ଓ ଯୋଗାଯୋଗ ଅଭିଯାନ ଧାରଣଶୀଳ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ।

- ସୁଶାସନ ପାଇଁ ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ବୃଦ୍ଧିକୁ ଏକ ବିକାଶ ସୂଚକାଙ୍କ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରିବା ।

- ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ପ୍ରଭାବ ସକାଶେ ନିମ୍ନ ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ଥିବା ବା ଅତି ଜଟିଳ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ଥିବା ଜିଲ୍ଲା ଗୁଡିକ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେବା ।

- ସ୍ଥାନୀୟ ସଂପ୍ରଦାୟ / ମହିଳା / ଯୁବ ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ସାମାଜିକ ପରିବ□ନର ତ୍ୱରକ ଭାବରେ ଫ୍ର□ ଲାଇନ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ସଶକ୍ତ କରିବା ।

- ପ□ାୟତିରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ/ସହରା□ଳ ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ କ୍ଷମତା ବିକାଶ : ପ□ାୟତ/ସହରା□ଳ ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କୁ ଶିଶୁ କନ୍ୟା ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ କରିବା ସକାଶେ ବିଶେଷ କରି ମହିଳା ପ□ାୟତ/ ସହରା□ଳ ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍ଥା ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଷ୍ଠୀ ସହାୟତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ।

- ସେବା ଡେଲିଭେରୀ ଢା□ା ଯେପରି ସବୁ ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ଶିଶୁ ଅଧିକାର ପ୍ରତି ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ହେବେ ସେଥିପାଇଁ ବିକାଶ ଓ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ସେବାରେ ଉଭୟ ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରତି ସମାନ ଧ୍ୟାନ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ।

- ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ଆନ୍ତଃ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଓ ଆନ୍ତଃ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ସମନ୍ୱୟ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ।

ଉପାଦାନ

- ବ୍ୟାପକ ଗଣ ଯୋଗାଯୋଗ ଅଭିଯାନ : ଶିଶୁ କନ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ଆପଣା କରିବା ତଥା ସେମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ସଚେତନତା ସକାଶେ ସାରା ଦେଶରେ "କନ୍ୟା ବଂଚାଅ କନ୍ୟା ପଢାଅ" କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରଚଳନ କରାଯିବ । ଏହି ଅଭିଯାନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବ ଏହା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଯେ ବିନା ଭେଦଭାବରେ ଶିଶୁ କନ୍ୟାମାନଙ୍କର ଯତ୍ନ ବିକାଶ ଓ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ ହେବ ତଥା ସାରା ଦେଶରେ ସେମାନେ ସମାନ ଅଧିକାର ସହ ସଶକ୍ତ ନାଗରିକ ଭାବରେ ବିକଶିତ ହେବ ।

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ, ମାନବ ସମ୍ବଳ ବିକାଶ ତଥା ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ସମନ୍ୱୟରେ ଜନ ସଂଚାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବିକଶିତ କରିବା ଦାୟିତ୍ୱ ସୂଚନା ଓ ପ୍ରସାରଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟକୁ ଦିଆଯାଇଛି ।

- ଅତି ଖରାପ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ଥିବା ୧୦୦ ଜିଲ୍ଲାରେ ବହୁ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ହସ୍ତକ୍ଷେପ : କେନ୍ଦ୍ର ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ସକାଶେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ ଜିଲ୍ଲା ମାନଙ୍କରେ ବହୁ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରଚଳନ କରିବେ । ଉଦ୍ୟମ ସକାଶେ ଏକତ୍ରିତ କରିବ ତଥା ଏହାଦ୍ୱାରା ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ବୃଦ୍ଧି । ଏଥିପାଇଁ ଏକ ନମନୀୟ ପଦ୍ଧତି ଉପଯୋଗ କରାଯିବ । ରାଜ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତଦାରଖ ଯୋଗ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ସକାଶେ ରାଜ୍ୟ/ଜିଲ୍ଲା ଯୋଜନା ସବୁର ବିକାଶ, କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଓ ତଦାରଖ ସକାଶେ ରାଜ୍ୟ ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସ ସବୁ ଗଠନ କରାଯିବ । ରାଜ୍ୟ/ଜିଲ୍ଲା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟ/ଜିଲ୍ଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଣୟନ କରିପାରିବେ ।

ଲିଙ୍କେଜ

- କେନ୍ଦ୍ରରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅଧିନରେ ଲିଙ୍କେଜ ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଯଥା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ, ମାନବ ସମ୍ବଳ ବିକାଶ ଏବଂ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ସହ କରାଯିବ । ରାଜ୍ୟ / କେନ୍ଦ୍ର ଶାସିତ ଅଂଚଳରେ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ ବିଭାଗ ଗୁଡିକ ସହ ନୀବିଡ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକରିବେ ଯଦ୍ୱାରା ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ସମସ୍ୟାକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଏଜେଣ୍ଡା ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ପାରିବ । ପୁନଶ୍ଚ ସରକାରୀ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ ତଥା ଜାତୀୟ ଓ ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ସ୍ୱୟଂ ଶାସିତ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ସହ ମଧ୍ୟ ଏହି ସମସ୍ୟା ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ସଂଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବ । ବିଭିନ୍ନ ଲାଇନ ବିଭାଗ / ରାଜ୍ୟ ସହ ଉ□ମ ପଦ୍ଧତି ଉପରେ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।

- ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ପ□ାୟତ, ଅଙ୍ଗନବାଡି କେନ୍ଦ୍ର, ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ଆଦି ସହ ସଂଯୋଗ ସୁଦୃଢ କରାଯିବ । ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ତୃଣମୂଳ କାର୍ଯ୍ୟକ□ା ମାନଙ୍କୁ ଏହି ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ସମସ୍ୟା ଶିଶୁ କନ୍ୟାର ମୂଲ୍ୟ ତଥା ସେମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ଉପରେ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ କରାଯିବ । ଏହା ଶିଶୁ କନ୍ୟାର ଜୀବନ ସୁରକ୍ଷା ଓ ଶିକ୍ଷାର ବିକାଶ ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ।

ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ

- କେନ୍ଦ୍ରରୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ପ୍ରଶାସନ ଏବଂ ବଜେଟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଦାୟିତ୍ୱ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇଛି । ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ସଚିବ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନର ସାମଗ୍ରିକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଓ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇବେ । କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଢା□ା ଏଇଭଳି ହେବ ।

- ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ କନ୍ୟା ବ□ାଅ କନ୍ୟା ପଢାଅ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସକାଶେ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ସଚିବଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଏକ ଜାତୀୟ ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସ ଗଠନ କରାଯିବ । ଏଥିରେ ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଯଥା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ମାନବ ସମ୍ବଳ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ଜାତୀୟ ଆଇନ କ□ୃପକ୍ଷ, ଶାରୀରିକ ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟାପାର ବିଭାଗ, ସୂଚନା ଓ ପ୍ରସାରଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ପ୍ରତିନିଧି, ଲିଙ୍ଗ ବିଶେଷଜ୍ଞ ତଥା ନାଗରିକ ସମାଜ ସଂଗଠନର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ସଦସ୍ୟ ରହିବେ । ଏହି ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସ ପରାମର୍ଶ ଓ ସହାୟତା ଦେବା ସଂଗେ ସଂଗେ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଢା□ା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ । ରାଜ୍ୟ ଯୋଜନା ଗୁଡିକର ସମୀକ୍ଷା କରିବେ ତଥା ଫଳପ୍ରଦ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ତଦାରଖ କରିବେ । ଯୁଗ୍ମ ଯୋଗାଯୋଗ ଆକସନ କମିଟି ସକାଶେ ଏକ ଉପଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟ ଗଠନ କରାଯିବ । ଏଥିରେ ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଗୁଡିକର ପ୍ରତିନିଧି ସଦସ୍ୟ ରହିବେ । ଯୁଗ୍ମ ଓ ବିସ୍ତୃତ ଯୋଗାଯୋଗ ଓ ମିଡିଆ ଅଭିଯାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ଏକ କମିଟି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ । ଏହା ପ୍ରତି ତିନିମାସରେ ଆୟୋଜିତ ହେବ ।

- ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ପୃଷ୍ଠ ପୋଷକତା କରିବେ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ । ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ବହୁ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ହସ୍ତକ୍ଷେପର ସମନ୍ୱୟ ଓ ତଦାରଖ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ । ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ମାନେ ଫଳପ୍ରଦ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ସକାଶେ ଆବଶ୍ୟକ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ଉପାଦାନ ନିଶ୍ଚିତ କରିବେ । ମହିଳା କଲ୍ୟାଣ ବ୍ୟୁରୋ ଜରିଆରେ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଦାୟିତ୍ୱ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ନେବେ । କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଓ ସମନ୍ୱୟ ସକାଶେ ବୈଷୟିକ ଉପାଦାନ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରବନ୍ଧନ ୟୁନିଟ ଯୋଗାଇ ଦେବେ । ଏଥିରେ ଜାତୀୟ ମହିଳା ସମ୍ବଳ କେନ୍ଦ୍ର ତଥା ଜାତୀୟ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ମିଶନ ସହାୟତା କରିବେ ।

- ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜ୍ୟ ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସ ଗଠନ କରିବେ ଯେଉଁଥିରେ ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ ବିଭାଗ (ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ, ଶିକ୍ଷା, ପ□ାୟତି ରାଜ/ ଗ୍ରାମ୍ୟ ବିକାଶ), ରାଜ୍ୟ ଆଇନ ସେବା କ□ୃପକ୍ଷ, ଶାରୀରିକ ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟାପାର ବିଭାଗ ଆଦିର ପ୍ରତିନିଧି ରହିବେ ତଥା ଏହି ଫୋର୍ସ କନ୍ୟା ବ□ାଅ କନ୍ୟା ପଢାଅ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ କରିବେ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସମସ୍ତ ବିଭାଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାପକ ସମନ୍ୱୟ ଆବଶ୍ୟକ । ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟ ସଚିବ ଏହି ଟାସ୍କଫୋର୍ସର ଅଧ୍ୟକ୍ଷତା କରିବେ । କେନ୍ଦ୍ର ଶାସିତ ଅଂଚଳରେ ପ୍ରଶାସିକ ଏହି ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସର ଅଧ୍ୟକ୍ଷତା କରିବେ । କେତେକ ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ଶାସିତ ଅଂଚଳ ସରକାରଙ୍କରେ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ, ଲିଙ୍ଗ ଓ ଶିଶୁ ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ ସମସ୍ୟା ଆଦି ପାଇଁ ନିଜସ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଯାହାକୁ ରାଜ୍ୟ / କେନ୍ଦ୍ର ଶାସିତ ଅଂଚଳ ସ୍ତରୀୟ ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସରେ ଉନ୍ନତି କରିବା ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ / ସାମାଜିକ କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗର ପ୍ରମୁଖ ସଚିବ ଏହି ସଂସ୍ଥାର ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟର ସଂଯୋଜନା ଓ ସମନ୍ୱୟ ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇବେ । ଏହା ଆଇ.ସି.ଡି.ଏସ୍. ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଜରିଆରେ କରାଯିବ । ରାଜ୍ୟ ମହିଳା ସମ୍ବଳ କେନ୍ଦ୍ର ଏଥିପାଇଁ ସଚିବାଳୟ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ତଥା ରାଜ୍ୟ

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଯୋଜନା ସକାଶେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ବୈଷୟିକ ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଦେବେ । ଜଣେ ଲିଙ୍ଗ ବିଶେଷଜ୍ଞ / ସି.ଏସ୍.ଓ. ସଦସ୍ୟ ଏହି ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସରେ ସାମିଲ ହେବେ ।

- ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ଜିଲ୍ଲାପାଳ/ଜିଲ୍ଲା ଉପାୟୁକ୍ତଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସ ଗଠନ କରାଯିବ । ଏଥିରେ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ବିଭାଗ (ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ, ଶିକ୍ଷା, ପ□ାୟତି ରାଜ/ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ, ପୋଲିସ, ପି.ଏନ୍.ଡି.ଟି. କ□ୃପକ୍ଷ)ର ପ୍ରତିନିଧି ସଦସ୍ୟ ରହିବେ । ଏଥିରେ ଜିଲ୍ଲା ଆଇନ ସେବା କ□ୃପକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ସଦସ୍ୟ ରହିବେ । ଏହି ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସ ଜିଲ୍ଲାରେ ଜିଲ୍ଲା ଆକସନ ପ୍ଲାନର ଫଳପ୍ରଦ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ, ମନିଟରିଂ ଓ ତଦାରଖ ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇବେ । ଏଥିପାଇଁ ବୈଷୟିକ ସହାୟତା ଓ ପରାମର୍ଶ ଜିଲ୍ଲା ଆକସନ ପ୍ଲାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ସହାୟତା କରିବେ ଜିଲ୍ଲା ଆଇ.ସି.ଡି.ଏସ୍. ଅଫିସ । ଜଣେ ଲିଙ୍ଗ ବିଶେଷଜ୍ଞ/ସି.ଏସ୍.ଓ. ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ସଦସ୍ୟ ରହିବେ ।

- ବ୍ଲକ ସ୍ତରରେ ସବ ଡିଭିଜନାଲ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ/ ସବଡିଭିଜନାଲ ଅଫିସର/ବ୍ଲକ ଉନ୍ନୟନ ଅଧିକାରୀ (ସରକାରଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ମୁତାବକ)ଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ବ୍ଲକ ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଗଠନ କରାଯିବ । ବ୍ଲକ ଆକସନ ପ୍ଲାନର ଫଳପ୍ରଦ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ, ମନିଟରିଂ ଓ ସୁପରଭିଜନ ସକାଶେ ଏହା ସହାୟତା କରିବ ।

- ଗ୍ରାମ ପ□ାୟତ/ୱାର୍ଡ ସ୍ତରରେ ପ□ାୟତି ସମିତି/ ୱାର୍ଡ ସମିତି (ଯାହା ସରକାର ନିଷ୍ପ□ି କରିବେ ତଦନୁଯାୟୀ) ଯୋଜନାର ଫଳପ୍ରଦ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଓ ତଦାରଖ ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇବେ ।

- ଗ୍ରାମ ସ୍ତରରେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରିମଳ ଓ ପୁଷ୍ଟିସାଧନ କମିଟି (ପ□ାୟତର ଉପକମିଟି ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତ) ଗ୍ରାମ୍ୟ ସ୍ତରରେ ଯୋଜନାର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଓ ମନିଟରିଂ ସକାଶେ ସହାୟତା ଓ ମାର୍ଗ ଦର୍ଶନ କରିବେ । ଫ୍□ ଲାଇନ କର୍ମୀ (ଯଥା ଅଙ୍ଗନବାଡି କର୍ମୀ ଆଶା ଓ ଏ.ଏନ୍.ଏମ୍.)ମାନେ ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ଉପରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସକାଶେ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ, ଏଥି ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ସୂଚନା ସଂଗ୍ରହ କରିବେ ତଥା ଶିଶୁ କନ୍ୟା ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଂପର୍କରେ ସୂଚନା ଯୋଗାଇ ଦେବେ ।

- ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ ସହର/ନଗର ଅଂଚଳରେ ଯୋଜନା ନଗର ନିଗମ ପୌରୋହିତ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ ।

- ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟର/ଡେପୁଟି କମିଶନରମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଜିଲ୍ଲା ଆକସନ ପ୍ଲାନ ଗାଇଡ ଲାଇନ ଦିଆଯାଇଛି ।

- କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ସକାଶେ ପ୍ରଶାସନିକ ଫ୍ଲୋ ଚାର୍ଟ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଉଛି ;

ଗ୍ରାମ ପ ାୟତ/ୱାର୍ଡ ସ୍ତର

ପ□ାୟତ ସମିତି/ୱାର୍ଡ ସମିତି ଗ୍ରାମ କନଭରଜେସନ କୋଡିନେଟରଙ୍କ ସହାୟତାରେ ।

ଗ୍ରାମ ସ୍ତର

ଗ୍ରାମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରିମଳ ଓ ପୁଷ୍ଟିସାଧନ କମିଟି ଗ୍ରାମ କନଭରଜେସନ କୋଡିନେଟର ଏଥିରେ ସହାୟତା କରିବେ ।

ବଜେଟ

- କନ୍ୟା ବଂଚାଅ କନ୍ୟା ପଢାଅ ଅଭିଯାନ ସକାଶେ ବଜେଟରେ ୧୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟୟ ବରାଦ କରାଯାଇଛି । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ଶିଶୁ କନ୍ୟାର ସୁରକ୍ଷା ଓ ଯତ୍ନ - ବହୁ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ଆକସନ ପ୍ଲାନ ଅଧିନରେ ଯୋଜନା ଅଟକଳରୁ ଅତିରିକ୍ତ ୧୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ । ଜାତୀୟ ଓ ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ସି.ଏସ୍.ଆର୍. ଜରିଆରେ ଅତିରିକ୍ତ ସମ୍ବଳ ମଧ୍ୟ ଯୋଗାଡ କରାଯିବ ।

- କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ୨୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟୟ ବରାଦ କରାଯାଇଛି । ୨୦୧୪-୧୫ ବର୍ଷ (ଛଅ ମାସ ପାଇଁ) ୧୧୫ କୋଟି ଟଙ୍କା ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ହୋଇଛି । ୨୦୧୫-୧୬ ଏବଂ ୨୦୧୬-୧୭ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ୪୫ କୋଟି ଓ ୪୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ ।

ପାଣ୍ଠି ପ୍ରବାହ

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସ୍ତରରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ପ୍ରସାରଣ ଦାୟିତ୍ୱ ହେଉଛି ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର । ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ପାଣ୍ଠି ରାଜ୍ୟର କନସୋଲିଡେଟେଡ ପାଣ୍ଠିକୁ ହସ୍ତାନ୍ତରଣ କରିବେ । ଏହା ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆକସନ ପ୍ଲାନ ଅନୁମୋଦନ ପରେ କରାଯିବ ।

ମନିଟରିଂ ବ୍ୟବସ୍ଥା

ଜାତୀୟ, ରାଜ୍ୟ, ଜିଲ୍ଲା, ବ୍ଲକ ଓ ଗ୍ରାମ ସ୍ତରରେ ମନିଟରିଂ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ । ଏହା ତଦାରଖଯୋଗ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଫଳାଫଳ ଓ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସୂଚକାଙ୍କ ଆଦିର ନିୟମିତ ତଦାରଖ କରିବ ।

ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ସଚିବଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଗଠିତ ଜାତୀୟ ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସ ନିୟମିତ ଭାବରେ ପ୍ରତି ତିନିମାସରେ ତଦାରଖ କରିବେ । ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ମୁଖ୍ୟ ସଚିବଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଗଠିତ

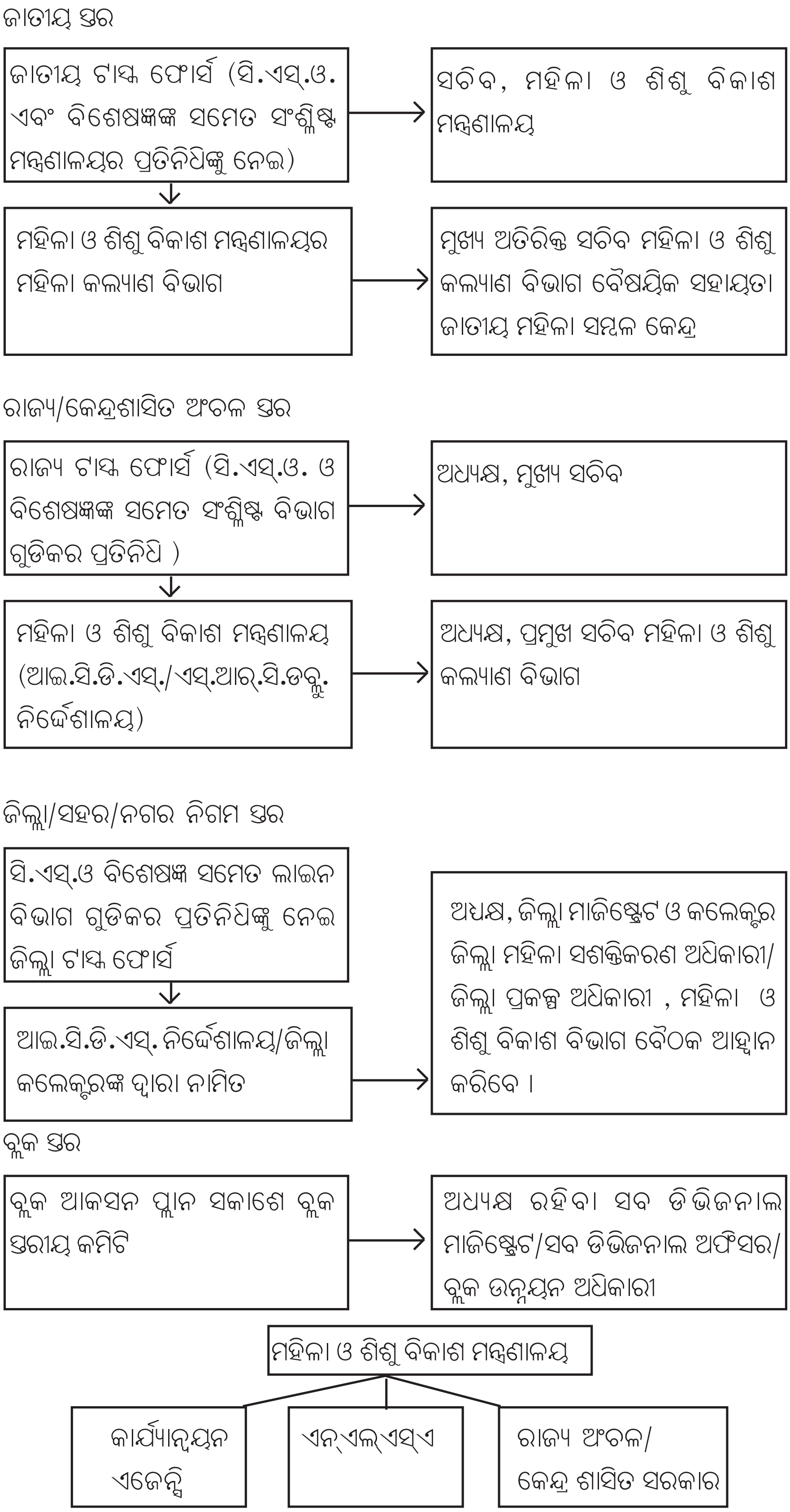

ରାଜ୍ୟ ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସ ପ୍ରଗତିର ତଦାରଖ କରିବେ । ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟର ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ସବୁ ବିଭାଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ ରଖିବେ ତଥା ନେତୃତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ଦେବେ । ଜିଲ୍ଲା ଆକସନ ପ୍ଲାନ ଗୁଡିକର ସମସ୍ତ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରଗତି ମାସିକ ଭି□ିରେ ସମୀକ୍ଷା କରିବେ । ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟର ସି.ଏସ୍.ଆର୍. ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ଚିହ୍ନଟ ସୂଚକାଙ୍କ ଗୁଡିକରେ ହେଉଥିବା ପରିବ□ନ ସବୁର ଭାଲିଡେସନ ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟର କରିବେ ।

ମୂଲ୍ୟାୟନ

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ପ୍ରଭାବ କଣ ହୋଇଛି ତାହାର ସମୀକ୍ଷା ଦ୍ୱାଦଶ ପ□ବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ଶେଷରେ କରାଯିବ ଏବଂ ତଦନୁଯାୟୀ ଆବଶ୍ୟକ ସଂଶୋଧନମୂଳକ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯିବ । ଅଲଟ୍ରା ସୋନୋଗ୍ରାଫି ମେସିନ ସବୁର ମ୍ୟାପିଂ ପୁଅ ଓ ଝିଅ ପିଲାଙ୍କ ଜନ୍ମ ପ୍ରତିଶତ ସମୀକ୍ଷା କରିବା, ପି.ଏନ୍.ଡି.ଟି. ଆଇନ ଅଧିନରେ ଅଭିଯୋଗ ଗୁଡିକର ରିପୋର୍ଟିଂ ସଠିକ ଭାବରେ କରିବା ଆଦି ଏହାର ପ୍ରଭାବ ଆକଳନରେ ସହାୟତା କରିବ ।

ଅଡିଟ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଅଡିଟ

ଅଡିଟ : କଂପଟ୍ରୋଲର ଏବଂ ଅଡିଟର ଜେନେରାଲଙ୍କ ନିୟମାବଳୀ ମୁତାବକ ଅଡିଟ କରାଯିବ ଏବଂ ଏହି ଚାନେଲ ଜାତୀୟ ଓ ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ଅନୁକରଣ କରାଯିବ ।

ସାମାଜିକ ଅଡିଟ : ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ନାଗରିକ ସମାଜ ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯିବ । ଏହା କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନରେ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ସମସ୍ତ ଲୋକ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନମାନଙ୍କଠାରୁ ସିଧାସଳଖ ସୂଚନା ମତାମତ ସଂଗ୍ରହ କରି କରିବେ । ■■

କନ୍ୟା ବ ।ଅ କନ୍ୟା ପଢ଼ାଅ

୨୦୧୧ ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ (ସିଏସଆର) ସର୍ବକାଳୀନ ସର୍ବନିମ୍ନ ଅର୍ଥାତ ୯୧୮ ଥିଲା । ଏହି ହ୍ରାସ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିନ୍ତାଜନକ ଥିବାରୁ କନ୍ୟାଶିଶୁଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଦିଗରେ ଜରୁରୀ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ସକାଶେ ଆହ୍ୱାନ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏହି ସଂକଟଜନକ ସ୍ଥିତି ଅବଲୋକନ କରିବା ପରେ ସରକାର ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି 'କନ୍ୟା ପଢ଼ାଓ କନ୍ୟା ବଚାଓ' ଅଭିଯାନ । ଲିଙ୍ଗଗତ ଅନୁପାତରେ ବ୍ୟାପକ ଫରକ ଥିବା ଦେଶର ୧୦୦ଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ସରକାର ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ସମାଜର ବିଭିନ୍ନ ବର୍ଗର ଲୋକଙ୍କୁ ଏହି ଅଭିଯାନରେ ସାମିଲ କରି ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇପାରିବ । ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅ□ଳକୁ ନେଇ କରାଯାଇଥିବା ସର୍ଭେ ଅନୁସାରେ ୧୦୦ଟି ଜିଲ୍ଲା ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଥିଲା ଯେଉଁ ଜିଲ୍ଲାରେ ପୁରୁଷ ଶିଶୁଙ୍କ ତୁଳନାରେ କନ୍ୟାଶିଶୁଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କମ ରହିଛି । ଅତି କମରେ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲାକୁ ଏଥିପାଇଁ ବଛାଯାଇଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ଯେଉଁ ତିନୋଟି ସ□ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିଲା ସେଗୁଡିକ ହେଲା (କ) ଜାତୀୟ ହାରଠାରୁ ନିମ୍ନରେ ଥିବା ଜିଲ୍ଲା(୨୩ଟି ରାଜ୍ୟର ୮୭ଟି ଜିଲ୍ଲା), (ଖ) ଜାତୀୟ ହାର ଠାରୁ ଯେଉଁ ଜିଲ୍ଲା ଅଧିକ ଥିବ କିନ୍ତୁ ହ୍ରାସ ପାଇବାରେ ଲାଗିଥିବ (୮ ରାଜ୍ୟର ୮ ଜିଲ୍ଲା), (ଗ) ଜାତୀୟ ହାର ଠାରୁ ଅଧିକ ଥିବ କିନ୍ତୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବ (୫ଟି ରାଜ୍ୟର ୫ଟି ଜିଲ୍ଲା) । ଏଥିରୁ ଜଣାପଡିଥିଲା ଯେ, ବାସ୍ତବରେ ଦେଶରେ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତର ସ୍ଥିତି କ'ଣ ଏବଂ କେଉଁ କେଉଁ ରାଜ୍ୟ ତଥା ଜିଲ୍ଲାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱଦିଆଯିବ ।

ଦ୍ୱାଦଶ ଯୋଜନାରେ ଦେଶବ୍ୟାପୀ ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ କରିବା ସକାଶେ ୧୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଏବଂ କନ୍ୟାଶିଶୁର ଯତ୍ନ ଓ ସୁରକ୍ଷା ସକାଶେ ୧୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ବଜେଟ ଅଟକଳ କରାଯାଇଛି । କର୍ପୋରେଟ ସାମାଜିକ ପ୍ରତିବଦ୍ଧତା ଜରିଆରେ ଏଥିପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ଓ ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଅଧିକ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଡ କରାଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ଏଥିପାଇଁ ୨୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି ଯେଉଁଥିରୁ ୨୦୧୪-୧୫ରେ ୬ ମାସ ପାଇଁ ୧୧୫ କୋଟି ଟଙ୍କା ରିଲିଜ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ରହିଛି । ୨୦୧୫-୧୬ରେ ୪୫ କୋଟି ଟଙ୍କା ଓ ୨୦୧୬-୧୭ରେ ୪୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ ବୋଲି ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ।

- ଏହି ସାମଗ୍ରିକ ଯୋଜନାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା କନ୍ୟା ଶିଶୁର ସୁରକ୍ଷା କରିବା ଏବଂ ତାହାର ଶିକ୍ଷାକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଜରିଆରେ ଲିଙ୍ଗଗତ ବୈଷମ୍ୟ ଦୂର କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଯେପରି ଯୋଜନାଭି□କ ଭାବେ ଶିକ୍ଷାଠାରୁ ଦୂରେଇ ଦିଆଯାଉଛି ତାହାକୁ ବନ୍ଦକରିବା । ସେହିପରି ତାହାର ବ□ିବାକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା, ତାହାର ସୁରକ୍ଷା ଓ ଶିକ୍ଷାକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଦିଗରେ ଏହି ଯୋଜନା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ:
- ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ଆଠଟି ଲକ୍ଷ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟମୂଳକ ସୂଚୀ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରାଯାଇଛି । ସେଗୁଡିକ ହେଲା : ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ୧୦ପଏ□ ଅନୁସାରେ ୧୦୦ଟି ସଂକଟଜନକ ସ୍ଥିତି ଥିବା ଜିଲ୍ଲାରେ ଏସଆରବି ବୃଦ୍ଧି :
- ୫ ବର୍ଷରୁ କମ ବୟସର ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁହାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ୨୦୧୧ରେ ୮ ପଏ□ ଲିଙ୍ଗଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ହ୍ରାସ ଅନୁପାତକୁ ୨୦୧୭ରେ ୪ ପଏ□କୁ କରାଯିବ ।
- ୫ବର୍ଷ ବୟସରୁ କମ ବୟସର ଓଜନ କମ ଥିବା ତଥା ରକ୍ତହୀନତାର ଶିକାର ହୋଇଥିବା କନ୍ୟାଶିଶୁଙ୍କ ପୌଷ୍ଟିକ ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି(ଏନଏଫଏଚଏସ ୩ ସ୍ତରରୁ) :
- ଆଇସିଡିଏସର ସାର୍ବଜନୀନକରଣ ଏବଂ ବାଳିକାଙ୍କ ଉପସ୍ଥାନ ହାର ବୃଦ୍ଧି ଏବଂ ଆଇସିଡିଏସ-ଏନଆରଏଚଏମ ଜରିଆରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସମାନ ଯତ୍ନ କରିବା, ମାତୃ ଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷା କାର୍ଡ ପ୍ରଦାନ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ।
- ସେକେଣ୍ଡାରୀ ସ୍ତରରେ ବାଳିକାମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥାନ ହାର ୨୦୧୩-୧୪ରେ ୭୬ ପ୍ରତିଶତ ଥିବା ବେଳେ ୨୦୧୭ରେଏହାକୁ ୭୯ ପ୍ରତିଶତକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବା:

- ୨୦୧୭ ସୁଦ୍ଧା ୧୦୦ଟି ସିଏସଆର ଜିଲ୍ଲାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବାଳିକାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ:
- ଯୌନଗତ ଅପରାଧରୁ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ(ପୋସ୍କୋ), ୨୦୧୨ର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଜରିଆରେ ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ପରିବେଶର ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ।
- ଏବଂ ବାଳିକା ଶିକ୍ଷାକୁ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ କରିବା ସହ ସିଏସଆର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜରିଆରେ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ସଚେତନ କରାଇବା ନିମନ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ ବର୍ଗର ପ୍ରତିନିଧି /ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରର କର୍ମୀଙ୍କୁ ତାଲିମ ପ୍ରଦାନ କରିବା ।

ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ କେତେକ କୌଶଳଗତ ପଦକ୍ଷେପ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି :

- ଏକ ସହନଶୀଳ ସାମାଜିକ ରୂପାୟନ ଏବଂ ଯୋଗାଯୋଗଭି□କ ଅଭିଯାନ ସକାଶେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଆବଶ୍ୟକତା ଥିବାବେଳେ ବାଳିକାମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବା ସକାଶେ ସମାନୁପାତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା:
- ସିଏସଆର/ଏସଆରବିରେ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ହ୍ରାସ ସମସ୍ୟା ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଉ□ମ ପରିଚାଳନାର ଅଂଶବିଶେଷ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିବା:
- ସଂକଟଗ୍ରସ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ଓ ସହରଗୁଡିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରି ବ୍ୟାପକ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ସକାଶେ ସେଥିରେ ବିଭିନ୍ନ ସଚେତନତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରିବା:
- ସାମାଜିକ ପରିବ□ନ ସକାଶେ ସ୍ଥାନୀୟ ଗୋଷ୍ଠୀ/ମହିଳା/ଯୁବ ସଂଗଠନ ସହ ପ□ାୟତିରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ସହରା□ଳ ସଂସ୍ଥା ଓ ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରର କର୍ମୀଙ୍କୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦେବା:
- ଲିଙ୍ଗଗତ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଓ ଶିଶୁ ଅଧିକାର ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଯା□ କରିବା ଏବଂ ଶେଷୋକ୍ତ ଭାବେ
- ସେବା ପ୍ରଦାନକାରୀ ସଂସ୍ଥାର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ତନଖି କରିବା ତଥା ଆନ୍ତଃ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ଓ ଆନ୍ତଃପ୍ରତିଷ୍ଠାନଭି□କ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଜିଲ୍ଲା/ବ୍ଲକ/ ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରୁ ସମନ୍ୱିତ କରିବା ଆଦି ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ।

କନ୍ୟାଶିଶୁଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ସଂପର୍କିତ ବିଭିନ୍ନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୁଇଟି ପ୍ରମୁଖ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ତାହା ହେଲା ୧୦୦ଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ସ୍ତରରେ ଜାତୀୟ, ରାଜ୍ୟ ଓ ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରରେ ଆନ୍ତଃ ସମନ୍ୱୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଗଣ ଯୋଗାଯୋଗ ଅଭିଯାନ ଜାରି ରଖିବା ।ଏହା ଦ୍ୱାରା ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ପ୍ରଭାବ ସକାଶେ ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶୀଦାରଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଆଭିମୁଖ୍ୟରେ ସଂଗଠିତ କରାଯାଇପାରିବ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାରକଲ୍ୟାଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଓ ମାନବ ସମ୍ବଳ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ସହ ପରାମର୍ଶ ଜରିଆରେ ସଂଲଗ୍ନ କ୍ଷେତ୍ର, ରାଜ୍ୟ ଓ ଜିଲ୍ଲାରେ ସମନ୍ୱୟ ଭି□ରେ ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବାର ଅବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ବିଭିନ୍ନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ/ଜିଲ୍ଲା ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତକରି ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଏବଂ ମନିଟରିଂ ପାଇଁ ଗଠିତ ରାଜ୍ୟ ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସ ଜରିଆରେ ଏହାର ସୁସଂହତ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ନିମନ୍ତେ ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅ□ଳ ପକ୍ଷରୁ ସାବଲୀଳ ଫ୍ରେମୱାର୍କ ଗଠନ କରିବା ଦରକାର ।

ଏହି ଯୋଜନାର ସଫଳତାର ସୂତ୍ର ହେଲା ପରାମର୍ଶ ଓ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି । ନାରୀ କି ଚୌପାଲ, ବେଟି ଜନ୍ମୋତ୍ସବ, 'ନାରୀ କି ଚୌପାଲ', 'ମନ କି ବାତ' ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଜରିଆରେ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟିର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ପ୍ରତି ମାସରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ବେଟି ବଚାଓ, ବେଟି ପଢ଼ାଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପରିଚାଳନା କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ୨୪ ଜାନୁଆରୀରେ ଜାତୀୟ କନ୍ୟାଶିଶୁ ଦିବସ ପାଳନ କରାଯିବା ସହ ସ୍ଥାନୀୟ ମତ ସୃଷ୍ଟିକାରୀ, ପ□ାୟତିରାଜ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସଦସ୍ୟ, ବିଧାୟକ, ସାଂସଦ ପ୍ରମୁଖଙ୍କୁ ନେଇ ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରରେ ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସନ ନେତୃତ୍ୱରେ ଉପରୋକ୍ତ ୧୦୦ ସଂକଟଜନକ ଜିଲ୍ଲାରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରାଯିବା ଜରୁରୀ । ଏହି ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଜରିଆରେ କନ୍ୟାଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷାର ବା□ା ପ୍ରସାରିତ ହେବା ସହ ବିଭିନ୍ନ ମହଲରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରିବ । ଏହା ଯୋଗୁଁ ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବା ସହ ମହିଳା ଓ କନ୍ୟାଶିଶୁଙ୍କ ସଶକ୍ତିକରଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ । ଅଧିକନ୍ତୁ "ବେଟି ବଚାଓ ବେଟି ପଢ଼ାଓ" ଯୋଜନାରେ ମା'ମାନେ ନାନା ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିବା ସହ ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ଦିଗରୁ ସଶକ୍ତ ହୋଇପାରିବେ । କନ୍ୟାଶିଶୁଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା, ନିରାପ□ା, ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଓ ଶିକ୍ଷା ସକାଶେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏକ ଶପଥ ଜାତୀୟ କନ୍ୟାଶିଶୁ ଦିବସ ପାଳନ ଅବସରରେ ନିଆଯାଇ ପାରିବ ।